

Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους».

Επιβλέπουσα πτυχιακής: Κούτρα Κλειώ

Συντάκτριες: Καλούλη Κωνσταντία, Α.Μ.: 3497

Κιόττου Τσαμπίκα – Ειρήνη- Χρυσοβαλάντη, Α.Μ.: 3549

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2013

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες μας για την υπομονή και την συμπαράσταση τους.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην καθηγήτρια μας κα. Κούτρα Κλειώ για την πολύτιμη βοήθεια της και την άριστη συνεργασία μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	6
----------------	---

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η φιλική κοινότητα

1.1: Η έννοια της κοινότητας.....	8
1.2: Οι διαστάσεις της κοινότητας.....	9
1.3: Η έννοια της φιλικής κοινότητας.....	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Τα στοιχεία σύνθεσης μιας φιλικής κοινότητας

2.1: Κατοικία.....	20
2.2: Μεταφορά.....	23
2.3: Ασφάλεια και προσβασιμότητα.....	28
2.4: Αγορά.....	30
2.5: Κοινωνική συμμετοχή.....	31
2.6: Σεβασμός.....	33
2.7: Εθελοντισμός	35
2.8: Εργασία.....	37
2.9: Υπηρεσίες Υγείας.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Πολιτικές- Προγράμματα κοινωνικής φροντίδας για τους ηλικιωμένους στην Ελλάδα.

3.1: Οι υπηρεσίες για ηλικιωμένους μέσα στην κοινότητα.....	43
3.1.1: Οι ανοιχτές μορφές περίθαλψης.....	44
3.1.2: Οι κλειστές μορφές περίθαλψης.....	46
3.2: Η κοινωνική πολιτική της Ελλάδος και η οικονομική κρίση.....	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Το κοινωνικό κεφάλαιο

4.1: Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου.....	52
4.2: Η συσχέτιση του κοινωνικού κεφαλαίου και της φιλικής κοινότητας των ηλικιωμένων.....	56
4.3: Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κοινωνικού κεφαλαίου.....	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Κοινωνική Εργασία και Κοινωνικό Κεφάλαιο.

5.1: Ο ρόλος του Κοινωνικού λειτουργού στην φιλική κοινότητα των ηλικιωμένων.....	64
5.2: Η σχέση Κοινωνικού Κεφαλαίου και Κοινωνικής Εργασίας.....	67

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Μεθοδολογία έρευνας

6.1: Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	72
6.2: Οι υποθέσεις της έρευνας.....	72
6.3: Ερευνητική στρατηγική.....	73
6.4: Το δείγμα της έρευνας.....	73
6.5: Περιγραφή του πληθυσμού.....	74
6.6: Θεματικές ενότητες εργαλείου.....	75
6.7: Το ερευνητικό εργαλείο- Μέσο έρευνας.....	75
6.8: Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της έρευνας.....	76
6.9: Πιλοτική έρευνα.....	77

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Αποτελέσματα έρευνας

7.1: Περιγραφική στατιστική.....	78
7.2: Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας ανά κατηγορία.....	84
7.3: Κοινωνικό κεφάλαιο ανά κατηγορία.....	88
7.4: Δείκτης Αξιοπιστίας του Cronbach.....	92
7.5: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis).....	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Συζήτηση αποτελεσμάτων

8.1: Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	102
8.2: Απαντήσεις στην ερευνητική μας υπόθεση και τα ερευνητικά μας ερωτήματα.....	110
8.3: Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	112
<i>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	113
<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</i>	126

Εισαγωγή

Στις μέρες μας υπάρχει μεγάλη αύξηση στον αριθμό των ηλικιωμένων και διαφαίνεται να αυξηθεί ακόμα περισσότερο. Δυστυχώς οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζονται με αρνητική συμπεριφορά από τα άλλα μέλη της κοινότητας και επομένως χρειάζονται μια ιδιαίτερη αντιμετώπιση και καλύτερο τρόπο ζωής καθώς με τα χρόνια η κατάσταση της υγείας τους είναι ήδη επιβαρυνμένη. Επομένως στις πολιτικές των κρατών είναι ο σωστός προγραμματισμός για την υπεράσπιση και για την προώθηση της θέσης των ηλικιωμένων. Σε κάποιες χώρες του εξωτερικού υπάρχουν ήδη οι ονομαζόμενες φιλικές κοινότητες στις οποίες οι ηλικιωμένοι ζουν και ενεργούν μέσα στις κοινότητες και προωθείται η ευημερία τους, προκειμένου να χαρακτηρίζεται μια κοινότητα ως φιλική θα πρέπει να τηρεί συγκεκριμένες απαιτήσεις οι οποίες θα ανταποκρίνονται πλήρως στις ανάγκες των ατόμων τις τρίτης ηλικίας.

Με την παρούσα εργασία θα γίνει η διερεύνηση του βαθμού φιλικότητας από τους κατοίκους της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους. Πιο συγκεκριμένα θα γίνει ο συσχετισμός των υπηρεσιών που τους παρέχονται από την κοινότητα, η προσβασιμότητα των ηλικιωμένων και η μεταφορά τους, η κουλτούρα, η επαγγελματική δραστηριότητα και η σχέση με την κατοικία τους με τον βαθμό φιλικότητας. Επίσης θα γίνει συσχέτιση με του βαθμού φιλικότητας με το κοινωνικό κεφάλαιο. Τα κεφάλαια που αναφέρονται είναι πέντε. Στο πρώτο θίγεται ο ορισμός της κοινότητας και ο ορισμός της φιλικής κοινότητας ηλικιωμένων. Στο επόμενο καταγράφονται τα στοιχεία σύνθεσης της φιλικής κοινότητας. Ο ορισμός του κοινωνικού κεφαλαίου και οι διαστάσεις αποτελούν το τρίτο κεφάλαιο. Στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον ρόλο του κοινωνικού λειτουργού στην κοινότητα και στην σχέση κοινωνικής εργασίας με το κοινωνικό κεφάλαιο.

Για να υπάρχει ευημερία τόσο σε μια κοινότητα όσο και σε κάθε άτομο θα πρέπει να υπάρχει κοινωνικό κεφάλαιο αν και υπάρχουν πολλοί ορισμοί για αυτό, ωστόσο ισχύει ότι όσο πιο υψηλό είναι τόσο μεγαλύτερη ευημερία και ανάπτυξη υπάρχει στην κοινότητα. Το κοινωνικό κεφάλαιο έχει κάποιες διαστάσεις οι οποίες το χαρακτηρίζουν και σχετίζονται με τα στοιχεία σύνθεσης.

Επομένως μετά από την γνώση για την μη ύπαρξη φιλικών κοινοτήτων αλλά και την μη κάλυψη των αναγκών αλλά και τις μη μεθοδευμένες πολιτικές για τους ηλικιωμένους στην Ελλάδα μας δημιουργήθηκε ένας προβληματισμός και θελήσαμε να διεξάγουμε την συγκεκριμένη έρευνα.

Το δεύτερο τμήμα της πτυχιακής μας εργασίας αποτελείται από το ερευνητικό μέρος το οποίο αποτελείται από κάποιους επιμέρους παράγοντες που σχηματίζουν το ερευνητικό μέρος. Πιο συγκεκριμένα σε αυτό τον κεφάλαιο αναφέρουμε τον σκοπό και τους στόχους της έρευνας καθώς και την ερευνητική υπόθεση και τα ερευνητικά ερωτήματα. Στη συνέχεια αναλύουμε την μεθοδολογία έρευνας στην οποία περιγράφουμε την ερευνητική στρατηγική, τον τρόπο επιλογής του δείγματος, την περιγραφή του πληθυσμού. Στη συνέχεια παρουσιάσουμε την κατασκευή του ερευνητικού εργαλείου καθώς και τους θεματικούς άξονες από τους οποίους αποτελείται, καθώς και την διαδικασία της προέρευνας (πιλοτικής έρευνας) της οποίας πραγματοποιήθηκε.

Στη συνέχεια αναφερόμαστε στις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε κατά την διάρκεια της έρευνας και τον τρόπο επίλυσης τους.

Τελειώνουμε με το έβδομο κεφάλαιο στο οποίο αναφέρουμε τα αποτελέσματα της έρευνας μας και στο τελικό κεφάλαιο το όγδοο παραθέτουμε την συζήτηση, τα συμπεράσματα της έρευνας καθώς και τις προτάσεις μας.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφάλαιο 1^ο: Η φιλική κοινότητα.

1.1: Η έννοια της κοινότητας.

Μέσα από την βιβλιογραφική μας μελέτη, συνειδητοποιήσαμε ότι η κοινότητα ως έννοια είναι δύσκολο να προσδιοριστεί διότι, αποτελείται από μια διαφορούμενη έννοια που έχει διαφορετικές χρήσεις και εξυπηρετεί διαφορετικές πολιτικές και πρακτικές. Επομένως, δεν υπάρχει ένας σαφής ορισμός, άλλα και κοινά αποδεκτός. Διότι η κάθε κοινότητα έχει την μοναδικότητα της και την διαφορετικότητα της, αυτά την κάνουν να ξεχωρίζει και να ορίζεται διαφορετικά (Shaw, 2008).

Πιο συγκεκριμένα ο Ζαϊμάκης (2002) αναφέρει ότι η κοινότητα αποτελείται από ένα σύνολο ατόμων που συγκροτεί μια κοινωνική οντότητα, οι οποίοι έχουν κοινή κουλτούρα, κοινό τόπο καταγωγής, μοιράζονται κοινά ενδιαφέροντα, δραστηριότητες και ταυτίσεις.

Επιπλέον, συμφωνά με τον Δαυτόπουλο (1997) ο συγκεκριμένος γεωγραφικός χώρος, η οργανωμένη διαβίωση των ατόμων, ο μικρός αριθμός κατοίκων, οι κοινές αξίες, οι θεσμοί, η συναισθηματική ταύτιση και οι πεποιθήσεις, αποτελούν τα στοιχεία τα οποία προσδιορίζουν μια κοινότητα.

Εκτός από αυτά τα στοιχεία, η κοινότητα περιλαμβάνεται από μια ομάδα ανθρώπων που συσχετίζονται λειτουργικά μεταξύ τους (δηλαδή, εργοστάσιο, συνδικάτο, θρησκευτικό δόγμα, νοσοκομείο, σχολείο, σύλλογος και άλλα), γεωγραφικά (δηλαδή, γειτονιά, συνοικία, χωριό, πόλη, νομός, κράτος και αλλά), ή και κατηγορία ατόμων με ένα ή παραπάνω χαρακτηριστικά (δηλαδή, παιδιά, νέοι, γέροι, εργάτες, γυναίκες, αγρότες, άστεγοι, αλλοδαποί, αθίγγανοι) (Ζωγράφου, 2002).

Σε μια κοινότητα επίσης, ακολουθείται ένας συγκεκριμένος τρόπος συμπεριφοράς και ζωής. Πιο συγκεκριμένα τα μέλη της ακολουθούν κοινούς κανόνες δεοντολογίας που απαρτίζουν την κοινότητα (Somerville, 2005).

Συμφωνά με τον Global Development Research Center (2011) υπάρχει ένας επιπλέον ορισμός, ο οποίος ορίζει τα μέλη της κοινότητας τα οποία έχουν βασικό μέλημα να εργαστούν με κοινά οράματα, στόχους και συμφέροντα απαρτίζοντας ανθρώπινα δίκτυα μέσα και έξω από την κοινότητα. Υπάρχουν γεωγραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά και άλλα κριτήρια, τα οποία καθορίζουν την έννοια της κοινότητας.

Πιο αναλυτικά:

- Τα γεωγραφικά κριτήρια καθορίζουν την τοποθεσία που κατοικούν τα άτομα μιας περιοχής.
- Τα οικονομικά κριτήρια τα οποία καθορίζουν τους ανθρώπους που ανήκουν στην ίδια εισοδηματική ομάδα ή που εργάζονται στην ίδια θέση, και μπορούν να έχουν παρόμοιες δεξιότητες, συνδέονται προκειμένου να διαμορφώσουν μια κοινότητα.
- Τα κοινωνικά κριτήρια αποτελούνται από κάθε κοινότητα και τα άτομα της έχουν την ίδια γλώσσα, κοινό έθνος, ή έχουν κοινή θρησκεία ή και ακόμα άτομα ή και ομάδες ατόμων με παρόμοιες πεποιθήσεις και οράματα.
- Πολιτικά/διοικητικά κριτήρια σχηματίζονται από άτομα που έχουν τις ίδιες πολιτικές ιδεολογίες που κατοικούν ή όχι στην ίδια περιοχή.
- Άλλα κριτήρια αποτελούνται από ομάδες ανθρώπων που συνδέονται μέσω της τεχνολογίας και μοιράζονται πληροφορίες στο διαδίκτυο. Αυτές οι κοινότητες είναι ανοιχτές και καθορίζονται ως «εικονικές».

Κάποιες φορές όμως η κοινότητα καταρρέει καθώς αντιμετωπίζει διάφορα προβλήματα. Επομένως η κοινότητα πρέπει να αξιοποιήσει τις ικανότητες και τις δυνάμεις τις προκειμένου να αποκτήσει την ευημερία της, την οικονομική της ασφάλεια για να προωθηθεί και να αναπτυχθεί το επίπεδο της. Για να μπορέσει η κοινότητα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της θα πρέπει να υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών της κοινότητας και κατ'επέκταση συνεργασία να μπορέσουν να αποτρέψουν την οποιαδήποτε σύγχυση (Block, 2008).

«Επομένως η ανάπτυξη της κοινότητας είναι ταυτόχρονα μια επαγγελματική και πολιτική πρακτική».

Επομένως συμπεραίνουμε ότι υπάρχουν αρκετές θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με την έννοια της κοινότητας διότι η κάθε έννοια έχει ένα διαφορετικό θεωρητικό υπόβαθρο, αλλά για την δημιουργία της υπάρχουν πίσω από την έννοια κάποια στοιχεία που την συνθέτουν (Shaw, 2008).

1.2: Οι διαστάσεις της κοινότητας.

Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε την κοινότητα και να σχεδιάσουμε λύσεις στα προβλήματα, σημαντικό είναι να αναγνωριστούν οι διαστάσεις της κοινότητας οι οποίες είναι ως εξής:

1. Ιστορική διάσταση

2. Γεωγραφική διάσταση

3. *Οικονομική διάσταση*
4. *Πολιτισμική διάσταση*
5. *Κοινωνική διάσταση*

1. Ιστορική διάσταση

Η Κατανόηση της ιστορίας της κοινότητας περιγράφεται από κατανόηση των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών αλλαγών που έχουν συμβεί πρόσφατα σε ένα ευρύ πλαίσιο.

Υπάρχουν κοινότητες στις οποίες τα μέλη δεν γνωρίζουν τα ιστορικά γεγονότα της κοινότητας τους και αυτό επηρεάζει την ικανότητα τους να επιφέρουν αλλαγές σε αυτήν και να επιλύσουν τα προβλήματα τους.

Όταν μια κοινότητα αποκτήσει μια ισχυρή αίσθηση της ιστορικής ταυτότητας συνάμα ενισχύεται και η αίσθηση της κοινότητας δημιουργώντας θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Μέσα από αυτά δύναται να αποκτήσει και κοινοτική δύναμη. Ως εκ τούτου η ευαισθητοποίηση των μελών σε θέματα που αφορούν την ιστορία της κοινότητας αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την επίλυση και αντιμετώπιση των προβλημάτων της.

Μέσα από την ιστορία θα βοηθηθούν τα άτομα να εξαλείψουν, τους τυχόν περιορισμούς που είχαν έτσι ώστε στο μέλλον να επιφέρουν την αλλαγή στην κοινότητα τους (Goodman et.al, 1998).

2. Γεωγραφική διάσταση

Η γεωγραφική διάσταση της κοινότητας καθορίζεται από το Δομημένο περιβάλλον, τη Βάση δόμησης χώρου, την Παραγωγική διαδικασία, τις Υποδομές, τα Μέσα Εφοδιασμού, Μόρφωσης, Πολιτισμού και τις Λειτουργίες.

Το Δομημένο περιβάλλον έχει άμεση σχέση με τα προβλήματα της εποχής, τα οποία επιδρούν στα δίκτυα επικοινωνίας, στις κοινωνικές σχέσεις και στην ποιότητα ζωής. Η Βάση δόμησης χώρου σχετίζεται με την συγγένεια στις παραδοσιακές κοινωνίες, τις υποδομές, δηλαδή το εμπόριο και την κινητικότητα, και την παραγωγική διαδικασία (βιομηχανική επανάσταση). Η Παραγωγική διαδικασία καθορίζεται μόνο από το περιβάλλον. Οι υποδομές απαρτίζονται από την ύδρευση, την άρδευση και τις υπηρεσίες. Αυτές έχουν άμεση σύνδεση με την παραγωγική διαδικασία.

Ως μέσα εφοδιασμού ορίζονται αυτά τα οποία μας εφοδιάζουν με τρόφιμα, με καύσιμα και μας επιτρέπουν την πρόσβαση. Τα μανάβικα, τα βενζινάδικα τα παντοπωλεία και οι συγκοινωνίες αποτελούν αυτά τα μέσα. Μέσα επιμόρφωσης θεωρούνται τα σχολεία, τα φροντιστήρια και οι διάφορες σχολές. Τα αθλητικά κέντρα, οι βιβλιοθήκες, οι κινηματογράφοι και οι διάφοροι σύλλογοι αποτελούν τα μέσα πολιτισμού (Ζαϊμάκης, 2002).

Οι λειτουργίες αποτελούνται από:

I. Την παραγωγή- διανομή- κατανάλωση, II. Την κοινωνικοποίηση, III. Τον κοινωνικό έλεγχο, IV. Την κοινωνική συμμετοχή V. Την αλληλεγγύη και την αλληλοβοήθεια.

I. Παραγωγή – διανομή – κατανάλωση:

Η παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών με μηχανισμούς για την διανομή των παραγόμενων αγαθών είναι η βασική λειτουργία της κοινότητας, για κατανάλωση από την άμεση γεωγραφική περιοχή. Υπάρχει η δυνατότητα παραγωγικής εργασίας και ως επί τον πλείστον αγοραστικής δύναμης. Η οργάνωση της οικονομικής παραγωγής γίνεται με βάση την επιχείρηση, το εργοστάσιο και το γραφείο.

Επιπλέον, η οργάνωση της παραγωγής στα χωρία γίνεται κυρίως με βάση την οικογένεια. Η διανομή ενός προϊόντος ή τυπικής μονάδας παραγωγής βρίσκεται στην κοινότητα. Συνήθως τα προϊόντα παράγονται σε άλλη περιοχή, εκεί όπου βρίσκονται και τα κεντρικά καταστήματα. Βέβαια πολλά αγαθά παράγονται στην κοινότητα ή στην γύρω περιοχή. Η οικονομία, κάθε κοινότητας βασίζεται στις ντόπιες επιχειρήσεις αλλά και σε εισαγόμενα προϊόντα που παράγονται εκτός της κοινότητας. Όταν η αυτονομία της τοπικής κοινότητας μειώνεται η κάθετη διάσταση υπερτερεί, καθώς εξαρτάται από εξωκοινοτικές επιχειρήσεις για την παραγωγή προϊόντων.

II. Κοινωνικοποίηση:

Είναι γνωστό ότι ο άνθρωπος από την γέννηση του αρχίζει να διαμορφώνει την προσωπικότητα του και σαφώς και την κοινωνικοποίηση του. Αυτό συμβαίνει από την στιγμή που το άτομο δημιουργεί σχέσεις επικοινωνίας με τους άλλους ανθρώπους δηλαδή με άτομα που του παρέχουν ασφάλεια, φροντίδα και αγάπη όπως για παράδειγμα από τους γονείς του.

Το σχολείο μαζί με την οικογένεια είναι δύο από του πιο σημαντικούς θεσμούς στη διαδικασία κοινωνικοποίησης του ανθρώπου. Επιπλέον, το σχολείο διαφοροποιείται από τους άλλους φορείς διότι έχει συγκεκριμένες διαδικασίες όπως η εκμάθηση, η

κοινωνικοποίηση και η αξιολόγηση. Αν και το σχολείο έχει την πρώτη θέση ως φορέας κοινωνικοποίησης σε μια κοινότητα, υπάρχουν και άλλοι φορείς (όπως κέντρα νεότητας, κατηχητικά σχολεία, αθλητικοί και πολιτιστικοί σύλλογοι) που συμβάλλουν σ' αυτή σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό. Επίσης υπάρχουν και τα κέντρα ανοιχτής περιθάλψης ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η) που παρέχουν ευκαιρίες στα μέλη και συντροφιά. Μετά το στάδιο συνταξιοδότησης τα Κ.Α.Π.Η διατηρούν και ενισχύουν την κοινωνική συμμετοχή των ηλικιωμένων μέσα στην κοινότητα.

III. Κοινωνικός Έλεγχος:

Μέσα από την διαδικασία της κοινωνικοποίησης το άτομο κατανοεί τους κανόνες που διέπουν την συμπεριφορά στο κοινωνικό περιβάλλον, τους εσωτερικεύει και συμμορφώνεται συνειδητά με την τήρησή τους. Επειδή, όμως, δεν τους εσωτερικεύει πάντα πλήρως, χρειάζεται κάποιους εξωτερικούς περιορισμούς. Η οικογένεια, η γειτονιά, οι φίλοι, το σχολείο θέτουν τέτοιους περιορισμούς. Αυτές είναι οι πρωτογενείς ομάδες που παίζουν καθοριστικό ρόλο στην τήρηση των κανόνων κοινωνικής συμπεριφοράς. Το κράτος μπορεί να επιβάλλει πειθαρχία με την άσκηση βίας καθώς διαθέτει θεσμοθετημένη εξαναγκαστική δύναμη. Σε αλληλεπίδραση βρίσκεται η τοπική κοινότητα και σε ορισμένες περιπτώσεις για την λειτουργία του κοινωνικού ελέγχου εξαρτάται από εξωκοινοτικά (κάθετα) συστήματα.

IV. Κοινωνική Συμμετοχή:

Η κάλυψη των βασικών κοινωνικών και συναισθηματικών αναγκών του ανθρώπου γίνονται με την συμμετοχή του σε πρωτογενείς και δευτερογενείς ομάδες. Οι αξίες και οι πεποιθήσεις του, εκφράζονται με την συμμετοχή του σε διάφορες οργανώσεις, επιδιώκοντας την εκπλήρωση των επιθυμιών του. Ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των κατοίκων, την δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού, την εθνική καταγωγή, το θρήσκευμα σε κάθε κοινότητα δημιουργούνται οργανώσεις, σύλλογοι, σωματεία (για παράδειγμα συνδικάτα, εμπορικά και βιοτεχνικά επιμελητήρια, διάφορα σωματεία, σύλλογοι πολιτιστικοί και εκπαιδευτικοί και άλλα).

Επιπλέον, η Εκκλησία δίνει την ευκαιρία στο μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού να συμμετέχει σε κοινωνικές, θρησκευτικές και άλλες δραστηριότητες μέσα από διάφορες οργανώσεις. Επομένως, η ενορία είναι τοπική μονάδα της κοινότητας για κοινωνική συμμετοχή. Έχει άμεση σχέση με εξωκοινοτικά συστήματα: την Μητρόπολη, την

Εκκλησία της Ελλάδος, το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. Σε ένα παγκόσμιο δίκτυο οργανώσεων συνδέεται η ενορία.

V. Αλληλεγγύη και Αλληλοβοήθεια :

Σε περιόδους κρίσεων άτομα και οικογένειες μιας κοινότητας, έχουν ανάγκη από συμπαράσταση και βοήθεια για να καλύψουν οικονομικές ή άλλες ανάγκες. Η βοήθεια αυτή είναι είτε υλική όπως χρήματα ή ρούχα ή υποστηρικτική για να αντιμετωπιστούν προβλήματα ψυχικής διάστασης, με την παρέμβαση κοινωνικών λειτουργών, ψυχολόγων και άλλων επαγγελματιών .

Στις σύγχρονες κοινωνίες, η αλληλοβοήθεια επιτελείται από τους κρατικούς φορείς υγείας και πρόνοιας. Η διεύθυνση κοινωνικής πρόνοιας αποτελεί την τυπική οργάνωση για αλληλοβοήθεια σε τοπικό επίπεδο. Η διεύθυνση κοινωνικής πρόνοιας σε εξωκοινοτικό επίπεδο εξαρτάται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας (Σταθόπουλος, 2005α).

3. Οικονομική διάσταση

Η οικονομική διάσταση προσδιορίζει τους Τομείς απασχόλησης, την Περιουσιακή κατάσταση, την κύρια οικονομική δραστηριότητα πρωτογενής, δευτερογενής, τριτογενής τομέας, την σύνθεση του εργατικού δυναμικού – τα χαρακτηριστικά, το επίπεδο εξειδίκευσης, την σχέση εργασίας – κατοικίας και το μέσο όρο εισοδήματος.

Οι πόροι οι οποίοι κατανέμονται σε μια κοινότητα προέρχονται είτε από εσωτερικές είτε από εξωτερικές πηγές. Επομένως, οι πόροι μπορεί να προέρχονται από την ατομική περιουσία των κατοίκων ή με το κοινωνικό κεφάλαιο που μεταβιβάζεται για παράδειγμα από τις γνώσεις και τις ικανότητες των ανθρώπων και αυτό επιφέρει την συνεργασία μεταξύ τους. Σε μια κοινότητα απαιτούνται και τα δύο είδη των οικονομικών πόρων.

4. Πολιτισμική διάσταση

Η πολιτισμική διάσταση αποτελείται από τα ήθη, τη γλώσσα, τις παραστάσεις, τις αξίες, τα έθιμα τα οποία επηρεάζουν την κοινωνική ζωή των μελών της κοινότητας. Επίσης, η επεξεργασία και η ανάλυση αυτών των στοιχείων που συνθέτουν την πολιτισμική διάσταση μπορεί να επιφέρει τις αλλαγές τόσο στην κοινωνική όσο στην πολιτισμική ζωή της κοινότητας.

5. Κοινωνική διάσταση.

Η κοινωνική διάσταση περιλαμβάνει την ηγεσία, τα κοινωνικά δίκτυα και τις οργανώσεις υγείας και πρόνοιας.

Αρχικά η ηγεσία της κοινότητας μπορεί να έχει τυπική ή άτυπη μορφή. Οι ηγέτες ασκούν κοινωνική επιρροή πάνω στα άτομα επηρεάζοντας τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς των μελών. Όσον αφορά τα κοινωνικά δίκτυα, τα άτομα αλληλεπιδρούν μεταξύ τους δημιουργώντας σχέσεις οι οποίες συμβάλουν στο κοινό καλό της κοινότητας.

Στις οργανώσεις συμπεριλαμβάνονται οι σύλλογοι, οι κοινωνικές οργανώσεις, οι υπηρεσίες του κράτους και οι ομάδες πολιτών οι οποίες υπάρχουν μέσα στην κοινότητα ή έξω από αυτήν.

Γνωρίζοντας τις δομές της κοινότητας και τον τρόπο λειτουργίας τους, θα μπορούσαμε να αξιοποιηθούν όπου χρειάζονται. Για την κοινωνική διάσταση, οφείλεται η γνώση όχι μόνο των οργανώσεων και των δομών που υπάρχουν στην κοινότητα, αλλά σημαντική είναι η επαφή με τους ίδιους τους ανθρώπους της (Goodman et.al, 1998).

Κεφάλαιο 1.3: Η έννοια της φιλικής κοινότητας.

Η δημογραφική γήρανση αποτελεί ένα βασικό ζήτημα σε διεθνές και τοπικό επίπεδο.

Σήμερα η Ελλάδα αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα δημογραφικής γήρανσης, καθώς οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας στην χώρα μας αποτελούν το 17,5% του συνολικού πληθυσμού και συνεχώς ο αριθμός των ηλικιωμένων ατόμων αυξάνεται (Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής ,2005).

Εκτός λοιπόν από την Ελλάδα υπάρχουν και άλλες χώρες που αντιμετωπίζουν αυτό το γεγονός. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ο πληθυσμός των ηλικιωμένων ατόμων ήταν περίπου 1 στους 8 ηλικίας 65 ετών και άνω το 2000. Υπολογίζεται ότι μέχρι το 2030 το ποσοστό αυτό θα ανέρχεται περίπου 1 στους 5.

Τα ηλικιωμένα άτομα σε πολλές χώρες του κόσμου όπως στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες πολιτείες, πολλές φορές αντιμετωπίζονται με υποτιμητικό τρόπο και ανεπίτρεπτες γενικεύσεις. Τέτοιες ακατάλληλες συμπεριφορές μπορούν να δημιουργήσουν εμπόδια στην καθημερινή ζωή των ηλικιωμένων όπως για παράδειγμα κοινωνική απομόνωση και έλλειψη παροχής εξειδικευμένων, κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών και προγραμμάτων (Center for the Advanced Study of Aging Services, 2009).

Για να «επιτύχουν» οι ηλικιωμένοι τα ευτυχισμένα γηρατεία θα πρέπει η κοινότητα να τους αποδέχεται και να τους συμπεριφέρεται με τον ανάλογο σεβασμό που απαιτείται λόγω της ηλικίας τους. Διότι η ποιότητα ζωής ενός ατόμου εξαρτάται και από το άτομο άλλα και από το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζει.

Επομένως σημαντική είναι η κατανόηση και η αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι, αν γίνει αυτό θα σχεδιαστούν στρατηγικές που θα βοηθήσουν στην υγιή γήρανση και την παραμονή των ηλικιωμένων στο μέρος τους και στην ελαχιστοποίηση των απαιτήσεων από το σύστημα υγείας (Νεοκλεύους, 2009).

Πολλές κυβερνήσεις κρατών και διεθνείς οργανισμοί στοχεύουν στην υποστήριξη των ηλικιωμένων ατόμων ώστε να συνεχίσουν να ζουν στην κοινότητα για όσο το δυνατόν περισσότερο. Η υποστήριξη αυτή θα είναι τόσο οικονομικής όσο και κοινωνικής άποψης. Αν και αυτό είναι ένα πολύ περίπλοκο έργο καθώς απαιτείται πλήρης σχεδιασμός και παροχή ενός ευρέος φάσματος υπηρεσιών υποστήριξης στην κοινότητα, καθώς και η άρση των προκαταλήψεων που διαχωρίζουν τους ηλικιωμένους και όλων αυτών των θεμάτων που τους περιορίζουν από τις δραστηριότητές τους (Lui et.al, 2009).

Τα τελευταία χρόνια, η σημασία των φιλικών κοινοτήτων ηλικιωμένων έχει καταστεί κεντρικό στοιχείο της έννοιας της γήρανσης του πληθυσμού στη χώρα. Μπορεί να περιγραφεί με πολλούς και με διάφορους τρόπους, ο ορισμός της φιλικής κοινότητας ηλικιωμένων ένας από αυτούς είναι ένα μέρος όπου οι άνθρωποι αν το επιθυμούν μπορούν να ζήσουν όλη τους τη ζωή, αντί να μετακινηθούν και να χάσουν το κοινωνικό τους κεφάλαιο. Η φιλική κοινότητα εξετάζει το περιβάλλον σε μακρό-επίπεδο και είναι χώροι που θα υποστηρίζονται από μια υποδομή όπου οι ηλικιωμένοι θα συμμετέχουν ενεργά και θα εξυπηρετούνται οι ανάγκες τους (Emlet & Moceri, 2012).

Ένας άλλος ορισμός αναφέρει ότι θα πρέπει η κοινότητα να δραστηριοποιηθεί, να αξιολογεί, να σχεδιάζει, να προβλέπει και να προετοιμάζεται για να δημιουργήσει πολιτικές. Αυτές οι πολιτικές θα πρέπει να εφαρμόζονται για να διευκολύνουν και να δίνουν ευκαιρίες στους ηλικιωμένους (Guide to Elder-friendly Community Building, 2004).

Η πρώτη φιλική κοινότητα των ηλικιωμένων (Elderly Friendly Communities) δημιουργήθηκε από το φιλικό πρόγραμμα κοινοτήτων το 2000. Η καινοτομία αυτού του έργου ξεκίνησε από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου του Calgary σε συνεργασία με υπηρεσίες και φορείς της κοινότητας. Σκοπός αυτού του έργου ήταν αρχικά να ενθαρρύνουν τα ηλικιωμένα άτομα να δράσουν και να συμμετέχουν στα κοινωνικά ζητήματα της κοινότητας. Αυτή η δράση θεωρήθηκε ως τα θεμέλια για την

καλύτερη ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων, την συμμετοχή τους στα κοινά και την υποστήριξη τους σε οποιαδήποτε θέματα τους απασχολούν (The Elder Friendly Communities Project , χ.χ).

Για την δημιουργία φιλικών κοινοτήτων για τους ηλικιωμένους είναι απαραίτητο να συνεργαστούν με όλους τους οργανισμούς της κοινότητας και τα στάδια δημιουργία της να περιλαμβάνουν:

- 1. Την οργάνωση των στοιχείων.*
- 2. Την αξιοποίηση των δεδομένων.*
- 3. Τον σχεδιασμό δράσης.*
- 4. Την εφαρμογή της δράσης.*

Αυτά τα στάδια αποτελούσαν τον οδηγό για την δημιουργία των φιλικών κοινοτήτων.

Η δημιουργία των φιλικών κοινοτήτων όπως αναφέρθηκε περιλαμβάνει τέσσερα στάδια, τα οποία είναι αλληλένδετα μεταξύ τους.

Το πρώτο στάδιο:

Το πρώτο στάδιο περιλαμβάνει την εκτίμηση των αναγκών, όπου γίνεται η αποτίμηση των πηγών που υπάρχουν στην κοινότητα. πιο συγκεκριμένα γίνεται η εκτίμηση των οικονομικών πόρων, των αναγκών και των προβλημάτων και οι οικογένειες τους. Είναι μια διερευνητική διαδικασία, η οποία περιλαμβάνει την έρευνα, την εκτίμηση και τον σεβασμό που δέχονται τα ηλικιωμένα άτομα, αν θεωρούν τον εαυτό τους ενεργό ή μη ενεργό μέλος της κοινότητας και αν αισθάνονται ασφάλεια στο μέρος που κατοικούν, την παρατήρηση της κοινότητας. Όλα αυτά αφορούσαν το πρώτο μέρος της έρευνας και αποσκοπούν στην αξιοποίηση προκειμένου να σχεδιαστούν οι παρεμβάσεις.

Το δεύτερο στάδιο:

Εφόσον πραγματοποιήθηκε η διερεύνηση των δεδομένων το δεύτερο στάδιο στοχεύει στην αποτίμηση αυτών των δεδομένων για την κατάλληλη εφαρμογή στρατηγικών στόχων και σχεδιασμών παρεμβάσεων.

Το τρίτο στάδιο:

Το τρίτο στάδιο επικεντρώνεται στο σχεδιασμό παρεμβάσεων και δράσεων. Εκεί αξιοποιούνται στρατηγικές, βήματα δράσεων, χρονοδιαγράμματα, αναλύσεις πόρων. Εντοπίζονται τα πλεονεκτήματα γίνεται ο σχεδιασμός εναλλακτικών λύσεων, εκπονούνται προτάσεις για την έγκριση και την υλοποίηση δράσεων των κοινοτικών προγραμμάτων.

Το τέταρτο στάδιο:

Το τέταρτο στάδιο είναι η εφαρμογή παρεμβάσεων και δράσεων, για την δημιουργία φιλικών κοινοτήτων. Είναι η πιο σημαντική φάση της παρέμβασης, καθώς εκεί οι στόχοι επαναπροσδιορίζονται και διαμορφώνονται νέες πρακτικές. Επομένως καταλαβαίνουμε πόσο πολύπλοκη, και χρονοβόρα είναι.

Αφού εφαρμοστεί, η κοινοτική παρέμβαση πραγματοποιείται η φάση της αξιολόγησης, δηλαδή η παρακολούθηση της πορείας του σχεδίου και η εκτίμηση της αποτελεσματικότητας της και αν κρίνεται απαραίτητο η προώθηση και η εφαρμογή νέων δράσεων (Guide to Elder-friendly Community Building, 2004).

Μια έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε με θέμα «Aging in Place in Naturally Occurring Retirement Communities: Transforming Aging Through Supportive Service Programs» (NORC-SSP), αναφέρει ότι οι ηλικιωμένοι αποτελούν τον πυλώνα για την δημιουργία και την πραγματοποίηση των προγραμμάτων και υπηρεσιών που έχουν σχεδιαστεί για αυτούς. Μέσα από την συγκεκριμένη έρευνα επιχειρήθηκε η αναθεώρηση της έννοιας των ηλικιωμένων δηλαδή, να καταρριφθεί η αντίληψη ότι οι ηλικιωμένοι αποτελούν μια ομάδα ευάλωτη και εύθραυστη, και να δημιουργηθεί ένα νέο πλαίσιο αναφοράς δηλαδή η δημιουργία μιας νέας εικόνας για τους ηλικιωμένους.

Ο αρχικός σκοπός του προγράμματός αυτού είναι η θεώρηση για μετασχηματισμό της κοινότητας (στην φύση και την δομή της) έτσι ώστε να υπάρχει θετική επίδραση στα ηλικιωμένα άτομα που κατοικούν σε μια κοινότητα.

Οι επιμέρους στόχοι της NORC-SSP είναι:

1. Η σωστή διαχείριση και δημιουργία συντονισμένων κοινωνικών υπηρεσιών υγείας και δραστηριοτήτων στο χώρο των εγκαταστάσεων της κοινότητας. Βασικές ανάγκες είναι οι κοινωνικές υπηρεσίες, την βοήθεια, την προώθηση, την εκπαίδευση, την κοινωνικοποίηση και ψυχαγωγία και τον εθελοντισμό.
2. Η συνεργασία των φορέων της κοινότητας με τους κατοίκους αποτελεί βασικό κομμάτι για την δημιουργία ενός ικανοποιητικού περιβάλλοντος για τα ηλικιωμένα άτομα.
3. Η προώθηση της ανεξαρτησίας και της υγιούς γήρανσης, αποτελεί επίσης ένα σημαντικό μέρος κάθε κοινότητας και στην αντιμετώπιση των αναγκών που αλλάζουν με το χρόνο.
4. Η συμμετοχή των ηλικιωμένων ατόμων σε αποφάσεις για την ανάπτυξη και την λειτουργία του προγράμματος βοηθάει στην ανάπτυξη της κοινότητας (Bedney et al. , 2010).

Παρόλο που το μοντέλο της φιλικής κοινότητας βρίσκεται ακόμα σε εμβρυϊκό στάδιο, έχουν αναπτυχθεί πολλά μοντέλα τα τελευταία χρόνια. Πιο συγκεκριμένα έχουν δημιουργηθεί μοντέλα τέτοιων κοινοτήτων στις Ηνωμένες Πολιτείες, στον Καναδά και στην Ευρώπη. Η Πρωτοβουλία Advantage διαπίστωσε ότι οι φιλικές κοινότητες θα πρέπει να έχουν στόχο την κάλυψη των βασικών αναγκών, την προώθηση της ευημερίας, την ανεξαρτησία, και την προώθηση της συμμετοχής στα κοινά. Το κοινοτικό πρόγραμμα στην πόλη του Calgary είχε θέσει τους παρακάτω στόχους:

- Την κάλυψη των βασικών αναγκών όπως η τροφή, η στέγαση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και η ασφάλεια
- Την ανεξάρτητη και ασφαλή διαβίωση τους στο σπίτι τους και στην κοινότητα τους.
- Την σωματική και ψυχική υγεία τους.
- Την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινότητα.

Όλα αυτά αποτελούν στοιχεία αλληλένδετα, και σημαντικές συνιστώσες για μια καλύτερη ζωή.

Στην αποτίμηση της έρευνας διαπιστώθηκε ότι οι ηλικιωμένοι αισθάνονται ασφαλείς, παραμένουν ενεργά μέλη της κοινότητας καθώς επίσης τους σέβονται και τους εκτιμούν τα άλλα μέλη της (Emler & Moceris, 2012).

Πιο συγκεκριμένα η φιλική κοινότητα θα πρέπει να παρέχει ευκαιρίες για τα ηλικιωμένα άτομα. Αυτό σημαίνει ότι η μεταφορά, η κατοικία, οι υπηρεσίες της κοινότητας, η ασφάλεια που περιέχει η κοινότητα, η πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη η κοινωνική ένταξη, το εμπόριο, τα μέσα μαζικής μεταφοράς, πρέπει να είναι προσβάσιμα και προσιτά στους ηλικιωμένους, για να μπορούν να συνεχίσουν να ζουν και να συνεισφέρουν στην κοινότητά τους. Επίσης θα πρέπει η κοινότητα να είναι ασφαλής προς τους ηλικιωμένους, δηλαδή η στέγαση επίσης να είναι ασφαλής και προσιτή, και το περιβάλλον μέσα σε μία κοινότητα να είναι όσο το δυνατόν πιο ευχάριστο προκειμένου να μπορούν να ζουν με αξιοπρέπεια και ανεξαρτησία .

Υποστηρίζεται ότι πρέπει να ενισχύεται η συμμετοχή των ηλικιωμένων στα κοινά. Δεν θα πρέπει να αποφασίζουμε για αυτούς αλλά να τους ενθαρρύνουμε να αποφασίζουν οι ίδιοι τι θέλουν (Michigan Community for a Lifetime Elder Friendly Community Recognition Program History and Project Development Report Michigan Vital Aging Think Tank, 2004).

Εν κατακλείδι παραπάνω δόθηκαν κάποιοι ορισμοί για την έννοια της φιλικής κοινότητας όπως επίσης επιγραμματικά αναφερθήκαμε και στα στοιχεία σύνθεσης μιας

φιλικής κοινότητας. Αυτά τα στοιχεία πιο συγκεκριμένα είναι η κατοικία, η μεταφορά, η προσβασιμότητα, οι υπηρεσίες, η εργασία, τα ψώνια, η κουλτούρα και οι αξίες, τα οποία θα αναλυθούν περαιτέρω στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 2^ο: Τα στοιχεία σύνθεσης μιας φιλικής κοινότητας.

2.1: Κατοικία

Κάθε κοινότητα περιέχει κάποια στοιχεία, τα στοιχεία αυτά αποτελούν τους πυλώνες για την δημιουργία μιας φιλικής κοινότητας για τους ηλικιωμένους, μιας κοινότητας η οποία θα πρέπει να είναι αξιοπρεπή και ισότιμη για όλους.

Τα στοιχεία αυτά περιλαμβάνουν την κατοικία, την μεταφορά, την ασφάλεια και την προσβασιμότητα, την αγορά, την κοινωνική συμμετοχή, τον σεβασμό, τον εθελοντισμό, την εργασία και τις υπηρεσίες υγείας.

Λόγω της δημογραφικής γήρανσης των ηλικιωμένων οι ανάγκες τους αναδιαμορφώνονται. Κάποιοι ηλικιωμένοι θα συνεχίζουν να ζουν στο σπίτι τους. Ένας μεγάλος αριθμός ηλικιωμένων θα προσπαθήσει να ζήσει μόνος ή μόνη εξαιτίας της απώλειας του ενός συζύγου και των ευρύτερων κοινωνικών τάσεων (για παράδειγμα διαζύγιο) που επικρατεί σχετικά με τις ηλικιακές ομάδες.

Από την μια πλευρά οι ηλικιωμένοι θα απαιτήσουν την προσοχή της κυβέρνησης για την παραμονή τους μέσα στην κοινότητα εάν η πολιτική και οι στρατηγικές παρέμβασης που χρησιμοποιούν θα είναι κατάλληλες. Από την άλλη πλευρά θα υπάρξουν ηλικιωμένοι που θα χρειαστούν ιδρυματική φροντίδα (AGE – The European Older People’s Platform, 2004).

Με το πέρασμα των χρόνων παρουσιάζονται αλλαγές στην οικογένεια, στα ενδιαφέροντα, τις δυνατότητες και στους οικονομικούς πόρους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζει την ζωή των ηλικιωμένων και να εμφανίζει κάποιες επιπτώσεις, οι οποίες είναι:

1. Ένα μεγάλο ποσοστό των ηλικιωμένων δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις οικονομικές υποχρεώσεις της κατοικίας τους.
2. Οι άνθρωποι είτε εκούσια είτε ακούσια κινούνται προς την κατοικία που θεωρούν κατάλληλη ανάλογα με τις περιστάσεις που βιώνουν.

Η κάθε κοινότητα αποτελείται από διάφορες υπηρεσίες και προγράμματα που μπορούν να βοηθήσουν τους ηλικιωμένους να διατηρήσουν ή να αλλάξουν το σπίτι στο οποίο κατοικούν όπως εκείνοι το επιθυμούν. Όλα αυτά μπορούν να επιτευχθούν μέσω της δημόσιας πολιτικής που θα εφαρμοστεί στην κοινότητα. Επιπλέον, η κοινότητα μπορεί να ενημερώνει για τους διαφορετικούς τύπους κατοικίας που υπάρχουν και την διακύμανση των τιμών (Pollak, 1999).

Η κατοικία ως στοιχείο φιλικότητας περιλαμβάνει την διαθεσιμότητα των επιλογών διαβίωσης, τις προσιτές τιμές στέγασης, τις επιλογές υποστήριξης και υποβοηθούμενης διαβίωσης την μακροπρόθεσμη φροντίδα και την προσβασιμότητα στις υπηρεσίες.

Η υγεία, τα οικονομικά και η διαθεσιμότητα των υπηρεσιών υγείας δίνουν την δυνατότητα στο άτομο να ζήσει ανεξάρτητα. Επομένως εάν δεν υπάρχουν οι υπηρεσίες υποστήριξης, η καλή οικονομική κατάσταση και η υγεία των ηλικιωμένων, τότε αυτοί δεν μπορούν να ζήσουν ανεξάρτητοι στην κατοικία τους. Αν και πολλοί θέλουν να παραμένουν στο σπίτι που ζούσαν για χρόνια αν όμως δεν υπάρχει κάποιος να τους βοηθάει με τις δουλειές του σπιτιού, τον κήπο ή τις διάφορες επισκευές αυτό καθίσταται αδύνατο (Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide, 2006).

Πολλά ηλικιωμένα άτομα αποφασίζουν να εγκαταλείψουν το μεγάλο σπίτι τους, και να εγκατασταθούν σε ένα μικρότερο. Άλλοι αποφασίζουν να πουλήσουν την κατοικία τους που με τόσο κόπο απέκτησαν και που σε αυτό μεγάλωσαν τα παιδιά τους. Παρ'όλα αυτά επειδή δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στα οικονομικά που χρειάζεται ένα σπίτι, δηλαδή την συντήρηση, τους φόρους ιδιοκτησίας και όλα τα συναφή που συνεχώς αλλάζουν και είναι δύσκολο ιδίως για τα άτομα που δεν έχουν σταθερά εισοδήματα.

Κάθε κοινότητα περιέχει αρκετούς τύπους κατοικίας σε διάφορα επίπεδα δυνατότητας προσέγγισης. Αυτό είναι μια σημαντική συνιστώσα διότι με αυτό θα παροτρύνουν την ανεξαρτησία των ηλικιωμένων ατόμων, κατοίκων μιας κοινότητας.

Σύμφωνα με μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2000, διαπιστώθηκε ότι μεγάλο ποσοστό ηλικιωμένων ατόμων 90% από την ηλικία 65 ετών και άνω ήθελαν να παραμείνουν στην κατοικία τους και στην κοινότητα τους ευφόρου ζωής. Μερικοί και οι πιο σημαντικοί λόγοι για αυτήν τους την απόφαση ήταν η οικειότητα που τους παρείχε το σπίτι τους καθώς επίσης και τα συναισθήματα που διακατείχαν την ψυχή τους.

Επιπλέον, οι κοινωνικές σχέσεις με τους φίλους και τους γείτονες βοήθησαν στην άποψη να παραμείνουν στο σπίτι και στην κοινότητα τους. Από αυτή την έρευνα καταλαβαίνουμε ότι είναι πολύ σημαντικό το προσωπικό κλίμα που δημιουργείται (κατοικία) και το κοινωνικό (κοινότητα) και το πώς αυτό επηρεάζει την ζωή του ανθρώπου.

Για πολλούς ηλικιωμένους είναι πιο εύχρηστο να υπάρχουν συγκεκριμένοι τύποι σπιτιών που να περιέχουν συγκεκριμένα πράγματα τα οποία θα βοηθήσουν τις πιο ευάλωτες ομάδες όπως τα ηλικιωμένα άτομα.

Τα πιο βασικά είναι αρχικά οι μοχλοί των πορτών να είναι ελαφριοί για να ανοίγουν με ευκολία, το μέγεθος της πόρτα εισόδων να έχει 32 ίντσες, να υπάρχουν αντιολισθητικές επιφάνειες ώστε να αποφεύγονται οι πτώσεις των ηλικιωμένων ατόμων, την αποφυγή σκάλας άλλα αν υπάρχει, να την συνοδεύουν χερούλια και στις δύο πλευρές και επίσης να υπάρχουν στρογγυλεμένες γωνίες. Αυτά είναι κάποια κριτήρια για την δημιουργία μιας κατάλληλης και ασφαλής κατοικίας για τα ηλικιωμένα άτομα.

Αυτές αποτελούν κάποιες βασικές τροποποιήσεις, που για πολλά ηλικιωμένα άτομα είναι βοήθεια λόγω κάποιων δυσκολιών που έχουν λόγω γηρατειών ή κάποιας ασθένειας που υπέστησαν ανήμποροι να ανταπεξέλθουν σε κάποιες βασικές ανάγκες.

Οι τύποι κατοικίας :

1.«Μονοκατοικίες (Single-Family Homes)»: Αυτά τα σπίτια παρέχουν ένα περιβάλλον εξατομικευμένης διαβίωσης, που δεν έχουν απώτερο στόχο να καλύψουν τις βασικές ανάγκες των ηλικιωμένων.

2.«Πολυκατοικίες (Multifamily Housing)»: Αυτές οι κατοικίες είναι εγκατεστημένες η μία κοντά στην άλλη που προσφέρουν μια ανεξάρτητη διαβίωση των ηλικιωμένων ατόμων.

3.«Κοινή κατοικία (Shared Housing)»: Αυτή επρόκειτο για μια κατοικία που περιέχει μια ομάδα ηλικιωμένων ατόμων, οι οποίοι συμβιώνουν όλοι μαζί μοιράζοντας οικιακά καθήκοντα και υποχρεώσεις.

4.«Βοηθητικές μονάδες κατοικιών (Accessory Dwelling Units)»: Αυτές αφορούν κατοικίες οι οποίες βρίσκονται κοντά σε συγγενικά πρόσωπα και έχουν δημιουργηθεί για την αυτόνομη διαβίωση των ηλικιωμένων ατόμων και την προσοχή που απαιτείται για ένα ηλικιωμένο άτομο όταν αυτό καταστεί αναγκαίο.

5.«Συγκροτημένη περίθαλψη (Congregate Care)»: Αυτός ο τύπος κατοικίας προσφέρει χαρακτηριστικά φιλοξενίας κάποιου ατόμου. Δηλαδή παρέχει γεύματα, οικοκυρική, κοινωνικές και ψυχαγωγικές ευκαιρίες και μεταφορά στις αγορές και στις πολιτιστικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις.

6.«Εγκαταστάσεις διαβίωσης με υποστήριξη (Assisted Living Facilities)»: Αυτή η κατοικία παρέχει υποδομές οι οποίες βοηθούν στην έγκαιρη φροντίδα και στην ανεξαρτησία των ηλικιωμένων ατόμων.

Οι κάτοικοι ζουν στα ιδιωτικά διαμερίσματα που περιλαμβάνουν τις εμψυχωτικές υπηρεσίες για να βοηθήσουν τα άτομα με τις βασικές ανάγκες διαβίωσης, όπως η προσωπική φροντίδα και η σωστή λήψη φαρμάκων.

7.«Κοινότητες συνταξιοδότησης συνεχούς φροντίδας (Continuing Care Retirement Communities)»:

Αυτές οι κατοικίες προβλέπουν την συνεχή φροντίδα σε μια κατοικία διοικούμενη και κατά την διάρκεια της συνταξιοδότησης. Περιέχει σπίτια τα οποία είναι χωριστά το ένα από το άλλο τα οποία προσφέρουν την βοήθεια και την απαραίτητη προσοχή που χρειάζεται σε κάθε μέλος της.

8.«Οίκοι ευγηρίας (Nursing Homes): Οι οίκοι ευγηρίας δεν παρέχουν την ανεξαρτησία αλλά την εικοσιτετράωρη βοήθεια που απαιτείται στα ηλικιωμένα άτομα.

Η ποικιλία των διάφορων τύπων κατοικίας που παρέχονται από το κράτος, βοηθά αρκετά τα ηλικιωμένα άτομα να αποφασίσουν σε ποια κατοικία θα ήθελαν να μείνουν και που θα πίστευαν ότι θα είχαν την ανεξαρτησία τους (AARP Public Policy Institute, 2005).

2.2: Μεταφορά

Η μεταφορά αποτελεί ένα βασικό στοιχείο φιλικότητας προς τους ηλικιωμένους το οποίο βοηθά στην εξασφάλιση μιας καλής ποιότητας της ζωής τους και επιπρόσθετα διασφαλίζει την υγιή γήρανση της κοινότητας. Καθώς αυξάνεται ο αριθμός των ηλικιωμένων ατόμων αλλά και ο μέσος όρος ζωής τους, η περιθωριοποίηση γίνεται ένα σημαντικό πρόβλημα και η πρόσβαση και η μεταφορά τους αποτελούν όλο και πιο βασικές ανάγκες (Minnesota Department of Health, 2006).

Η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχεται από τα μέσα μαζικής μεταφοράς διαφέρει από χώρα σε χώρα, ανάλογα με τον τρόπο που κάθε κράτος διαχειρίζεται την πολιτική των υπηρεσιών αυτών.

Η ύπαρξη των υπηρεσιών μεταφοράς σε μια χώρα επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική και πολιτική συμμετοχή των κατοίκων. Συγκεκριμένα ο ηλικιωμένος πληθυσμός είναι ένα κομμάτι της κοινότητας που οι ζωές τους εξαρτιούνται από το διαθέσιμο σύστημα μεταφοράς της χώρας στην οποία κατοικούν για την πρόσβασή τους στην κοινότητα και στις υπηρεσίες υγείας (World Health Organization, 2007).

Σύμφωνα με μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε, αναφέρει ότι στις αγροτικές κοινότητες υπάρχουν λιγότερες υπηρεσίες μεταφοράς και οι κάτοικοι των περιοχών αυτών εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από μη κατάλληλα οργανωμένα συστήματα.

Αναφέρεται επίσης, ότι στις αστικές κοινότητες οι κάτοικοι έχουν την δυνατότητα επιλογής πολλών μέσων μεταφοράς αλλά στην συγκεκριμένη περίπτωση τα συστήματα υπολειπούνται λόγω των περιορισμών ή των υπηρεσιών εξαιτίας του ότι οι άνθρωποι δεν είναι ενημερωμένοι για αυτά.

Επίσης ένα σημαντικός παράγοντας για την επιλογή των μέσων μεταφοράς αποτελούν και οι οικονομικές δυνατότητες των ηλικιωμένων (Minnesota Department of Health, 2006).

Υπάρχουν και οι περιπτώσεις όπου σε μια χώρα δεν παρέχεται καμία δημόσια συγκοινωνία, αυτό έχει ως αποτέλεσμα την απομόνωση της οποιαδήποτε κοινότητας και συνεπώς των κατοίκων. Σε αυτές τις κοινότητες για την εκτέλεση κάποιων βασικών αναγκών των ηλικιωμένων ατόμων υπάρχουν τα εξυπηρετικά άτομα που τους βοηθούν, όπως για παράδειγμα τη μεταφορά τους στο γιατρό ή να αγοράσουν κάποια βασικά είδη για το σπίτι.

Υπάρχουν πολλά θέματα που θα πρέπει να διευκρινιστούν σχετικά με την κατάλληλη ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχεται από τα μέσα μαζικής μεταφοράς και τα οποία συνδέονται με την φιλικότητα που δημιουργείται για τα ηλικιωμένα άτομα.

Μερικές αναπτυγμένες χώρες έχουν αποδείξει ότι το σύστημα δημόσιας μεταφοράς είναι ικανοποιητικό για τον πολίτη και συγκεκριμένα για τον ηλικιωμένο πολίτη.

Οι υπηρεσίες μεταφοράς είναι διαθέσιμες σε όλες τις περιοχές, είτε αστικές είτε αγροτικές, συμπεριλαμβανομένων όλα τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Τα προγράμματα των δρομολογίων είναι καλά οργανωμένα και συνεπή, με ένα καθορισμένο πρόγραμμα, το οποίο διευκολύνει την ζωή των ηλικιωμένων ατόμων.

Επίσης, υπάρχουν υπηρεσίες στις κοινότητες που παρέχουν μέσα μεταφοράς για συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού όπως η ευπαθείς ομάδες των ηλικιωμένων και άτομα με αναπηρία ώστε να διευκολύνουν και να καλύπτουν κάποιες βασικές ανάγκες στη ζωή τους.

Σε κάποιες πόλεις το κόστος της δημόσιας συγκοινωνίας είναι μειωμένο για τις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού. Ενώ σε άλλες η τιμή του εισιτηρίου είναι αρκετά ακριβή, οι τιμές συνεχώς αλλάζουν λόγω κακοκαιρίας, επίσημες αργίες και σε περιόδους αιχμής. Το κόστος της δημόσιας συγκοινωνίας είναι ένα σημαντικό θέμα που περιορίζει την μεταφορά των ηλικιωμένων και επομένως αυτό οδηγεί στην περιθωριοποίηση τους.

Η συχνότητα και η αξιοπιστία της δημόσιας μεταφοράς αποτελεί ένα επιπλέον χαρακτηριστικό φιλικότητας για τους ηλικιωμένους.

Μερικά ηλικιωμένα άτομα ιδίως στις αναπτυγμένες χώρες, δείχνουν ότι είναι ευχαριστημένοι με το πρόγραμμα των δρομολογίων που καθορίζει το υπουργείο μεταφορών της εκάστοτε χώρας.

Παρόλα αυτά υπάρχουν και χώρες όπου οι κάτοικοι δεν είναι ικανοποιημένοι από τις υπηρεσίες μεταφοράς που τους παρέχουν και τα δρομολόγια δεν είναι συχνά με αποτέλεσμα να δυσκολεύσουν την μεταφορά των ηλικιωμένων πολιτών. Σε μερικές περιοχές μάλιστα δεν υπάρχει μεταφορά το Σαββατοκύριακο (World Health Organization, 2007).

Ένα άλλο σημαντικό θέμα της μεταφοράς είναι η επιβίβαση και η αποβίβαση από τα οχήματα που είναι δύσκολη για τα ηλικιωμένα άτομα να κινηθούν γρήγορα. Όσον αφορά τους διαδρόμους των λεωφορείων πρέπει να είναι μεγάλοι για την διέλευση των ηλικιωμένων ατόμων αλλά και των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ένας νόμος για τα άτομα με ειδικές ανάγκες της Αμερικής απαιτεί να υπάρχουν μεγάλοι διάδρομοι διέλευσης, επίσης μπάρες και ανοιχτός χώρος για την καθίζηση τους και συγκεκριμένη στάση δηλαδή, ένα συγκεκριμένο σημείο.

Οι άνθρωποι παρατηρούν ότι δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο σχέδιο των οχημάτων συγκοινωνίας το οποίο να διευκολύνει την πρόσβαση των ηλικιωμένων ατόμων στα οχήματα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την παρουσία εμποδίων στην καθημερινή ζωή των ηλικιωμένων (AARP Public Policy Institute, 2005).

Οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν κάποια βασικά προβλήματα υγείας που καθιστούν δύσκολη την καθημερινή ζωή τους. Ένα βασικό πρόβλημα είναι και η μεταφορά τους όταν πρόκειται για άτομα που είναι σε αναπηρικά αμαξίδια, ή πρόκειται για άτομα με αναπηρία.

Γνωρίζοντας, για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα ηλικιωμένα άτομα καλό θα ήταν να υπάρχει ένα συγκεκριμένο και διαθέσιμο μέσο μεταφοράς για άτομα αυτά, με απώτερο σκοπό την ασφαλή μετακίνηση τους, και την αποφυγή κάποιων ατυχημάτων. Αυτό αποτελεί ένα επιπλέον βασικό στοιχείο σύνθεσης για την δημιουργία μιας φιλικής κοινότητας.

Σε ορισμένες περιοχές και κυρίως στις αναπτυγμένες χώρες, δεν υπάρχει αυτή η επιλογή για τα μέσα μαζικής μεταφοράς το μόνο που είναι διαθέσιμο και πιο ασφαλές θεωρείται το ταξί. Οι υπηρεσίες που παρέχουν τα ταξί διαφέρει από χώρα σε χώρα.

Οι υπηρεσίες μεταφοράς των ταξί αποτελεί ένα βασικό πλεονέκτημα για την μεταφορά των ηλικιωμένων ατόμων.

Μερικά ηλικιωμένα άτομα έχουν δηλώσει ότι τα ταξί παρέχουν μια άνετη μεταφορά, άλλοι θεωρούν ότι τα ταξί περιέχουν ποιο χαμηλές τιμές. Επίσης μερικά κράτη χορηγούν ένα ποσό στα ταξί για την μεταφορά των ηλικιωμένων πασχόντων ατόμων. Εντούτοις, υπάρχουν πολλές απόψεις και αντιλήψεις σχετικά με τις υπηρεσίες

που παρέχουν τα ταξί. Άλλοι θεωρούν ότι είναι άνετα και πιο ασφαλή και άλλοι ότι δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των ηλικιωμένων λόγω του ότι η αποβίβαση και η επιβίβαση είναι δύσκολη (Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide, 2006).

Γνωρίζουμε ότι στα περισσότερα μέσα μαζικής μεταφοράς στο εισιτήριο αναγράφεται και ο αριθμός της θέσης του επιβάτη. Σε άλλα μέσα μεταφοράς δεν ισχύει αυτό με αποτέλεσμα να δυσκολεύει όλους τους επιβάτες.

Αυτό είναι ένα εξίσου σημαντικό χαρακτηριστικό της φιλικότητας προς τους ηλικιωμένους. Οι περισσότεροι έχουμε παρατηρήσει στην επιβίβαση μας σε κάποιο μέσο μεταφοράς δύο συνιστώσες.

Αρχικά ότι πολλές φορές παρατηρούνται διαπληκτισμοί με τους αριθμούς που αναγράφεται στο εισιτήριο. Δηλαδή οι περισσότεροι κάθονται εκεί που τους αρέσει και τους βολεύει και όχι με βάση τον αριθμό τους.

Δεύτερο ζήτημα είναι η επιβίβαση ενός ηλικιωμένου ατόμου, υπάρχουν φορές που κάθονται σε καθίσματα νεότερα άτομα και δεν παραχωρούν την θέση τους σε κάποιο μεγαλύτερο.

Ένα άλλο εξίσου σημαντικό ζήτημα είναι η κακή συμπεριφορά των οδηγών των μέσων μαζικής μεταφοράς που αποτρέπει τους ηλικιωμένους στην χρήση της δημόσιας συγκοινωνίας. Κακή συμπεριφορά θεωρείται όταν εισέρχεται κάποιο ηλικιωμένο άτομο σε ένα μέσο μεταφοράς πολλοί οδηγοί δεν περιμένουν να καθίσουν και ξεκινήσουν αμέσως, επομένως υπάρχει κίνδυνος πτώσεων και τραυματισμών.

Επίσης το ίδιο πρόβλημα δημιουργούν και οι στάσεις των οδηγών που γίνονται βιαστικά αυτό δυσκολεύει το ηλικιωμένο άτομο.

Επίσης υπάρχουν χώρες που διεξάγουν ειδικά σεμινάρια για την σωστή αντιμετώπιση και συμπεριφορά απέναντι στις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού-επιβατών. Αναφέρθηκε επίσης ότι οι ευγενικοί οδηγοί διευκολύνουν την συχνότητα μεταφοράς των ηλικιωμένων.

Οι άνθρωποι θα πρέπει να νιώθουν ασφαλείς χρησιμοποιώντας ένα μέσο μεταφοράς. Σε μερικές χώρες αναφέρονται ότι οι δημόσιες συγκοινωνίες είναι ασφαλής. Αντιθέτως λόγω ζητημάτων κλοπής και αντικοινωνικής συμπεριφοράς επιβάλλονται μέτρα τα οποία βελτιώνουν την ασφάλεια των επιβατών (World Health Organization, 2007).

Θα πρέπει να υπάρχει συγκεκριμένο σχέδιο των στάσεων και των σταθμών μεταφορών. Δηλαδή όσον αφορά τις στάσεις των δημόσιων συγκοινωνιών, θα πρέπει υπάρχει επαρκής φωτισμός και διαθεσιμότητα καθισμάτων. Να είναι σε ασφαλή και

ακίνδυνα μέρη για την επιβίβαση και την αποβίβαση των ηλικιωμένων. Καθώς, έχει αναφερθεί ότι οι στάσεις είναι τοποθετημένες σε επικίνδυνα μέρη δηλαδή, για την χρήση τους θα πρέπει να διασχίσουν μεγάλους δρόμους για να χρησιμοποιήσουν τα μέσα μεταφοράς.

Επίσης, στους σταθμούς των μέσων μεταφοράς θα πρέπει να υπάρχουν ράμπες, κυλιόμενες σκάλες, ανελκυστήρες, δημόσιες τουαλέτες και σαφώς ένα ορατό σύστημα σηματοδότησης.

Υπάρχουν μέσα μεταφοράς που διατίθενται από τις υπηρεσίες της κοινότητας που ασχολούνται με τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας.

Μπορεί να είναι δημόσιες ή ιδιωτικές υπηρεσίες που παρέχουν δωρεάν μεταφορά για την κάλυψη των περισσότερων αναγκών. Συμπεριλαμβάνει για παράδειγμα την κάλυψη των ιατρικών αναγκών ή ανάγκη αγοράς να αγοράσουν οι ηλικιωμένοι ότι επιθυμούν ακόμη και την ανάγκη για ψυχαγωγία μια βόλτα στον κινηματογράφο και άλλα (AARP Public Policy Institute, 2005).

Σε μερικές πόλεις παρέχεται η δυνατότητα πληροφόρησης σχετικά με επιλογές των μεταφορών, για το πώς να χρησιμοποιούνται τα μέσα μεταφοράς και τα δρομολόγια.

Είναι σημαντικό για την δημιουργία φιλικότητας και αξιοπρεπής διαβίωσης σε μια κοινότητα και την αποτροπή της περιθωριοποίησης να υπάρχει η δυνατότητα πληροφόρησης των ηλικιωμένων. Γνωρίζουμε ότι η τεχνολογία συνεχώς εξελίσσεται και σαφώς είναι δύσκολο για ένα ηλικιωμένο άτομο να συμβαδίσει με αυτήν στο ίδιο βαθμό με ένα νέο άτομο.

Επομένως είναι σημαντική η δημιουργία ενός χάρτη με μεγάλα γράμματα που να συμπεριλαμβάνει όλα τα δρομολόγια της περιοχής, τα χρονοδιαγράμματα για να γνωρίζουν την ώρα μεταφοράς κάθε μέσου και επίσης σημαντική είναι η ύπαρξη προγραμμάτων που βοηθούν στην εκμάθηση των νέων εξελισσόμενων τρόπων ζωής. Ένα βασικό παράδειγμα στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι όταν ένα ηλικιωμένο άτομο επιβιβάζεται σε ένα λεωφορείο και δεν γνωρίζει από πού πρέπει να αγοράσει το εισιτήριο και πως πρέπει να το χρησιμοποιήσει. Δεν πρέπει να υποτιμάται η νοημοσύνη των ηλικιωμένων ατόμων καθώς συνεχώς τα πράγματα αλλάζουν και αυτό οδηγεί σε αδιέξοδο στους ηλικιωμένους ανθρώπους και στην περιθωριοποίησή τους (World Health Organization, 2007).

Επίσης, για πολλούς ανθρώπους ανεξαρτήτως ηλικίας θεωρείται ότι η οδήγηση ενός αυτοκινήτου αποτελεί προσωπική ελευθερία και ανεξαρτησία.

Η οδήγηση αποτελεί ένα βασικό στοιχείο της προσωπικής μας ανεξαρτησίας, διότι περιλαμβάνει την απόλαυση ενός ταξιδιού σε οποιαδήποτε στιγμή.

Παρ' όλα αυτά, η οδήγηση μπορεί να γίνει πιο δύσκολη για τα ηλικιωμένα άτομα ιδιαίτερα σε κακές καιρικές συνθήκες ή τη νύχτα. Ο χρόνος αντίδρασης διαφέρει με την ηλικία και πολλές φορές μπορεί να είναι πιο μειωμένος σε σχέση με ένα νέο άτομο.

Υπάρχουν ηλικιωμένοι άνθρωποι οι οποίοι θεωρούν ότι είναι εύκολη η οδήγηση μέσα στην πόλη ανάλογα με το αν παρέχει κατάλληλα στοιχεία για μια ασφαλή οδήγηση. Δηλαδή κατάλληλοι σχεδιασμένοι δρόμοι, σηματοδότες, φωτισμός στους δρόμους και ότι άλλο προϋποθέτει. Πολλοί ηλικιωμένοι εκφράζουν την ανησυχία τους σχετικά με το πώς αντιμετωπίζονται από μια κοινότητα ως οδηγούς. Δυστυχώς υπάρχει έλλειψη σεβασμού στους ηλικιωμένους οδηγούς και αυτό συνεπάγεται με φόβο και ανασφάλεια που διακατέχει τα ηλικιωμένα άτομα.

Η στάθμευση των μέσων μεταφοράς αποτελεί ένα βασικό πρόβλημα σε διάφορες χώρες διότι δεν παρέχεται η δυνατότητα στάθμευσης για τα ηλικιωμένα άτομα.

Σε πολλές πόλεις υπάρχει έλλειψη υποδομών στάθμευσης και αυτό δημιουργεί προβλήματα στα ηλικιωμένα άτομα και ακόμη περισσότερο σε άτομα με ειδικές ανάγκες. Πολλά κράτη θέτουν κανόνα ότι μετά την ηλικία των 65 χρόνων θα πρέπει να γίνονται επαναληπτικά μαθήματα οδήγησης ή σε άλλα κράτη υπάρχει η απαγόρευση της άδειας κυκλοφορίας. Αυτό δημιουργεί μια βασική προκατάληψη, για τους ηλικιωμένους οδηγούς διότι εκείνοι θα πρέπει να αποφασίσουν για την ζωή τους και όχι να δημιουργούμε ένα περιβάλλον απομόνωσης και γεμάτο περιορισμούς λόγω της ηλικίας (Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide, 2006 & AARP Public Policy Institute, 2005).

2.3: Ασφάλεια και προσβασιμότητα

Σε οποιοδήποτε χώρο και να βρίσκεται κάθε άτομο αυτό που χρειάζεται είναι ένα περιβάλλον στο οποίο να αισθάνεται ασφάλεια, αγάπη και συντροφικότητα. Ένα περιβάλλον που να περιέχει την ευκαιρία στο άτομο να συζητά με τους άλλους ανθρώπους, να κοινωνικοποιείται και να αλληλεπιδρά. Η ασφάλεια στο σπίτι και στην κοινότητα είναι σημαντική για τους ηλικιωμένους. Η ασφάλεια σύμφωνα με κάποια στατιστικά έχει χαθεί (AARP Public Policy Institute , 2005).

Η εγκληματικότητα έχει αυξηθεί πολύ τα τελευταία χρόνια και αυτό έχει οδηγήσει σε συναισθήματα φόβου, άγχους και αγωνίας και έχει επιπτώσεις στην ατομική και περισσότερο την κοινωνική ζωή. Ο φόβος του εγκλήματος είναι ένα συναίσθημα που

διακατέχει πολλούς ανθρώπους και έχει επηρεάσει την κοινωνική ζωή τους σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα της εγκληματικότητας (Θεοδωρόπουλος, 2012).

Επίσης, αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα το οποίο οξύνεται και μεγάλο ποσοστό ηλικιωμένων υφίσταται κάποια μορφή κακοποίησης. Ως κακομεταχείριση των ηλικιωμένων θεωρούνται η σωματική κακοποίηση, η ψυχολογική, η παραμέληση, η σεξουαλική κακοποίηση και η οικονομική εκμετάλλευση. Οι ηλικιωμένοι πολλές φορές διστάζουν να καταγγείλουν την κακομεταχείριση απέναντι τους λόγω του φόβου της αντεκδίκησης του δράστη, της εξαναγκαστικής εισαγωγής τους σε κάποιο ίδρυμα και της θεώρησης της αποτελεσματικότητας της αστυνομίας.

Η κακοποίηση στις περισσότερες μορφές της θεωρείται κοινωνικό αδίκημα. Όλοι οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα για μια αξιοπρεπή και ασφαλή ζωή μέσα στην κοινότητα (Νεοκλεύους, 2009).

Συγκεκριμένα μια έρευνα απέδειξε ότι το 40% των Αμερικάνων ηλικιωμένων δεν μπορούν να κυκλοφορήσουν τη νύχτα διότι έχει αυξηθεί αρκετά ο δείκτης εγκληματικότητας. Η εγκληματικότητα ως φαινόμενο εμφανίζεται σε μακροοικονομικό ή μικροοικονομικό επίπεδο. Το μακροοικονομικό επίπεδο είναι σε χώρους συγκέντρωσης πολλών ατόμων όπως για παράδειγμα το κέντρο της πόλης ή τα εμπορικά κέντρα.

Το μικροοικονομικό επίπεδο αναφέρεται σε περιοχές με μικρούς και σκοτεινούς δρόμους.

Αυτό το φαινόμενο αποτελεί σημαντικό πρόβλημα στη ζωή των ηλικιωμένων ατόμων. Υπάρχουν όμως αρκετές συνιστώσες που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την ασφάλεια των κατοίκων.

Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να υπάρχει ο συνεχής και αυστηρός έλεγχος της κάθε κοινότητας. Θα πρέπει επίσης να συντηρείται και να είναι καθαρή η κοινότητα και να υπάρχει επαρκής και σωστή μελέτη φωτισμού σε συνδυασμό με την ύπαρξη και λειτουργία σηματοδοτών. Βέβαια, πολλές φορές δεν υπάρχει έλεγχος από τις αρχές, δεν υπάρχει η καθαριότητα που απαιτείται και οι δομές κυκλοφορίας είναι ακατάλληλες καθώς υπάρχει κακή μελέτη και τοποθέτηση των πεζοδρομίων, πράγμα που θέτει αρκετές φορές σε κίνδυνο τα άτομα και ιδίως τα ηλικιωμένα από την γρήγορη κίνηση των οχημάτων. Δυστυχώς, όμως όπως παρατηρείται, σε πολλές κοινότητες έχει δοθεί έμφαση στην δημιουργία υποδομών για τους οδηγούς αυτοκινήτων, παραμερίζοντας έτσι τις ανάγκες των πεζών.

Αυτά τα στοιχεία σε συνδυασμό με την αύξηση της εγκληματικότητας δημιουργούν φόβο στους κατοίκους και όχι την ασφάλεια που χρειάζεται κάθε άτομο.

Αυτό προκαλεί την περιθωριοποίηση και απομόνωση από τις κοινωνικές εκδηλώσεις και αποφυγή των δημόσιων χώρων.

Συνεπώς οι ηλικιωμένοι πιστεύουν ότι ο καλύτερος και ο πιο ασφαλής τρόπος για να ζουν είναι να μένουν μέσα στο σπίτι. Δηλαδή πολλά άτομα για την δική τους ασφάλεια τοποθετούν στα σπίτια τους συστήματα ασφαλείας όπως για παράδειγμα κλειδαριές, συναγερμούς και άλλα.

Όλα αυτά περιορίζουν τους ηλικιωμένους από την κοινωνική ζωή, τους εμποδίζουν να ζουν, να συμμετέχουν στις δραστηριότητες της κοινότητας και να χρησιμοποιούν τα δημόσια μέσα μεταφοράς. Παρόλα αυτά πολλά άτομα πιστεύουν ότι αυτός δεν είναι σωστός τρόπος αντιμετώπισης.

Επομένως η ασφάλεια αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο για την δημιουργία μιας φιλικής κοινότητας για τους ηλικιωμένους (AARP Public Policy Institute, 2005).

2.4: Αγορά.

Οι ηλικιωμένοι έχουν δικαίωμα στην πρόσβαση της αγοράς. Είναι σημαντικό καθώς έτσι τους δίνεται η δυνατότητα να έρχονται σε επαφή και να επικοινωνούν με άλλα άτομα και να παραμένουν ενεργά μέλη της κοινότητας, αποφασίζοντας οι ίδιοι για την ζωή τους.

Στα μεγάλα αστικά κέντρα υπάρχει πληθώρα καταστημάτων, εμπορικών κέντρων, τραπεζών, φαρμακείων, κομμωτηρίων και άλλα. Με αυτό τον τρόπο τα άτομα έχουν την δυνατότητα επιλογής και ευκολότερης πρόσβασης σε αυτά.

Σε όλες αυτές τις δομές η πρόσβαση των ηλικιωμένων ατόμων γίνεται πιο εύκολη καθώς υπάρχουν ειδικοί χώροι στάθμευσης, ράμπες για την ευκολότερη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, διαμορφωμένοι χώροι που παρέχουν εγκαταστάσεις υγιεινής, αναπαυτικά καθίσματα για ώρες αναμονής και ανελκυστήρες.

Όσον αφορά τις αγροτικές περιοχές, δεν υπάρχουν αρκετές επιλογές ίσως και καμιά για την κάλυψη των βασικών αναγκών. Αναγκάζονται λοιπόν να μετακινηθούν στην κοντινότερη πόλη για την κάλυψη των αναγκών τους και πολλές φορές μάλιστα δεν υπάρχουν και τα μέσα συγκοινωνίας για την μεταφορά τους (Pollak, 1999 & AARP Public Policy Institute, 2005).

2.5: Κοινωνική συμμετοχή

Η συμμετοχή των ηλικιωμένων και η στήριξη που δέχονται από τα μέλη της κοινότητας αποτελούν στοιχεία που συνδέονται με την υγεία και την ευημερία τους. Επομένως, όταν τα ηλικιωμένα άτομα συμμετέχουν σε πολιτισμικές, κοινωνικές και πνευματικές εκδηλώσεις σε συνεργασία με την οικογένεια τους αυτό τους ενθαρρύνει να συνεχίσουν να ζουν και με αυτό τον τρόπο να δημιουργούν το σεβασμό και την εκτίμηση για τον εαυτό τους και σαφώς και των μελών της κοινότητας.

Υπάρχουν κοινότητες που δημιουργούν προγράμματα και ενθαρρύνουν τα ηλικιωμένα άτομα να συμμετέχουν σε αυτά, υπάρχουν όμως και κοινότητες που δεν παρέχουν κάποια επιλογή και συμμετοχή για τα ηλικιωμένα άτομα. Εκτός αυτού είναι και η προσβασιμότητα που δεν έχουν μερικά άτομα σε κοινωνικές, πνευματικές δραστηριότητες μέσα στην κοινότητα, αναφερόμαστε για άτομα τα οποία έχουν κάποια αναπηρία και καθιστούν δύσκολη την συμμετοχή τους και συνεπώς στην πρόσβαση τους.

Επιπλέον, η μεταφορά τους η οποία καθιστάτε δύσκολη για τη συμμετοχή τους, δεν έχουν μέσο μεταφοράς ή δεν μπορούν να βασιστούν στην δημόσια συγκοινωνία λόγω των δρομολογίων.

Πολλά ηλικιωμένα άτομα δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα να συμμετέχουν σε κάποιες κοινωνικές εκδηλώσεις εξαιτίας των χρημάτων που απαιτείται. Αυτό είναι ένα θέμα που περιορίζει αρκετά την συμμετοχή των ηλικιωμένων ατόμων στην συμμετοχή στα κοινά.

Επιπλέον οι ευκαιρίες που δίνονται, μερικές φορές η συμμετοχή τους περιορίζεται και από τον τόπο κατοικίας δηλαδή τα άτομα που διαμένουν σε μια αγροτική περιοχή δεν έχουν τις ίδιες ευκαιρίες που έχουν τα άτομα που μένουν στα αστικά κέντρα. Για παράδειγμα ένας ηλικιωμένος που μένει σε μια πόλη έχει την δυνατότητα να πάει να παρακολουθήσει μια θεατρική παράσταση ενώ το άτομο που κατοικεί σε ένα χωριό δεν έχει αυτή την δυνατότητα.

Επίσης, σημαντική συνιστώσα για την κοινωνική συμμετοχή των ηλικιωμένων αποτελεί και η ενημέρωση σχετικά με τις καθημερινές κοινωνικές εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται σε μια κοινότητα. Η ενημέρωση αποτελεί βασικό στοιχείο για την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των μελών της κοινότητας (World Health Organization, 2007).

Έχει αποδειχθεί σε έρευνα ότι η αμειβόμενη εργασία προσελκύει πιο συχνά τους ηλικιωμένους να συμμετέχουν σε κοινωνικές ομάδες. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρουν πως δεν έχει σημασία αν η εργασία είναι αμειβόμενη ή εθελοντική αλλά ότι η

προσφορά τους σε αυτή είναι πιθανόν να μειώνει τον κίνδυνο θνησιμότητας από έξι χρόνια και περισσότερο στους άνδρες. Επίσης, αναφέρει ότι η μη αμειβόμενη εργασία αυξάνει τον κίνδυνο μειωμένης λειτουργίας σε σύγκριση με τα άτομα που εργάζονται. Σε αντίθετη περίπτωση μειώνεται ο κίνδυνος θνησιμότητας με την συμμετοχή των ηλικιωμένων γυναικών σε θρησκευτικές ομάδες και η συμμετοχή των ηλικιωμένων ανδρών σε πολιτικές ομάδες. Το συμπέρασμα αυτής της έρευνας ήταν ότι η συμμετοχή των ηλικιωμένων σε κοινωνικές δραστηριότητες μπορεί να μειώσει την θνησιμότητα και την γνωστική δυσλειτουργία (Institute of Health Care Administration, 2007).

Παρόλο που εντοπίστηκε συσχετισμός μεταξύ της κοινωνικής συμμετοχής και της υγείας, ωστόσο θα πρέπει να διερευνηθούν επιπλέον δεδομένα σχετικά με την επιρροή που έχει η κοινωνική συμμετοχή με την υγεία των ηλικιωμένων.

Πραγματοποιήθηκε μια ποιοτική μελέτη για να ερευνηθεί αυτά τα δεδομένα. Το συμπέρασμα αυτής της μελέτης σε μεγάλο ποσοστό (68%) ηλικιωμένων θεωρούσαν ότι η κοινωνική συμμετοχή παρεμποδίζοταν από την υγεία τους. Αν και η κοινωνική συμμετοχή φαινόταν ελάχιστη, τα κοινωνικά δίκτυα τους δίκτυα ήταν περισσότερα και τους παρέιχαν κοινωνική στήριξη (Booth, 1986).

Αυτό επιβεβαιώνεται και από μια άλλη έρευνα η οποία αναφέρει ότι μη συμμετοχή στην κοινωνία οφείλεται στην κακή σωματική ή ψυχική κατάσταση, στην ηλικία και στο φύλο. Επίσης αναδείχθηκε ότι η συμμετοχή σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες επιβραδύνουν την γήρανση (Rubio et al., 2009).

Ωστόσο και άνδρες και γυναίκες όταν η κοινωνική συμμετοχή είναι υψηλή τότε η υγεία είναι σε καλή. Αποδείχτηκε κυρίως στις ηλικιωμένες που συμμετείχαν σε διάφορες δραστηριότητες ήταν πιο υγιείς από αυτές που δεν είχαν συμμετοχή.

Σύμφωνα με μια άλλη έρευνα η κοινωνική συμμετοχή ορίζεται ως η κοινωνική κατεύθυνση κατανομή των πόρων, που αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων. Ως προς της συμμετοχή χρειάζονται τρεις τύποι που αναφέρονται στο περιεχόμενο, στο πλαίσιο και τους πόρους και είναι η συλλογική, η παραγωγική και η πολιτική. Η κοινωνική συμμετοχή συμπεριλαμβάνει και τους τρεις τύπους. Αυτοί που συμμετέχουν στην πολιτική δράση συμμετέχουν και επίσης και στην παραγωγική και συλλογική. Μεγάλη συμμετοχή στα κοινωνικά θέματα παρουσιάζουν άτομα με εκπαιδευτική και επαγγελματική δράση (Bukon et al., 2002).

2.6: Σεβασμός.

Υπάρχουν θέματα τα οποία έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνική συμμετοχή και την ψυχική υγεία των ηλικιωμένων ατόμων τα οποία είναι ο πολιτισμός της κάθε κοινότητας, η εκπαίδευση και η εργασία τους.

Τα ηλικιωμένα άτομα δεν αισθάνονται ότι έχουν γεράσει θέλουν να συνεχίζουν να προσφέρουν στην κοινότητα και να παραμείνουν σε αυτή ευφόρου ζωής. Επίσης τα άτομα αυτά θεωρούνται πηγή μάθησης, γνώσης του πολιτισμού η οποία μεταδίδεται από γενιά σε γενιά μέσω αυτών των ατόμων. Επομένως είναι πολύ σημαντική η συμμετοχή και η επαφή τους με τα άτομα της κοινότητας για την εκμάθηση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Παρόλα αυτά όμως η συμμετοχή τους στην κοινότητα δεν είναι η αναμενόμενη, αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται και από τον τρόπο που αντιμετωπίζεται από μια κοινότητα (Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide, 2006).

Επιπλέον, εκτός από την εικόνα που έχει ένα ηλικιωμένο άτομο για τον εαυτό του, σημαντικό ρόλο κατέχει και ο τρόπος που αντιμετωπίζεται από μια κοινότητα.

Τα μέλη της κοινότητας έχουν αρκετά στερεότυπα και προκαταλήψεις σχετικά με τους ηλικιωμένους. Για να «επιτύχουν» οι ηλικιωμένοι τα ευτυχισμένα γηρατειά θα πρέπει η κοινότητα να τους αποδέχεται και να τους συμπεριφέρεται με τον ανάλογο σεβασμό που απαιτείται λόγω της ηλικίας τους. Διότι η ποιότητα ζωής ενός ατόμου εξαρτάται και από το άτομο άλλα και από το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζει.

Τέτοιες ακατάλληλες συμπεριφορές μπορούν να δημιουργήσουν εμπόδια στην καθημερινή ζωή των ηλικιωμένων όπως για παράδειγμα κοινωνική απομόνωση και έλλειψη παροχής εξειδικευμένων και κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών και προγραμμάτων. Επίσης, όλα αυτά αποτελούν στοιχεία που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την φυσική, πνευματική και κοινωνική λειτουργικότητα τους (Νεοκλεύους, 2009).

Ένα επιπλέον στοιχείο είναι και η έλλειψη σεβασμού των μελών της κοινότητας απέναντι στους ηλικιωμένους. Είναι ένα συχνό φαινόμενο το οποίο οξύνεται όλο και περισσότερο. Οι νέοι αμφισβητούν στον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς των μεγαλύτερων ατόμων και πιστεύουν ότι οι ίδιοι είναι κάτοχοι των γνώσεων. Βέβαια σε αυτό ευθύνεται και το χάσμα γενεών που δημιουργείται σε όλες τις κοινωνίες. Έχει παρατηρηθεί ότι στις μικρές κοινωνίες οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζονται με περισσότερη κατανόηση, σεβασμό και καλοσύνη σε αντίθεση με τις πόλεις. Αυτό οφείλεται στις πιο στενές σχέσεις που δημιουργούνται και επομένως οι ηλικιωμένοι αναγνωρίζονται και

είναι αποδεχτοί μέσα στην κοινότητα. Επίσης, τους δίνεται η ευκαιρία να είναι ενεργά μέλη της κοινότητας, συμμετέχοντας σε διάφορες δραστηριότητες.

Οι ηλικιωμένοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στην κοινότητα χωρίς να υπάρχουν διακρίσεις σχετικά με την ηλικία τους.

Όλα τα μέλη της κοινότητας συνεπώς και οι ηλικιωμένοι έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στην κοινότητα και να επιλέξουν οι ίδιοι τον τρόπο ζωής τους.

Είναι γνωστό, ότι ο βαθμός και το επίπεδο μέριμνας, ο σεβασμός και η φροντίδα που προσφέρει μια κοινωνία στα ηλικιωμένα μέλη της, αποτελούν το πλέον σημαντικό δείγμα και κριτήριο για τον πολιτισμό της.

Αρχικά οι υπηρεσίες αν έχουν σχεδιαστεί για την κάλυψη των αναγκών τους. Εάν το προσωπικό αυτών των υπηρεσιών συμπεριφέρεται ευγενικά και με σεβασμό στα ηλικιωμένα άτομα, άλλα και σε άλλες υπηρεσίες.

Στα μέσα μαζικής μεταφοράς να αντιμετωπίζονται με αξιοπρέπεια και σεβασμό και χωρίς στερεότυπα. Για την δημιουργία κοινωνικών εκδηλώσεων να υπάρχει ευρύ φάσμα κάλυψης των αναγκών όλων των ηλικιακών ομάδων (World Health Organization, 2007).

Όλοι οι άνθρωποι τιμούν και σέβονται τα ηλικιωμένα άτομα που περιλαμβάνονται στο φιλικό και οικογενειακό περιβάλλον. Βέβαια, σε πολλές κοινωνίες οι ηλικιωμένοι είναι άξιοι σεβασμού ως μεγαλύτεροι. Σε κάποιες κοινωνίες, οι ηλικιωμένοι ανεξαρτήτου φύλου αντιμετωπίζονται με λιγότερο σεβασμό. Τα άτομα περιθωριοποιούνται λόγω της συνταξιοδότησης ή λόγω της μη αποδοτικότητας στην εργασία. Λόγω αυτών, δημιουργούνται στερεότυπα και προκαταλήψεις, όπου έρχονται αντιμέτωποι οι ηλικιωμένοι λόγω της ηλικίας τους.

Η ηλικιακή διάκριση θεωρεί τους ηλικιωμένους ως «αδύναμους» ψυχικά και σωματικά και αυτός είναι λόγος που παρουσιάζεται το χάσμα γενεών. Τα στερεότυπα αυτά μπορεί να μην αφήνουν τους ηλικιωμένους και τις ηλικιωμένες να συμμετέχουν πλήρως σε κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές, πολιτισμικές και άλλες δραστηριότητες. Οι νεότεροι μπορεί επίσης με τις αποφάσεις τους να επηρεάζουν και να διαμορφώνουν τις στάσεις προς τους ηλικιωμένους, ή ακόμη και θέτοντας φραγμούς στη συμμετοχή των ηλικιωμένων.

Υπάρχουν πολλά στερεότυπα τα οποία παρουσιάζονται από τους νεότερους στους ηλικιωμένους. Οι ηλικιωμένοι αποτελούν παρελθόν για την κοινωνία, είναι

ανίσχυροι, χρειάζονται βοήθεια. Επίσης οι ηλικιωμένες γυναίκες αντιμετωπίζονται με υποτιμητικό τρόπο από ότι νεότερες και επίσης οι ηλικιωμένοι δεν έχουν πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη.

Με όλα αυτά τα στερεότυπα έρχονται καθημερινά αντιμέτωποι οι ηλικιωμένοι και ωστόσο πρέπει να καταρριφθούν.

Καθώς έχει αποδειχθεί ότι μπορεί να είναι λιγότερο παραγωγικά τα άτομα της τρίτης ηλικίας άλλα λόγω της πείρας και της εμπειρίας τους είναι ικανά να βγάλουν εις πέρας ένα ικανοποιητικό βαθμό δουλειάς. Μπορεί να είναι ευάλωτοι άλλα δεν είναι και ανίκανοι να στις προκλήσεις της ζωής. Οι γυναίκες έχουν εξίσου σημαντικό ρόλο και όταν είναι ηλικιωμένες καθώς αυτές επωμίζονται την φροντίδα των συζύγων τους και των εγγονιών τους.

Τέλος, όσον αφορά την περίθαλψη όλοι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα στη υγεία και δεν μπορούν να την στερούνται λόγω ηλικίας. Επομένως, κατανοούμε ότι όλα αυτά τα στερεότυπα είναι μύθοι και πρέπει οι νεότεροι να έχουν την κρίση και να αντιμετωπίζουν τους μεγαλύτερους σε ηλικία με σεβασμό (World Health Organization Regional Office for Africa, 2012).

2.7: Εθελοντισμός

Η γήρανση του πληθυσμού και η δημογραφική αλλαγή παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα στην πολιτική του κάθε κράτους, και αυτό έχει προσεγγίσει το ενδιαφέρον των ερευνητών. Ερευνητές από διάφορες χώρες της Ευρώπης με αφορμή το Ευρωπαϊκό Έτος Εθελοντισμού 2011 αποφάσισαν να ενώσουν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους, με σκοπό να προωθηθεί ο εθελοντισμός στα ηλικιωμένα άτομα.

Αν και γνωρίζουμε ότι τις περισσότερες φορές ο ηλικιωμένος είναι παραλήπτης εθελοντικής βοήθειας, υπάρχουν περιπτώσεις σε λιγότερο βαθμό όπου ο ηλικιωμένος προσφέρει τις υπηρεσίες του σε άτομα που έχουν ανάγκη (Ehlers et.al, 2011).

Επομένως να δημιουργηθούν κατάλληλα ερεθίσματα και κατάλληλες συνθήκες για την κινητοποίηση του ηλικιωμένου πληθυσμού.

Στην συγκεκριμένη έρευνα αναφέρθηκε ότι υπάρχει αύξηση του εθελοντισμού στους ηλικιωμένους σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Αυτό οφείλεται στην αύξηση

του προσδόκιμου ηλικίας καθώς μερικά άτομα έχουν την ανάγκη να είναι ενεργά μέλη και να μπορούν να συμμετέχουν στις αλλαγές της κοινότητας αναλαμβάνοντας ευθύνες.

Με τον εθελοντισμό τα άτομα βοηθούν τόσο τον εαυτό τους ώστε να απολαμβάνουν μια καλή ζωή όσο να βοηθήσουν να ευρωπαϊκά κράτη να προωθήσουν τα συμφέροντα τους.

Γνωρίζοντας λοιπόν ότι ηλικιωμένοι αποτελούν μια ευάλωτη ομάδα με διαφορετικές οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες.

Ο εθελοντισμός παρουσιάζει κάποια θετικά στοιχεία όσον αφορά τους ηλικιωμένους. Πιο συγκεκριμένα παρέχει την ατομική και κοινωνική ευημερία, προλαμβάνει τον κοινωνικό αποκλεισμό, ενισχύει την αυτοεκτίμηση και την συμμετοχή των ηλικιωμένων, προάγει την υγεία σε όλους τους τομείς της (Gill, 2005).

Μέσα από την διαδικασία του εθελοντισμού οι νέοι έχουν την δυνατότητα να συνεργαστούν με τους ηλικιωμένους και να αποκτήσουν αμοιβαίες γνώσεις σε θέματα που αφορούν τον πολιτισμό, την τεχνολογία, την πολιτικής και άλλα. Επομένως, ο νέος κατανοεί τον ηλικιωμένο και το αντίθετο, με αυτό τον τρόπο υπάρχει γεφύρωση στο χάσμα γενεών. Επίσης, διατηρείται η σωματική και ψυχική υγεία. Συμμετέχοντας σε διάφορα κοινωνικά προγράμματα ο εγκέφαλος του ατόμου βρίσκεται σε καλή λειτουργία και μπορεί να αυξήσει την γνωστική ικανότητα. Ο εθελοντισμός βοηθάει τα ηλικιωμένα άτομα να αποκτήσουν κοινωνική συμμετοχή και να παραμείνουν ενεργοί στις κοινότητες. Με αυτό τον τρόπο μειώνεται ο κοινωνικός αποκλεισμός, το άγχος και αυξάνεται η ευτυχία βοηθώντας άλλους ανθρώπους.

Έχει αναφερθεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ηλικιωμένων πάσχουν από κατάθλιψη, έρευνες έχουν αποδείξει όμως, ότι όταν οι ηλικιωμένοι συμμετέχουν και προσφέρουν στην κοινωνία παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά κατάθλιψης από ότι άτομα που δεν συμμετέχουν. Γενικά έχει αποδειχθεί ότι υπάρχουν χαμηλά ποσοστά θνησιμότητας αφού ο εθελοντισμός βελτιώνει την ψυχική, συναισθηματική και σωματική υγεία (Seniors Corps Helping Seniors help America Organization, χ.χ.).

Για την ενίσχυση του εθελοντισμού σημαντική συνιστώσα αποτελεί η χρηματοδότηση, η επαγγελματική και πολιτική υποστήριξη. Πολλές χώρες υποστηρίζουν τον εθελοντισμό με την δημιουργία κέντρων δραστηριοτήτων, με τα εθνικά προγράμματα εθελοντισμού και μέσω της ενημέρωσης. Όλα αυτά λειτουργούν θετικά στην εθελοντική συμμετοχή των ηλικιωμένων καθώς αν δεν υπάρχουν οι πόροι και τα μέσα τότε δυσχεραίνεται η διαδικασία αυτή.

Σημαντικό για την εθελοντική συμμετοχή είναι τα ηλικιωμένα άτομα να έχουν προηγούμενες εμπειρίες εθελοντισμού στο παρελθόν.

Επομένως, ο εθελοντισμός των ηλικιωμένων είναι σημαντικό εφόδιο σε μια κοινωνία που γερνάει.

Ανάλογα με τον τόπο και τον πολιτισμό υπάρχουν διαφορετικά ποσοστά συμμετοχής. Ο εθελοντισμός μπορεί να είναι τυπικός δηλαδή συμμετοχή σε οργανώσεις, ή άτυπος η φροντίδα των ατόμων της οικογένειας όπως άρρωστα μέλη ή εγγόνια (Gill, 2005).

Σύμφωνα με μία έρευνα αποδείχθηκε ότι τα ηλικιωμένα άτομα είναι περισσότερο ικανοποιημένα από την ζωή τους καθώς συμμετέχουν σε εθελοντικές εργασίες αυτό αποδεικνύεται καθώς τα άτομα όσο πιο μεγάλα σε ηλικία είναι τόσο πιο θετικά αντιλαμβάνονται την υγεία (Willigen, 2000).

2.8: Εργασία

Η δραστηριότητα των ηλικιωμένων δεν αφορά μόνο τον εθελοντισμό αλλά και την απασχόληση.

Μεγάλο ποσοστό των ηλικιωμένων μπορεί να συνεχίσει να ασχολείται κανονικά με τις καθημερινές δραστηριότητες. Έρευνες έχουν αποδείξει ότι οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι είναι πιο παραγωγικοί από τους νεότερους. Έχουν την δυνατότητα να εργάζονται με πιο σταθερούς ρυθμούς, να απουσιάζουν λιγότερο από τη δουλειά, έχουν περισσότερα κίνητρα και συνήθως η εμπειρία παραγκωνίζει τη μυϊκή δύναμη. Αν και μαθαίνουν δυσκολότερα νέες τεχνικές, διαθέτουν περισσότερα κίνητρα για μάθηση (Νέτα, 2008).

Για τους περισσότερους πολίτες, τα άτομα ηλικίας 55 και άνω διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε βασικούς τομείς της κοινωνίας. Πάνω από το 60% πιστεύει, ότι θα πρέπει να τους επιτραπεί να συνεχίσουν να εργάζονται μετά την ηλικία συνταξιοδότησης. Ένα τρίτο των Ευρωπαίων δηλώνουν ότι θα ήθελαν να συνεχίσουν να εργάζονται μετά την ηλικία της συνταξιοδότησης (Euroopa, 2012).

Οι ηλικιωμένοι είναι σημαντικοί στην αγορά εργασίας καθώς είναι φορείς επαγγελματικών γνώσεων και εμπειριών. Επομένως, η προσφορά τους στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό θεωρείται απαραίτητη. Πολλά κράτη – μέλη της ΕΕ θεωρούν ότι η απασχόληση των ηλικιωμένων θα πρέπει να προσαρμόζεται κατάλληλα στις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες της συγκεκριμένης ηλικίας. Η εργασία που θα αναλάβουν δεν θα χρειάζεται σωματική ισχύ, δεν θα επιβαρύνει την υγεία τους. Θα προβλέπεται

μειωμένο ωράριο εργασίας ή ακόμα και μερική απασχόληση. Έχει εφαρμοστεί ένα μέτρο το οποίο αφορά την οικονομία και προβλέπει οικονομικές ελαφρύνσεις και μειώσεις εισφορών στις επιχειρήσεις δεδομένου ότι λόγω της προϋπηρεσίας πολλών ετών που διαθέτουν οι ηλικιωμένοι το κόστος απασχόλησης τους θα ήταν μεγάλο (Πολυκρέτη, 2006).

Το Ευρωπαϊκό Έτος 2012 έχει ως στόχο την ενθάρρυνση των ηλικιωμένων ατόμων ώστε να συνεχίσουν τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες, αυτό θα συμβεί αν υπάρξει συστηματική εξέλιξη και παρακολούθηση των συνθηκών εργασίας και των ατομικών ή επαγγελματικών αναγκών. Αυτό θα επιτευχθεί παρέχοντας στους ηλικιωμένους εργαζόμενους ευκαιρίες επιμόρφωσης, να εξελιχθούν οι συνθήκες εργασίας και πρόσβαση στην δια βίου μάθησης (Ευρωπαϊκό Έτος Ενεργού Γήρανσης και Αλληλεγγύης μεταξύ των Γενεών, 2012).

Τα κράτη μέλη θεωρούν σημαντική την δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, στην Ευρώπη όμως ο αριθμός των εκπαιδευομένων ενηλίκων είναι μικρός.

Μέσα από την εκπαίδευση και την κατάρτιση τα άτομα αποκτούν την επαγγελματική δεξιότητα, την κοινωνική ένταξη και προάγουν τόσο την γνώση σε ατομικό επίπεδο όσο και σε συλλογικό, καθώς βελτιώνεται η οικονομία της χώρας και υπάρχει χαμηλό ποσοστό ανεργίας. Όλα αυτά αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός ενισχύονται με το χαμηλό επίπεδο μόρφωσης, την ανεργία και την έλλειψη γνώσεων (Euroga, 2006).

Σε μια έρευνα αποδείχθηκε ότι τα ηλικιωμένα άτομα έχουν ανάγκη από επιπλέον εκπαίδευση και επιμόρφωση καθώς η Ελλάδα μειονεκτεί στην δημιουργία προγραμμάτων δια βίου μάθησης. Αποδείχθηκε ότι οι ηλικιωμένοι λόγω έλλειψης πόρων και τις προκαταλήψεις που υπάρχουν για αυτούς στην κοινωνία δεν τους βοηθούν στην πρόσβαση και στην εκπαίδευση.

Οι ηλικιωμένοι δήλωσαν επιπλέον, ότι επιθυμούν να συνεχίσουν την εκπαίδευση. Η εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες και απαραβίαστο δικαίωμα όλων. Επομένως η δια βίου μάθηση στοχεύει στο να δώσει ευκαιρίες στα ηλικιωμένα άτομα να παραμείνουν ενεργοί. Οι ηλικιωμένοι εκφράζουν την επιθυμία τους να εκπαιδευτούν. Σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες (Γαλλία, Αγγλία, Ιταλία, Πολωνία και άλλες) δίνεται αυτή η δυνατότητα συγκεκριμένα η τριτοβάθμια εκπαίδευση των ηλικιωμένων. Στην Ελλάδα όμως δεν υπάρχει αυτός ο θεσμός δηλαδή τα πανεπιστήμια της τρίτης ηλικίας (Νεοκλεύους, 2009).

Εκτός από τα πανεπιστήμια της τρίτης ηλικίας υπάρχουν και άλλες υπηρεσίες δια βίου μάθησης. Υπάρχουν επίσης, τα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων (Κ.Ε.Κ), τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Κ.Ε.Κ), η νομαρχιακή επιτροπή λαϊκής επιμόρφωσης (Ν.Ε.Λ.Ε), τα Ινστιτούτα επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ), Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας.

Όλα αυτά παρέχουν την ευκαιρία στα ηλικιωμένα άτομα μέσα από την εκπαίδευση, την επιμόρφωση και την απασχόληση τους στον επαγγελματικό τομέα, δίνουν στα άτομα την αυτονομία, την ανεξαρτησία και την ισότιμη αντιμετώπιση στην παιδεία (Παναγιωτάκης, 2009).

2.9: Οι υπηρεσίες υγείας

Οι υπηρεσίες υγείας είναι ζωτικής σημασίας για τους ηλικιωμένους. Καθώς κάθε ηλικιωμένο άτομο χρειάζεται διαφορετική νοσηλευτική και ιατρική αντιμετώπιση και συνεπώς διαφορετική υποστήριξη.

Αυτό όμως το οποίο είναι ίδιο είναι το δικαίωμα τους για υγειονομική περίθαλψη. Διότι οι άνθρωποι κατά την διάρκεια της ζωής τους έχουν ασφάλιση υγείας που μέσω αυτής και των φορολογικών επιβαρύνσεων κατέθεταν κάθε μήνα ένα σημαντικό χρηματικό ποσό για την ασφάλιση υγείας με την επιθυμία τους να καλύψουν τις ανάγκες και τα προβλήματα υγείας που θα αντιμετώπιζαν. Επομένως είναι αναμενόμενο καθώς οι άνθρωποι μεγαλώνουν να αντιμετωπίζουν μια σειρά από προβλήματα υγείας στην κοινωνική φροντίδα. Οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν διακρίσεις στην υγεία, στην κοινωνία, στην εκπαίδευση στην εργασία (AGE – The European Older People’s Platform, 2004).

Σημαντικό κριτήριο προκειμένου οι ηλικιωμένοι να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους μέσα στην κοινότητα, αποτελεί η υγεία.

Όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην υγεία και σε μια κατάλληλη υγειονομική περίθαλψη η οποία να ανταποκρίνεται στην πρόληψη και αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Παρόλα αυτά σε διάφορες χώρες, παρατηρείται ανεπάρκεια στις βασικές υπηρεσίες καθώς τα μέσα και οι πόροι δεν υπάρχουν ή γιατί αυτές δεν έχουν κατανεμηθεί σωστά.

Στις υπηρεσίες υγείας εκτός από τους επαγγελματίες υγείας και των υπηρεσιών που παρέχουν αξιόλογη θέση κατέχουν και οι εθελοντές οι οποίοι αναλαμβάνουν στην στήριξη και φροντίδα των χρηστών των υπηρεσιών (AARP Public Policy Institute, 2005).

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των ηλικιωμένων στις υπηρεσίες υγείας θα πρέπει να υπάρχει προσβασιμότητα, καθώς ένα αλληπάλλληλο πρόβλημα είναι τα περιστατικά έκτακτης ανάγκης.

Αρχικά η προσβασιμότητα αναφέρεται στην ύπαρξη των υπηρεσιών κοντά στα σπίτια των ηλικιωμένων κατοίκων ή στη διαθεσιμότητα των μέσων για την μεταφορά τους στις υπηρεσίες υγείας. Προσβασιμότητα επίσης θεωρείται, η οργανωμένη ποιότητα που παρέχεται στους χρήστες στις υπηρεσίες σαφώς και η συνεργασία με τους επαγγελματίες υγείας.

Ωστόσο, αναφέρονται αρκετά εμπόδια στην πρόσβαση των χρηστών στις υπηρεσίες πιο συγκεκριμένα υπάρχουν περιοχές στις οποίες παρέχονται υπηρεσίες υγείας ή η διαθεσιμότητα των μέσων μεταφοράς αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την κάλυψη και την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας.

Σε πολλές υπηρεσίες επίσης δυσχεραίνεται η πρόσβαση των ηλικιωμένων λόγω της έλλειψης των κατάλληλων δομών (όπως για παράδειγμα ράμπες, ανελκυστήρες, κυλιόμενες σκάλες και άλλα). Επιπλέον, πολλές φορές υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με την διαθεσιμότητα των υπηρεσιών και τον τρόπο λειτουργίας τους στην κοινότητα.

Επίσης ένα σημαντικό ζήτημα είναι και η αρνητική συμπεριφορά που εκφράζεται από τους επαγγελματίες υγείας και το προσωπικό των διάφορων υπηρεσιών.

Για την αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων απαιτείται μια συστηματική αξιολόγηση των συστημάτων υγείας για μια κατάλληλη ποιότητα των υπηρεσιών που τους παρέχεται.

Επιπρόσθετα, η οργανωμένη πληροφόρηση και ενημέρωση των κατοίκων κάθε κοινότητας για τις διαθέσιμες υπηρεσίες που υπάρχουν είναι σημαντική συνιστώσα για την συμμετοχή τους (AARP Public Policy Institute, 2005).

Σε μια κοινότητα της Μεμβούρνης έχει δημιουργηθεί ένα πρόγραμμα που παρέχει υπηρεσίες για ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρία. Στόχος είναι η παροχή υπηρεσιών στους ηλικιωμένους άλλα και στους φροντιστές τους προκειμένου να προωθηθεί τόσο η ευημερία όσο και η βελτίωση της υγείας.

Αυτές οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν την βοήθεια στο σπίτι, την επιλογή γευμάτων την κοινωνική στήριξη. Πιο συγκεκριμένα με αυτό το πρόγραμμα:

- Ενθαρρύνονται τα άτομα να ζουν ανεξάρτητα και να φορτίζουν τον εαυτό τους.

- Υπάρχει δυνατότητα ενημέρωσης σχετικά με την διαθεσιμότητα των υπηρεσιών.
- Υπάρχει δυνατότητα επιλογής υπηρεσιών.
- Ενίσχυση των υποστηρικτικών δικτύων της γειτονίας και της κοινότητας.
- Να υπάρχει δυνατότητα επιλογής στην ιδρυματική φροντίδα ή στην κατ' οίκον φροντίδα.

Τα είδη υπηρεσιών που παρέχονται από το πρόγραμμα είναι η κατ' οίκον φροντίδα, η προσωπική φροντίδα, η ανακουφιστική φροντίδα και οι κοινωνικές δραστηριότητες.

Η κατ' οίκον φροντίδα παρέχεται στα άτομα που έχουν ανάγκη βοήθειας για τις δουλειές του σπιτιού όπως:

- Πλύσιμο
- Ελαφρό καθάρισμα
- Ψώνια
- Προετοιμασία γεύματος
- Η βοήθεια με την πληρωμή λογαριασμών.
- Η συνοδεία πελάτη σε ραντεβού για την υγεία του.

Επίσης, αν κρίνεται απαραίτητο σε άτομα που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν παρέχεται και η προσωπική φροντίδα. Πιο συγκεκριμένα:

- μπάνιο/ντους ή πλύσιμο με σφουγγάρι
- ντύσιμο
- περιποίηση
- βοήθεια προς και από το κρεβάτι
- χρήση τουαλέτας
- φαγητό
- παρακολούθηση λήψης φαρμακευτικής αγωγής

Πολλές φορές στο συγκεκριμένο πρόγραμμα παρέχεται βοήθεια για την συντήρηση του σπιτιού.

Όλες αυτές οι υπηρεσίες προσφέρονται από τους φροντιστές οι οποίοι έχουν αποκτήσει ειδικές καταρτισμένες γνώσεις και κατάλληλες δεξιότητες σε θέματα ηλικιωμένων.

Η ανακουφιστική φροντίδα παρέχει την προσωρινή ξεκούραση, το διάλλειμα και την ψυχαγωγία του φροντιστή και των μελών της οικογένειας από την καθημερινή φροντίδα των ηλικιωμένων ατόμων.

Το πρόγραμμα αυτό διαθέτει γεύματα στα σπίτια των ηλικιωμένων ατόμων που δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν τον εαυτό τους στις βασικές ανάγκες. Τα γεύματα αυτά που μπορεί να παρέχονται από κέντρα ηλικιωμένων (κοινοτικά γεύματα) ή να προσφέρονται καθημερινά κατ' οίκον (Στήριξη γεύματος στο σπίτι). (Melbourne Town Hall Administration Building, 2010 & Tang & Pickard, 2008).

Κεφαλαίο 3 : Πολιτικές- Προγράμματα κοινωνικής φροντίδας για τους ηλικιωμένους στην Ελλάδα.

3.1 Οι υπηρεσίες για ηλικιωμένους μέσα στην κοινότητα.

Οι ηλικιωμένοι καθημερινά αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα και αυτό συνεπάγεται με αναπροσαρμογή των αναγκών τους που έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των ικανοτήτων των ηλικιωμένων να ζουν ανεξάρτητοι και να συμμετέχουν στην κοινότητα.

Όλα αυτά σε συνδυασμό με την αύξηση της δημογραφικής γήρανσης έχουν προκαλέσει το ενδιαφέρον του κρατικού και του ιδιωτικού τομέα και κερδοσκοπικού ή μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, για την παροχή προγραμμάτων και υπηρεσιών για την φροντίδα των ηλικιωμένων. Βέβαια πολλές φορές η άτυπη μορφή φροντίδας λόγω της ανεπάρκειας των παραπάνω τομέων ή για προσωπικούς λόγους της οικογένειας ή του ηλικιωμένου, επωμίζεται την φροντίδα του (Σταθόπουλος, 2005β).

Η κυβέρνηση προκειμένου να στηρίξει και να ενισχύσει τις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού της χώρας, προτείνει διάφορα μέτρα με στόχο την κάλυψη της υγειονομικής περίθαλψης, την φροντίδα και παροχή στήριξης και την διεύρυνση και ενίσχυση των προνοιακών δομών με την εξασφάλιση πόρων (ΣΥΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΑΞΙΜΟΥ,2011).

Η φροντίδα των ηλικιωμένων μέσα στην κοινότητα περιλαμβάνει την ανοιχτή και κλειστή μορφή περίθαλψης. Οι ανοιχτές μορφές περίθαλψης αποτελούνται από την προνοιακή ενίσχυση, τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η), το Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι (Π.Β.Σ), και το Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η). Οι κλειστές μορφές περίθαλψης αποτελούνται από τα γηροκομεία και τα άσυλα.

Στόχος των ανοιχτών μορφών περίθαλψης, είναι η παραμονή των ηλικιωμένων μέσα στην κοινότητα του, όπου εκεί θα μπορούν να απολαμβάνουν την αυτονομία τους, την κοινωνική συμμετοχή, την ελευθερία και τον σεβασμό.

Η προνοιακή ενίσχυση περιλαμβάνει την εισοδηματική ενίσχυση μέσω της μηνιαίας διαδικασίας της συνταξιοδότησης, των επιδομάτων και της οικονομικής ενίσχυσης σε ιδιαίτερες περιπτώσεις.

Επίσης, παρέχονται προσωπικές κοινωνικές υπηρεσίες οι οποίες περιλαμβάνουν δύο προγράμματα το πρώτο ονομάζεται πρόγραμμα τηλεσυναγερμού και το δεύτερο

ονομάζεται τηλεϊατρική φροντίδα. Το πρώτο πρόγραμμα βοηθάει τους ηλικιωμένους να επικοινωνήσουν με την υπηρεσία σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Στο δεύτερο πρόγραμμα μπορούν γιατροί από απομακρυσμένα νησιά να ζητούν βοήθεια για περιστατικά με καρδιολογικά προβλήματα. Επιπλέον, υπάρχουν τα προγράμματα αναδοχής και οι λέσχες ηλικιωμένων (Σταθόπουλος, 2005β).

3.1.1: Οι ανοιχτές μορφές περίθαλψης

1.Κέντρα Ανοιχτής Περίθαλψης Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η)

Βασική φιλοσοφία του θεσμού των Κέντρων Ανοιχτής Περίθαλψης Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η) είναι η προάσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των ηλικιωμένων. Οι υπηρεσίες του κέντρου απευθύνονται σε άντρες και γυναίκες άνω των 60 ετών που κατοικούν στην περιοχή λειτουργίας τους ανεξάρτητα από την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση. Επιπλέον, οι παρεχόμενες υπηρεσίες των Κ.Α.Π.Η, έχουν απώτερο στόχο την πρόληψη βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων των ηλικιωμένων ατόμων, ώστε αυτό να τα βοηθήσει να παραμείνουν ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου.

Το πρόγραμμα της περιλαμβάνει επίσης φυσιοθεραπεία, εργασιοθεραπεία, ιατροφαρμακευτική φροντίδα, κοινωνικοποίηση, δημιουργική απασχόληση, ψυχαγωγία και πρόληψη ασθενειών.

Παρόλο που το Κ.Α.Π.Η ως θεσμός είναι πολύ σημαντικός αναφέρεται ότι σχεδόν τα μισά παρουσιάζουν προβλήματα σε προσωπικό και χρηματοδότηση. Επομένως, όλα αυτά αποτελούν παράγοντες που επηρεάζουν τις υπηρεσίες που παρέχουν τα Κ.Α.Π.Η στους ηλικιωμένους.

Παρόλα αυτά η συμμετοχή των ατόμων της τρίτης ηλικίας στο Κ.Α.Π.Η είναι μεγαλύτερη από αυτήν της τέταρτης ηλικίας. Η συμμετοχή των γυναικών είναι μεγαλύτερη από αυτήν των ανδρών. Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος των μελών απαρτίζεται από άτομα χωρίς κάποιο είδος αναπηρίας (Danilidou , 2003).

2. Το Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι (Π.Β.Σ)

Το Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι προσφέρει κοινωνικές, νοσηλευτικές και υπηρεσίες οικογενειακής βοήθειας σε αδύναμα άτομα που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν.

Όσον αφορά τους ηλικιωμένους που είναι μέλη του προγράμματος αυτού, η πλειοψηφία εξέφρασε την ανεπάρκεια της ιατρικής περίθαλψης σε μεγαλύτερο βαθμό και ακολουθεί η νοσηλευτική και οικιακή βοήθεια. Γενικότερα παρατηρήθηκε αδυναμία στην ικανοποίηση των αναγκών των ηλικιωμένων από τις προσφερόμενες παροχές υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα μικρό είναι το ποσοστό το οποίο δήλωσε ότι δεν είναι ικανοποιημένο από το πρόγραμμα, καθώς εκφράστηκε ότι παρέχεται φροντίδα, μετακίνηση μέσα και έξω από το σπίτι. Ωστόσο, αν και δήλωσαν ικανοποιημένοι θεωρούν ότι πρέπει να αυξηθούν οι οικονομικοί πόροι καθώς και τα μέσα για την εξυπηρέτησή τους (Αλεξιάς & Φλάμου, 2007).

Το πρόγραμμα αυτό, λόγω της οικονομικής κρίσης παρουσιάζει μείωση της χρηματοδότησης των κοινοτικών πόρων. Επίσης πλέον το πρόγραμμα απευθύνεται σε ηλικιωμένους τον οποίο ένας τουλάχιστον συγγενής θα πρέπει να είναι άνεργος όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα κάποια στιγμή να συρρικνωθεί η δομή και συνεπώς να κλείσει (Καρίμαλη, 2011).

3. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η)

Ένα άλλο πλαίσιο που απευθύνεται για στους ηλικιωμένους είναι τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η), τα οποία παρέχουν υπηρεσίες ημερήσιας φροντίδας σε άτομα μη δυνάμενων να αυτοεξυπηρετηθούν απόλυτα (κινητικές δυσκολίες – άνοια και άλλα), των οποίων το οικογενειακό περιβάλλον που τα φροντίζει εργάζεται ή αντιμετωπίζει σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα ή προβλήματα υγείας και αδυνατεί να ανταποκριθεί στην φροντίδα τους (Σταθόπουλος , 2005β).

Αν και στο σχέδιο δράσης οριζόταν η παράλληλη λειτουργία των Κέντρων Ανοιχτής Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η) με το Πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι (Π.Β.Σ), ωστόσο δεν εφαρμόστηκε καθώς δεν υπήρχαν οι πόροι για τις υποδομές και τις εγκαταστάσεις. Μέσα από έρευνες, αναδείχθηκε η ανάγκη για περισσότερη πρωτοβάθμια φροντίδα από ότι προβλεπόταν λόγω μεγάλου όγκου μοναχικών ατόμων συνεπώς και αναγκών (Κανδυλάκη & Τσαϊρίδης, 2008)

3.1.2: Οι κλειστές μορφές περίθαλψης είναι:

Όσα ηλικιωμένα άτομα δεν μπορούν να έχουν αυτάρκη κάλυψη των βιοτικών και κοινωνικών αναγκών, τα ιδρύματα φροντίζουν για αυτά. Τα ιδρύματα κλειστής περίθαλψης σε μεγάλο ποσοστό είναι υπό την επίβλεψη της εκκλησίας. Υπάρχουν και άλλα που την αιγίδα έχει το δημόσιο, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι εθελοντικές οργανώσεις και οι κερδοσκοπικοί επιχειρηματικοί τομείς (Σταθόπουλος, 2005β).

Τα ιδρύματα κλειστής περίθαλψης ηλικιωμένων είναι τα γηροκομεία και τα άσυλα. Η βασική διαφορά τους είναι ότι στα πρώτα εισάγονται ηλικιωμένοι οι οποίοι αυτοεξυπηρετούνται πλήρως ενώ στα δεύτερα εισάγονται κατάκοιτοι οι οποίοι πάσχουν από ανίατες ίσως και χρόνιες παθήσεις. Οι αρχές των ιδρυμάτων είναι ότι πρέπει να παρέχεται στους ηλικιωμένους ένα καλό επίπεδο στις παρεχόμενες υπηρεσίες και να καλύπτονται οι ανάγκες τους οι οποίες δεν μπορούν να ικανοποιηθούν από την οικογένεια τους, αλλά ούτε από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες που προσφέρονται στο περιβάλλον στο οποίο ζουν. Τα άσυλα και τα γηροκομεία ανήκουν στην εξωοικογενειακή φροντίδα και έχουν ως στόχο τη διασφάλιση του δικαιώματος αξιοπρεπούς διαβίωσης σε κάθε ηλικιωμένο άτομο.

Σε πολλά ιδρύματα δεν τηρούνται καλές συνθήκες διαβίωσης, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σεβασμός και να παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα. Παρατηρείται ότι τα άτομα του ιδρύματος είναι «ακοινωνήτα» και αυτό οφείλετε τόσο στην αναποτελεσματικότητα των οίκων ευγηρίας όσο και στις παρεχόμενες υπηρεσίες του προσωπικού. Πολλές έρευνες δείχνουν ότι υπάρχει κακομεταχείριση, υποτίμηση της πνευματικής και σωματικής υγείας. Εκτός από τον εγκλεισμό, ένα άλλο θέμα είναι η υπερβολική λήψη φαρμάκων που έχει ως αποτελέσματα την παραμονή τους στο κρεβάτι και τις επιπτώσεις από τις παρενέργειες των φαρμάκων (Eastgate, 1969).

Η εικόνα που επικρατεί στην κοινωνία σχετικά με τα ιδρύματα κλειστής περίθαλψης διαφέρει πολύ από την πραγματικότητα. Όλα αυτά επιβεβαιώνονται από διαφορές έρευνες που έχουν γίνει σχετικά με τον έλεγχο τους. Στα περισσότερα ιδρύματα υπάρχουν κακές συνθήκες. Μερικά από αυτά λειτουργούν παράνομα και πολλές φορές υπάρχουν καταγγελίες για το προσωπικό το οποίο ζητάει χρήματα από τους συγγενείς του ηλικιωμένου προκειμένου να του παρέχει φροντίδα, το οποίο θεωρείται παράνομο και αντιδεοντολογικό στην άσκηση επαγγέλματος (Αναπηρία τώρα Αυτονομία, 2006).

Τα ιδρύματα παρουσιάζουν ελλείψεις σε θέματα ασφάλειας και προσβασιμότητας και δεν διασφαλίζουν την υγιεινή των ηλικιωμένων. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν ικανοποιούν τις ανάγκες ψυχαγωγίας, απασχόλησης, ψυχικής υποστήριξης και κάποιες

φορές ιατρικής περίθαλψης ενώ συμπεριλαμβάνονται όλες αυτές οι υπηρεσίες στη νομοθεσία για τα ιδρύματα (Μπουλουτζά, 2004).

Επιπλέον αναφέρεται ότι δεν παρέχεται μια ολοκληρωμένη και εξειδικευμένη φροντίδα στους ηλικιωμένους με αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός ηλικιωμένων να νοσηλεύονται και να περιθάλπονται στο νοσοκομείο. Δεν υπάρχει τριτοβάθμια ειδικευμένη φροντίδα για τους ηλικιωμένους δηλαδή, δεν υπάρχουν γηριατρικές κλινικές ούτε γηριατρεία και επομένως εξυπηρετούνται μόνο από την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια φροντίδα (Σταθόπουλος, 2005β).

Η πρωτοβάθμια περίθαλψη στην Ελλάδα παρουσιάζει έλλειψη οργάνωσης, σχεδιασμού, συντονισμού και ελέγχου των υπηρεσιών για περίθαλψη, πρόληψη και φροντίδα των ηλικιωμένων, αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να μην υπάρχει ικανοποίηση από τους χρήστες και να στερούνται τα δικαιώματά τους για την υγεία (Τούντας κ.α, 2008).

Συμφωνά με την έρευνα «Υπηρεσίες Υγείας στην Ελλάδα: Έρευνα άποψης επαγγελματιών υγείας, δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σχετικά με τις υπηρεσίες υγείας στη χώρα μας», που πραγματοποιήθηκε το 2008 από τους επαγγελματίες υγείας εξακριβώθηκε ότι η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχεται είναι καλή, με ποσοστό 70% και 55% στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα αντίστοιχα. Εκφράστηκε επίσης η ανεπάρκεια στις υπηρεσίες υγείας τόσο από το δημόσιο τομέα με ποσοστό 75% όσο και από τον ιδιωτικό με 40%. Το 60% των ερωτώμενων του ιδιωτικού τομέα και 45% του δημόσιου τομέα θεωρούν ότι οι υπηρεσίες υγείας στο μέλλον θα είναι χειρότερες από ότι είναι τώρα λόγω των υπέρογκων δαπανών. Υπάρχει επιθυμία από τους επαγγελματίες υγείας να πληρώσουν παραπάνω προκειμένου να υπάρχουν καλές υπηρεσίες υγείας εκφράστηκε από το 65% και 55% του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα αντίστοιχα.

Βέβαια, τα προβλήματα υπάρχουν και στους δύο τομείς. Πιο συγκεκριμένα και οι δύο θεωρούν σημαντική την έλλειψη προσωπικού, την ανεπαρκή χρηματοδότηση, την έλλειψη εκπαίδευσης, την έλλειψη έλεγχου, την έλλειψη μηχανογράφησης και εξοπλισμού.

Ως συμπέρασμα της συγκεκριμένης έρευνας εκφράστηκε η ανάγκη ύπαρξης ενός συστήματος υγείας το οποίο θα είναι σύγχρονο και το οποίο θα παρέχει σε όλους τους χρήστες εύκολη πρόσβαση, θα έχει στόχο την προστασία της υγείας και την προάσπιση των δικαιωμάτων των ανθρώπων (Ιακωβίδου κ.α, 2008).

Αυτό που παρατηρείται στην Ελλάδα είναι ότι δεν υπάρχει εποπτεία και έλεγχος από τις υπηρεσίες του κράτους, κάτι το οποίο συνεπάγεται με την κακή ποιότητα των υπηρεσιών, την παραμέληση και την κακοποίηση των φιλοξενούμενων. Ενώ η ζήτηση

των υπηρεσιών είναι υψηλή, υπάρχει σταθερότητα της χρηματοδότησης. Λόγω της έλλειψης του προσωπικού και της εκπαίδευσης τους, οι υπηρεσίες που προσφέρονται στα μέλη τους δεν είναι καλές (Σταθόπουλος, 2005β).

Γνωρίζουμε επίσης ότι εκτός από τις υπηρεσίες που παρέχονται στην κοινότητα μεγάλο βαθμό παίζει και ο ρόλος των άτυπων δικτύων. Στα άτυπα τώρα δίκτυα, εκεί κατατάσσεται το άμεσο οικογενειακό περιβάλλον, δηλαδή οι συγγενείς, φίλοι, αλλά και γείτονες. Όλοι αυτοί ονομάζονται φροντιστές. Επιπλέον, φροντίδα μπορεί να παρέχουν και άγνωστα άτομα επί πληρωμή, επαγγελματίες και μη.

Σύμφωνα με την Πανελλαδική Έρευνα με θέμα «Η Οικογένεια που Φροντίζει Εξαρτημένα Ηλικιωμένα Άτομα», που πραγματοποιήθηκε το 2006, διαπιστώθηκε ότι τον ρόλο των φροντιστών των αναλαμβάνουν κυρίως οι γυναίκες και όχι οι άντρες, για παράδειγμα τον ηλικιωμένο γονιό θα τον φροντίσει περισσότερο η κόρη και σπανιότερα ο γιος. Η παραδοσιακή αυτή πεποίθηση, επικρατεί ακόμα και στις μέρες μας, με αποτέλεσμα η γυναίκα να αναλαμβάνει όλο το σωματικό, οικονομικό και συναισθηματικό «φορτίο». Όλο αυτό έχει αντίκτυπο στην κοινωνική και προσωπική ζωή της γυναίκας-φροντιστή. Βέβαια όλα αυτά εξαρτώνται από τις οικογενειακές αξίες, τη παράδοση και τη θρησκευτική συνείδηση. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο παίζει και η προσωπικότητα του κάθε ατόμου ξεχωριστά (Τριανταφύλλου κ.α, 2006).

Κυρίες αρμοδιότητες ενός φροντιστή είναι να καλύπτει τις καθημερινές βασικές ανάγκες, όπως είναι η καθαριότητα του σπιτιού, αλλά και του ίδιου του ηλικιωμένου, σίτιση, κατάλληλη ενδυμασία, μετακίνηση και άλλα. Συνεχίζοντας, να ανταπεξέρχεται στις οικονομικές υποχρεώσεις, δηλαδή, εξόφληση λογαριασμών, προμήθεια φαρμάκων ή άλλα έξοδα. Τέλος, να παρέχει συναισθηματική φροντίδα, ψυχαγωγώντας τον ηλικιωμένο, προσφέροντας του συντροφιά, ώστε να μην νιώθει παραμελημένος (Αλεξία & Λουλακίδης, 2005).

Είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο φροντιστής πρέπει να έχει τις βασικές γνώσεις, ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει στο βαθμό που πρέπει στη φροντίδα του πάσχοντα ή μη ηλικιωμένου.

Δυστυχώς, πολλές οικογένειες προσλαμβάνουν άτομα, τα οποία δεν διαθέτουν τις στοιχειώδεις γνώσεις που απαιτούνται. Προσθέτοντας, για να γίνει καλύτερη και αποτελεσματικότερη η δουλειά των φροντιστών, θα πρέπει να καλύπτονται και οι δικές τους ανάγκες. Οι κυριότερες από αυτές είναι η οικονομική και ψυχολογική υποστήριξη, η συνεχής ενημέρωσή τους για τα ιατρικά θέματα και για τα προγράμματα – υπηρεσίες που

αφορούν τον ηλικιωμένο, καθώς και η ξεκούραση, πράγματα τα οποία όμως δεν εξασφαλίζονται σε επαρκή βαθμό (Αλεξία & Λουλακίδης, 2005).

Εν κατακλείδι, τα προγράμματα και οι πολιτικές για την φροντίδα υγείας των ηλικιωμένων στα τυπικά δίκτυα, χαρακτηρίζονται από την χαμηλή ποιότητα των υπηρεσιών που οφείλεται στην έλλειψη πόρων και συντονισμού. Όσον αφορά τα άτυπα δίκτυα όταν υπάρχει ψυχολογική επιβάρυνση σε συνδυασμό με έλλειψη εκπαίδευσης σε θέματα ηλικιωμένων αποτελούν εμπόδιο στην παροχή κατάλληλων υπηρεσιών (Eastgate,1969).

3.2: Η κοινωνική πολιτική της Ελλάδος και η οικονομική κρίση.

Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, έχει παρουσιαστεί μια χρηματοοικονομική κρίση η οποία έχει οδηγήσει σε μια παγκόσμια οικονομική ύφεση (Κεσίδου, 2012).

Αυτή η ύφεση οδηγεί στην μείωση των μισθών και στην αύξηση της ανεργίας (Τράπεζα της Ελλάδος, 2012).

Η Ελλάδα είναι μια χώρα που ανήκει σε αυτήν την κατηγορία και πλήττεται από δυσμενείς αλλαγές ή καταστάσεις και από οικονομικές επιπτώσεις.

Για την επίλυση των οικονομικών προβλημάτων της Ελλάδας συστάθηκε η ευρωπαϊκή επιτροπή, ευρωπαϊκή τράπεζα και το διεθνές νομισματικό ταμείο. Η σύσταση αυτών των επιτροπών υποστηρίζει νεοφιλελεύθερες πολιτικές, που αποτελούν την αποκαλούμενη Τρόικα. Η Τρόικα λοιπόν προτείνει μέτρα για την περικοπή δημόσιων δαπανών, την μείωση των μισθών και την αύξηση των φόρων, στοχεύοντας στην μακροπρόθεσμη σταθεροποίηση της οικονομίας (Κεσίδου, 2012).

Με στόχο την μείωση των κρατικών δαπανών και του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού μειώνοντας τις συντάξεις και τις άλλες κοινωνικές παροχές (Τράπεζα της Ελλάδος, 2012). Βέβαια, επιφέρουν αντίθετα αποτελέσματα ενισχύοντας την κρίση καθώς η τρόικα εκπροσωπεί τα συμφέροντα των μεγάλων τραπεζών και των μετόχων τους (Κεσίδου, 2012).

Η Ελλάδα παλιότερα έχει αντιμετωπίσει ποικίλες καταστάσεις οικονομικής κρίσης σε περίοδο πολέμων και καταστροφών. Η κρίση επιφέρει προβλήματα τόσο στον οικονομικό όσο και στον κοινωνικό τομέα.

Απόρροια της οικονομικής κρίσης στον κοινωνικό τομέα αποτελεί η εργασία, ανεργία, η φτώχεια, η εγκληματικότητα, το άγχος, η αυτοκτονία και η υγεία. Λόγω της οικονομικής κρίσης δεν υπάρχουν θέσεις εργασίας και πολλοί ακόμη χάνουν την θέση εργασίας τους λόγω εξαναγκαστικών περικοπών με αποτέλεσμα να οδηγούνται στην

ανεργία και συνεπώς να μην μπορούν οι άνθρωποι να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες.

Υπάρχουν και τα συσσίτια τα οποία αναλαμβάνουν την σίτιση ατόμων που αντιμετωπίζουν βιοποριστικά προβλήματα. Αναφέρεται ότι μεγάλα ποσοστά των Ελλήνων συμμετέχουν σε αυτά, με μεγαλύτερη πλειοψηφία των ηλικιωμένων ατόμων.

Η εγκληματικότητα έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια ως επακόλουθο της κρίσης και οι άνθρωποι οδηγούνται σε ακραίες συμπεριφορές για να διασφαλίσουν ένα ελάχιστο ποσό για να καλύψουν τις ανάγκες τους. Δημιουργώντας μια κοινωνία με συναισθήματα φόβου, άγχους, καχυποψίας και αμφιβολίας.

Οι επιπτώσεις της υγείας από την οικονομική ύφεση επηρεάζουν την σωματική, ψυχική και κοινωνική υγεία του ατόμου. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου αυξάνεται η κατάθλιψη λόγω των συνθηκών που βιώνουν οι άνθρωποι. Η φτώχεια και όλες αυτές τις καταστάσεις ή τις αλλαγές που βιώνουν τα άτομα οδηγούν και αποτελούν αιτίες θανάτου. Σύμφωνα με ευρωπαϊκές έρευνες τα ποσοστά θνησιμότητας και οι αυτοκτονίες έχουν αυξηθεί με αυτήν την δραματική κατάσταση της χώρας (Θεοδωρόπουλος, 2012).

Η οικονομική κρίση έχει αντίκτυπο σε όλους τους ανθρώπους άλλα κυρίως πλήττει τα ηλικιωμένα άτομα, για τον βασικό λόγο ότι αποτελούν εύκολο στόχο καθώς είναι λιγότερο ευάλωτοι στις αλλαγές και φαίνεται ότι είναι αρκετά συνδεδεμένοι με το σύστημα που προκάλεσε την κρίση. Έχουν περιορισμένες εναλλακτικές και διαθέσιμες επιλογές και είναι δύσκολο να αντισταθούν στις αποφάσεις που παραθέτει το σύστημα. Όλα αυτά έχουν επηρεάσει την κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου, την σωματική του κατάσταση και είναι περισσότερο ευάλωτος σε κάθε είδους ασθένειες. Επιπλέον, ως αποτέλεσμα αυτής της οικονομικής ύφεσης είναι να μειωθεί η προνοιακή ενίσχυση και η φαρμακευτική αγωγή (Νίκου, 2012).

Την απόκτηση δικαιώματος κοινωνικής ασφάλειας την έχουν όλα τα άτομα τα οποία εργάζονται στο δημόσιο ή στο ιδιωτικό τομέα. Με αυτόν τον τρόπο τα άτομα εξασφαλίζουν την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και κατ' επέκταση φροντίζουν για την συνταξιοδότηση τους (Σταθόπουλος, 2005β).

Πλέον με την οικονομική κρίση η Ελλάδα δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις πληρωμές των ασφαλιστικών ταμείων με αποτέλεσμα οι πηγές συνταξιοδότησης να εξαντλούνται (Παπαϊωάννου, 2012).

Η κυβέρνηση αποφάσισε την περικοπή των συντάξεων και την μείωση συντάξεων αναπηρίας και προνοιακών επιδομάτων με ποσοστό 22% ενώ αν εφαρμοστούν τα αυστηρά εισοδηματικά κριτήρια οι μειώσεις θα φτάσουν και στο 50% (Μαυρούλη, 2012).

Πλέον όλοι οι ασφαλισμένοι ανήκουν στον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ.). Σε όλους του παρόχους του Ε.Ο.Π.Υ.Υ η ιατρική περίθαλψη, οι προληπτικοί έλεγχοι καθώς και η ιατρική φαρμακευτική συνταγογράφηση παρέχονται δωρεάν (Οικονομόπουλος, 2012). Η κατάσταση στον χώρο της περίθαλψης είναι δύσκολη αφού τα χρέη του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ανέρχονται στα 500 εκατομμύρια ευρώ. Αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει καθώς δεν υπάρχουν χρήματα για να καλυφθούν οι ανάγκες των γιατρών αλλά και των φαρμακοποιών. Οι περισσότεροι είναι απλήρωτοι και πολλοί φαρμακοποιοί κάνουν κινητοποιήσεις και σταματούν την χορήγηση φαρμάκων με πίστωση (Φυντανίδου, 2012).

Με τις νέες συγχωνεύσεις και τις καταργήσεις του δημοσίου οι εργαζόμενοι θα τίθενται σε διαθεσιμότητα αφού η κυβέρνηση έχει δεσμευτεί για αρκετές αποχωρήσεις μέχρι το τέλος του 2015 (Νικολακόπουλος, 2012).

Σε χειρότερη θέση είναι οι κοινωνικές επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης αλλά και οι δημοτικές επιχειρήσεις και τα Νομικά Πρόσωπα καθώς θα μεταφερθούν οι αρμοδιότητες στις Περιφέρειες και στους Δήμους. Λόγω της οικονομικής κρίσης και της αδυναμίας καταβολής μισθών κινδυνεύουν να μην λειτουργήσουν οι κοινωνικές δομές όπως (σχολεία, ΚΗΦΗ, πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι», κοινωνικά παντοπωλεία, Κέντρα Αλληλεγγύης φτωχών και άστεγων, παροχή συσσιτίων, ρούχων, φαρμάκων . Η πρώτη κατάρρευση στις κοινωνικές δομές εμφανίστηκε στους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς καθώς σχεδόν τα μισά παιδιά θα γίνουν δεκτά αφού στην διάθεση των φορέων υπάρχουν μόνο τα μισά χρήματα (Ιατρικός Σύλλογος Ρόδου, 2012)

Κεφάλαιο 4^ο: Το κοινωνικό κεφάλαιο

4.1: Η έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στις κοινωνικές επιστήμες σχετικά με την μελέτη της έννοιας του κοινωνικού κεφαλαίου. Αυτό συμβαίνει καθώς έχει αποδειχθεί ότι το κοινωνικό κεφάλαιο, αποτελεί σημαντικό ενεργητικό στοιχείο για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη (Κριτσωτάκης κ.α, 2009).

Κάποιες έρευνες έχουν αποδείξει ότι οι κοινότητες με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο αντιμετωπίζονται με πιο ικανοποιητικά αποτελέσματα, τόσο τα προβλήματα υγείας (σωματικά και ψυχικά) που ανακύπτουν όσο και τις σχέσεις μεταξύ των μελών. Πιο συγκεκριμένα όταν το κοινωνικό κεφάλαιο είναι υψηλό τότε υπάρχει καλύτερη ποιότητα ζωής, μεγαλύτερη ευχαρίστηση για τη ζωή και γενικά επικρατεί ευημερία. Το κοινωνικό κεφάλαιο χρησιμοποιείται για να τονίσει ότι το κοινωνικό πλαίσιο και οι κοινωνικές σχέσεις επιφέρουν σημαντικές συνέπειες στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων (Kritsotakis et.al, 2008).

Το οικονομικό, το πολιτισμικό, το συμβολικό και το κοινωνικό αποτελούν τις μορφές που μπορεί να πάρει το κεφάλαιο. Το οικονομικό κεφάλαιο αποτελεί την πιο σημαντική μορφή κεφαλαίου καθώς από αυτό ανακύπτουν όλες οι άλλες μορφές κεφαλαίου. Όλες οι μορφές κεφαλαίου είναι αλληλένδετες, αφού όφελος από ένα είδος κεφαλαίου μπορεί να επιφέρει κόστος σε ένα άλλο.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί που αναλύουν την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου, διότι ο κάθε ερευνητής τοποθετείτε ανάλογα με την δική του προσέγγιση.

Το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται ως το σύνολο πραγματικών ή φανταστικών πόρων που αποδίδονται σε άτομα, ομάδες ή σε ένα δίκτυο κοινωνικών σχέσεων που έχουν συνεχεία στο χρόνο και χαρακτηρίζονται από εμπιστοσύνη, αμοιβαιότητα και κοινά αποδεκτούς τρόπους συμπεριφοράς (Bourdieu, 1986).

Σύμφωνα με τον Bourdieu (1986) αυτός ο ορισμός θεωρείται ο πιο ακριβέστερος για την περιγραφή της κοινωνικής διάστασης του κεφαλαίου και επικεντρώνεται στην κοινωνική διαστρωμάτωση, στην εξουσία και στην ανισότητα. Επίσης θεωρείται σημαντική η δημιουργία ανθεκτικών δικτύων με μια μακρο-κοινωνιολογική προσέγγιση.

Ένας άλλος ορισμός σύμφωνα με τον Coleman (1988) ο οποίος αναφέρει ότι είναι μια έννοια συνδεδεμένη με την κοινωνική διάρθρωση η οποία ενισχύει την ατομική δράση και την ενσωματώνει στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο διέπονται οι κοινές αξίες, η

αμοιβαία εμπιστοσύνη και τα κοινά κριτήρια αποφάσεων. Σημαντικούς άξονες σύμφωνα με αυτήν την θεωρία για το σχηματισμό του κεφαλαίου αποτελούν αρχικά η εμπιστοσύνη, που δημιουργείται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα στα οποία περιλαμβάνουν τις υποχρεώσεις και τις δεσμεύσεις των μελών, η μετάδοση των πληροφοριών μεταξύ των μελών που παίζει σημαντικό ρόλο. Επομένως αν οι πληροφορίες δίνονται σωστά μέσα στην κοινότητα τότε υπάρχει μια καλή επικοινωνία. Σαφώς οι κυρώσεις που δέχονται τα μέλη της κοινότητας σε περιπτώσεις που δεν τηρούν τους κανόνες συμπεριφοράς που διέπουν από αυτήν.

Ο συγκεκριμένος ορισμός δίνει έμφαση στα κοινωνικά δίκτυα και έχει θετικές επιδράσεις στο κοινωνικό κεφάλαιο και στην συνύπαρξη αυτών, η μη ύπαρξη οδηγεί στο αποκλεισμό.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τον Putnam (2000) το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται ως η κοινή δράση για το κοινωνικό καλό μέσα από την συνεργασία των κατοίκων, την εμπιστοσύνη και τους κανόνες που τους καθορίζουν. Το κοινωνικό κεφάλαιο ενισχύεται όταν τηρούνται οι κανόνες συμπεριφοράς και τα κοινωνικά δίκτυα είναι ενεργά και συνεργάσιμα μεταξύ τους, στην αντίθετη περίπτωση το κοινωνικό κεφάλαιο είναι σε κατάσταση στασιμότητας.

Υπάρχουν επίσης πιο πρόσφατες θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με την έννοια του κοινωνικού κεφαλαίου.

Πιο συγκεκριμένα το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελείται από σχέσεις, κανόνες και θεσμούς που σχηματίζουν τις κοινωνικές ομάδες και την ποιότητα των σχέσεων αυτών. Αυτή η έννοια επικεντρώνεται στα θετικά αποτελέσματα που προκύπτουν από αυτό (World Bank, 2011).

Επίσης, το σύνολο των σχέσεων, των δικτύων και των ομάδων που λειτουργούν με στόχο την συλλογική δράση και την επίτευξη κοινών στόχων και κανόνων χαρακτηρίζει το κοινωνικό κεφάλαιο (Isuma, 2001).

Οι πόροι που κερδίζονται από τη συμμετοχικότητα στα θεσμοθετημένα δίκτυα χαρακτηρίζουν το κοινωνικό κεφάλαιο (Landry et.al, 2001).

Τα στοιχεία της κοινωνικής δομής που προσδιορίζουν την ωφελιμότητα ή την ανταποδοτικότητα της παραγωγής επιδρούν στις σχέσεις των ατόμων ορίζουν το κοινωνικό κεφάλαιο (Schiff, 1998).

Εν ολίγοις, το κοινωνικό κεφάλαιο έχει κοινά χαρακτηριστικά με τις άλλες μορφές κεφαλαίου και επίσης εναποθέτει τα κοινωνικά δίκτυα στην ίδια κλίμακα.

Για την διαμόρφωση του κοινωνικού κεφαλαίου υπάρχουν τρεις τύποι που αναλύουν τις σχέσεις και τις συμπεριφορές. Πιο συγκεκριμένα αυτοί είναι:

- **BONDING (Δεσμевτικό):** Αναφέρεται στους στενούς δεσμούς που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της οικογένειας, της ίδιας ομάδας, ή των φίλων.
- **BRIDGING (Γεφυρωμένο):** Αφορά την οριζόντια επικοινωνία και γεφύρωση των διαφορών και την διάδραση μεταξύ διαφορετικών εθνοτικών ομάδων, ηλικιών, συνεργατών ή και κρατών (διαπολιτισμική συνεργασία).
- **LINKING (Συνδετικό):** Αποτελεί τον σύνδεσμο επικοινωνίας μεταξύ διαφόρων κοινωνικών και πολιτικών επιπέδων -κάθετη δομή (πελατειακές σχέσεις), οι σχέσεις που προσδιορίζονται από το κοινωνικό επίπεδο (Ζάβρας κ.α, 2004 & Capri Working Paper, 2008).

Οι απόψεις του κοινωνικού κεφαλαίου, όπως σε όλες τις κοινωνίες, που αφορούν τη γεφύρωση συνδέονται στενά με αυτές που αφορούν το «δέσιμο», την σύσφιξη δεσμών και τη διασύνδεση. Εξαρτάται, ως επί το πλείστον από το επίπεδο της αυτοπεποίθησης και των ικανοτήτων τους, που είναι κομμάτι του δεσμевτικού κεφαλαίου και σχετίζεται με τον βαθμό στον οποίο οι κοινότητες είναι ικανές να αλληλεπιδρούν δυναμικά. Με την ίδια λογική το δέσιμο και η γεφύρωση, σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα της διασύνδεσης με δυναμικά άτομα τα οποία μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις, να χαράσσουν πολιτικές και να παρέχουν πόρους. Προκειμένου να υπάρχουν διασυνδέσεις, θα πρέπει να υπάρχουν και οι πόροι που απαιτούνται για τον σχεδιασμό προγραμμάτων ανάπτυξης (Γεωργίου κ.α, 2011).

Το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει δύο μορφές οι οποίες κατέχουν σημαντικό ρόλο σε μια κοινωνία. Οι μορφές αυτές είναι η δομική και η γνωστική. Η δομική μορφή αναφέρει ότι τα άτομα συμμετέχουν σε κοινωνικά δίκτυα και ενώσεις και σε άλλες μορφές αστικής δέσμευσης, ενώ η γνωστική πτυχή αναφέρεται στην εμπιστοσύνη, στην αμοιβαιότητα μέσω των κανόνων, των αξιών και των συμπεριφορών που διέπουν τα άτομα της κοινωνίας. Το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να θεωρηθεί ως έκβαση του δομικού κοινωνικού κεφαλαίου (Engström et.al, 2008).

Οι μορφές του κοινωνικού κεφαλαίου (δομική και γνωστική) ενισχύουν την συλλογική δράση και προτρέπουν στην λήψη αποφάσεων που δημιουργούνται από τους κανόνες, τους ρόλους και τα δίκτυα που υπάρχουν μέσα στην κοινότητα.

Το δομικό κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται σε κοινωνικές δομές, όπως τα δίκτυα και οι θεσμοί, καθώς και στους κανόνες και τις διαδικασίες που εμπεριέχουν. Το γνωστικό κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει την συγγενική διάσταση που αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των ατόμων. Επίσης, χαρακτηρίζεται από συνήθειες, αποδεκτές συμπεριφορές, κοινές αξίες, αμοιβαιότητα και την εμπιστοσύνη.

Υπάρχουν πολλοί ερευνητές οι οποίοι συγχέουν την έννοια του γνωστικού κεφαλαίου με την έννοια των ισχυρών σχέσεων που αναπτύσσουν τα άτομα. Αυτή η θεώρηση περιλαμβάνει το εξωτερικό και εσωτερικό κεφάλαιο που διερευνάει τις επιπτώσεις σε περιφερειακό και οικονομικό επίπεδο για την συνεργασία και την συλλογική δράση. Διότι είτε στο μακροοικονομικό επίπεδο είτε σε μικροοικονομικό, οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των δύο μορφών του κοινωνικού κεφαλαίου επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη (Engström et.al, 2008).

Προκειμένου η κοινωνία να επιτύχει υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο, θα πρέπει να υπάρχει μεγάλος αριθμός :

1. Κοινωνικής συμμετοχής.
2. Οριζόντιας – γενικευμένης εμπιστοσύνης προς άλλα άτομα.
3. Κάθετης – θεσμικής εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητα (Putnam, 2000).

Το κοινωνικό κεφάλαιο εντοπίζεται σε επίπεδο ατόμων (μικρο) σε επίπεδο ομάδας (μέσο) και σε επίπεδο κοινότητας (μάκρο) (Paxton, 1999).

Οι δεσμοί σε μια κοινότητα μπορεί να είναι οριζόντια μεταξύ των ατόμων ή κάθετη μεταξύ των κοινοτήτων. Το μικρο επίπεδο, αναφέρεται στα άτομα της κοινότητας δηλαδή, στα άτομα στις αξίες και στις σχέσεις. Το μέσο αναφέρεται στην οριζόντια και κάθετη σχέση μεταξύ των ομάδων και στους κανόνες που επιδρούν στις σχέσεις των ατόμων. Το κοινωνικό κεφάλαιο αναπτύσσεται σε μάκρο επίπεδο. Εκεί σχηματίζονται κοινωνικές δομές με θεσμικό-πολιτικό περιβάλλον. Αποτελεί την βάση για την οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα (Grootaert & Bastelaer , 2002).

Τα αγαθά που παράγονται από το κοινωνικό κεφάλαιο εμφανίζονται σε διάφορα επίπεδα κοινωνικών δομών (Paxton, 1999).

Ανάλογα με το επίπεδο τα αγαθά χωρίζονται σε δημόσια και ιδιωτικά.

Ως δημόσιο κοινωνικό αγαθό θεωρείται οι σχέσεις συνεργασίας μεταξύ των ατόμων, οι οποίες διευκολύνουν να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν προβλήματα τόσο σε θεσμικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Το κοινωνικό κεφάλαιο ορίζεται ως συλλογικό αγαθό καθώς βοηθάει στην σωστή λειτουργία θεσμών και στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Εξάλλου σύμφωνα με τους ορισμούς του κοινωνικού κεφαλαίου ο οποίος περιλαμβάνει την εμπιστοσύνη, τα κοινωνικά δίκτυα και τους κανόνες, τα οποία σε συνδυασμό με την συλλογική δράση, ενδυναμώνουν τα άτομα της κοινότητας και βελτιώνει το οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό επίπεδο.

Επομένως το κοινωνικό κεφάλαιο είναι συλλογικό αγαθό των κοινωνιών και όχι των ατόμων (Putnam, 2000).

Το ιδιωτικό αγαθό βοηθάει το άτομο να ενεργεί προκειμένου να αναπτύσσει κοινωνικές σχέσεις εμπιστοσύνης. Αναφέρεται ότι η κύρια πηγή του κοινωνικού κεφαλαίου είναι η οικογένεια και ότι αυτό ανήκει στους κοινωνικά ισχυρούς. Επομένως, σύμφωνα με το ορισμό του ιδιωτικού αγαθού, το κοινωνικό κεφάλαιο έχει θετικές επιδράσεις στην ζωή του κάθε ατόμου που ανήκουν σε διάφορες ομάδες ή κοινωνικά δίκτυα (Coleman, 1988).

4.2 Η συσχέτιση του κοινωνικού κεφαλαίου και της φιλικής κοινότητας των ηλικιωμένων.

Έχει αποδειχτεί με έρευνες ότι όταν το κοινωνικό κεφάλαιο είναι υψηλό τότε η ποιότητα ζωής των ανθρώπων είναι καλύτερη, υπάρχει μεγαλύτερη ευχαρίστηση για τη ζωή και γενικά επικρατεί η ευημερία. Επομένως, κοινότητες με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο αντιμετωπίζουν τα προβλήματα τους με πιο ικανοποιητικά αποτελέσματα καθώς οι σχέσεις των μελών είναι πιο ανεπτυγμένες. Το κοινωνικό κεφάλαιο τονίζει ότι το κοινωνικό πλαίσιο και οι κοινωνικές σχέσεις επιφέρουν θετικές συνέπειες στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Αυτό έχει οριστεί από διάφορους ερευνητές και με πολλές διαφορετικές έννοιες, οι περισσότεροι όμως από αυτούς συμφωνούν ότι το κοινωνικό κεφάλαιο είναι αλληλένδετο με την έννοια της κοινότητας. Άρα η κοινωνική συμμετοχή, οι σχέσεις και οι αξίες των μελών της κοινότητας βοηθούν τόσο στην ατομική όσο και στην συλλογική ευημερία (Kritsotakis et.al, 2008).

Επιπλέον υπάρχουν διάφορα στοιχεία που βοηθούν στην ευημερία και κατόπιν στην δημιουργία ενός ικανοποιητικού περιβάλλοντος για όλα τα άτομα της κοινότητας και συγκεκριμένα για τους ηλικιωμένους.

Η κοινωνική συμμετοχή αποτελεί στοιχείο του κοινωνικού κεφαλαίου και είναι βασική προϋπόθεση για τις αλλαγές με στόχο την ανάπτυξη της κοινότητας. Υπάρχουν κάποιιοι τύποι που καθορίζουν τη συμμετοχική διαδικασία μέσα στην κοινότητα. Πιο αναλυτικά υπάρχει η κοινωνική συμμετοχή όπου τα άτομα συμμετέχουν σε ομάδες, συλλόγους ή οργανώσεις. Μέσω του άτυπου εθελοντισμού τα άτομα προσφέρουν

βοήθεια σε άλλα άτομα που δεν είναι μέλη της οικογένειας. Τα άτομα προσφέρουν βοήθεια μέσω ομάδων, συλλόγων ή οργανώσεων προς όφελος άλλων ανθρώπων ή του περιβάλλοντος. Αυτός είναι ο τυπικός εθελοντισμός. Αυτός ο τύπος προέρχεται από την κοινωνική συμμετοχή, αλλά απαιτεί μεγαλύτερη δέσμευση και χρόνο (Munton & Zurawan, 2003).

Μέσα από την συμμετοχή δίνεται η ευκαιρία να παρουσιαστούν πληροφορίες και στοιχεία που ενδεχομένως κάποιος πολίτης έχουν παραλείψει. Επίσης παρέχονται περαιτέρω στοιχεία για την διαμόρφωση κοινωνική πολιτικής. Μέσα από την συμμετοχή νομιμοποιούνται οι αποφάσεις που έχουν ληφθεί και έχουν καθοριστεί και τα όργανα πολιτικής. Εκτός από την ηθική ικανοποίηση που αποκομίζουν οι κάτοικοι από την συμμετοχή, αποκτούν και την αίσθηση ότι έχουν καθοριστικό ρόλο για την διαμόρφωση της ζωής τους (Σταθόπουλος, 2005 α).

Παρέχεται η ευκαιρία στους πολίτες να συμμετέχουν πιο ενεργά στα κοινά διότι η συμμετοχή είναι αξία και ανθρώπινο δικαίωμα (Ζαϊμάκης, 2002).

Μια επιπλέον σημαντική αξία του κοινωνικού κεφαλαίου είναι η αναγνώριση της μοναδικότητας και της διαφορετικότητας. Η κατανόηση και ο σεβασμός της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και κληρονομιάς κάθε τόπου καθώς και οι εμπειρίες που διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Επίσης η συνεργασία των μελών μιας κοινότητας για την αντιμετώπιση των διακρίσεων και των προκαταλήψεων που δημιουργούνται από τα διαφορά κοινωνικά πρότυπα επηρεάζουν την ζωή των ατόμων. Όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν τα θεμέλια της διαφορετικότητας (Lusk, 1997).

Επιπρόσθετα οι κοινότητες στις οποίες υπάρχουν κανόνες, κοινές αξίες και λειτουργούν τα άτυπα κοινωνικά δίκτυα στις γειτονιές, το επίπεδο της εγκληματικότητας είναι χαμηλό. Η ενθάρρυνση, η αίσθηση σιγουριάς για την συμμετοχή στις διάφορες δραστηριότητες της κοινότητας (αθλητισμός, κέντρα αναψυχής και άλλα) είναι σημαντικά για τους κατοίκους μιας κοινότητας προκειμένου να νιώθουν ασφαλείς.

Γενικά όσο υψηλότερο είναι το κοινωνικό κεφάλαιο τόσο χαμηλότερο είναι το επίπεδο της εγκληματικότητας. Άρα η έλλειψη ασφάλειας σχετίζεται με την εγκληματικότητα. Επιπλέον, έρευνες αναφέρουν ότι υπάρχουν χαμηλοί δείκτες εγκληματικότητας σε διάφορες περιοχές όταν η συμμετοχικότητα των πολιτών μέσα στην κοινότητα είναι μεγάλη (Australian Bureau of Statistics, 2002).

Τα κοινωνικά δίκτυα (επίσημα και ανεπίσημα), ως στοιχεία του κοινωνικού κεφαλαίου αποτελούν το σύνολο των σχέσεων, τα οποία αναπτύσσονται κατά την αλληλεπίδραση ανάμεσα στα άτομα μέσα στην οικογένεια, στην εργασία, στη γειτονιά και σε άλλες επίσημες και ανεπίσημες συναντήσεις. Ως κοινωνικό δίκτυο ορίζεται ένα σύνολο ατόμων ή οργανισμών που συνδέονται μεταξύ τους με ένα σύνολο κοινωνικών σχέσεων ή κοινωνικών συνδέσεων. Ως κοινωνικό δίκτυο δηλαδή χαρακτηρίζεται το άθροισμα των προσωπικών επαφών μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνει συναισθηματική υποστήριξη, υλική ενίσχυση, συμμετοχή στις υπηρεσίες, πρόσβαση στις πληροφορίες και δημιουργεί νέες κοινωνικές επαφές. Άρα αυτές αναφέρονται στα χαρακτηριστικά τους και ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνεται και αξιολογεί τις σχέσεις. Τα κοινωνικά δίκτυα επομένως μπορούν να προσδιοριστούν από το μέγεθος, την πυκνότητα, το δέσιμο, τη συχνότητα επαφής μεταξύ των μελών, τη διάρκεια και την αμοιβαιότητα (Παπαχρόνη, 2007) & (Pichler & Wallace, 2007).

Έχει αποδειχθεί ότι κυρίως τα άτυπα δίκτυα βοηθούν τα ίδια τα άτομα αλλά και τους συγγενείς τους να αποκτήσουν δύναμη για να αντιμετωπίσουν καθημερινά προβλήματα που τους προκαλούν άγχος.

Η κοινωνική στήριξη είναι η συναισθηματική, ψυχολογική και η οικονομική που μπορούν να αποκτήσουν τα άτομα από τα κοινωνικά δίκτυα. Αν υπάρχει η κοινωνική στήριξη η ποιότητα ζωής των ατόμων είναι καλή και υπάρχει ευημερία. Αν δεν υπάρχει αυτή τότε μειώνεται η δυνατότητα του ατόμου να αντιμετωπίσει το άγχος, δεν αποκτά κοινωνική ταυτότητα, δεν αποκτά συναισθηματική ή υλική βοήθεια και δυσκολεύεται στην πρόσβαση υπηρεσιών και πληροφοριών (Γιαβρίμης κ.α, 2009).

Η εμπιστοσύνη είναι στοιχείο του κοινωνικού κεφάλαιο και το σημαντικότερο στοιχείο σύνθεσης μιας κοινωνίας. Μέσα από την εμπιστοσύνη αναπτύσσονται κοινωνικές σχέσεις, συνεργασία και εξασφαλίζεται η κοινωνική συμμετοχή. Αν και η εμπιστοσύνη κατέχει ιδιαίτερη θέση στις επιστήμες υγείας εντούτοις, η έννοια της δεν είναι ξεκάθαρη. Η εμπιστοσύνη είτε είναι αποτέλεσμα της ύπαρξης του κοινωνικού κεφαλαίου και είτε αποτελεί την βάση για την δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου.

Υποστηρίζεται επίσης ότι οι σχέσεις μπορούν να δημιουργηθούν και με ελάχιστη εμπιστοσύνη και άρα δεν αποτελεί ούτε βασικό συστατικό του κεφαλαίου ούτε και πηγή.

Έτσι η εμπιστοσύνη αποτελεί ένα ανεξάρτητο άλλα σημαντικό στοιχείο του κοινωνικού κεφαλαίου (Σιέρρα, 2010).

Υπάρχουν τρεις προσεγγίσεις για την εμπιστοσύνη, η πρώτη αναφέρει ότι η εμπιστοσύνη είναι προσωπική ιδιοκτησία, κοινωνική σχέση, δίνοντας έμφαση στα συναισθήματα, τις αξίες και στα χαρακτηριστικά του κάθε ατόμου. Η δεύτερη προσέγγιση αναφέρεται στην συλλογικό χαρακτήρα της εμπιστοσύνης όπου αξιοποιώντας αυτήν επιτυγχάνονται οργανωτικοί στόχοι και αποτελεί θεσμική λειτουργία της κοινωνίας.

Η τρίτη προσέγγιση αναφέρει την εμπιστοσύνη ως ένα δημόσιο και πολύτιμο αγαθό το οποίο ενισχύει το κοινωνικό σύστημα.

Συμπερασματικά η εμπιστοσύνη, είναι σημαντική για το κοινωνικό κεφάλαιο τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο (Australian Bureau of Statistics, 2002 & Qianhong, 2004).

Η εμπιστοσύνη ως ατομικό αγαθό, χαρακτηρίζεται από την διάθεση και από την ικανότητα του κάθε ατόμου να επιτύχει ένα στόχο ενώ η εμπιστοσύνη ως συλλογικό είναι η ικανότητα του ατόμου να εμπιστευθεί και τους άλλους ανθρώπους εκτός από τον εαυτό του και να δράσει με γνώμονα την συλλογικότητα. Γενικά το κοινωνικό κεφάλαιο επιφέρει θετικές επιπτώσεις τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε συλλογικό, ο καθένας ξεχωριστά προσφέρει συλλογική δράση, άλλα και ο καθένας ξεχωριστά αποκτά γνωριμίες και επαφές. Εντούτοις, πρόκειται για μια σχέση αμοιβαιότητας (Qianhong , 2004).

Στο κοινωνικό κεφάλαιο συμπεριλαμβάνεται και η αλληλεγγύη η οποία ορίζεται ως αμοιβαία παροχή υπηρεσιών από ένα άτομο ή ομάδα. Μέσα από την ανταποδοτικότητα και οι δύο πλευρές νιώθουν ικανοποίηση.

Η ανάπτυξη σχέσεων αλληλοϋποστήριξης, ο σεβασμός, η εμπιστοσύνη, η συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα είναι ο ορισμός της κοινωνικής αλληλεγγύης. Όταν λοιπόν συνυπάρχουν όλα αυτά σε μια κοινωνία τότε κάθε άτομο ξεχωριστά νιώθει την προσωπική ευτυχία.

Οι δείκτες της κοινωνικής αλληλεγγύης είναι η εμπιστοσύνη στους ανθρώπους, η εθελοντική συμμετοχή, ο σεβασμός και η εκτίμηση στην οικογένεια και τους φίλους, οι οποίοι επηρεάζουν την καθημερινότητα των ανθρώπων. Η ανασφάλεια, το άγχος, η ενίσχυση των αρνητικών συμπεριφορών, τα οποία μειώνουν την ευτυχία, εκδηλώνονται όταν δεν υπάρχει αλληλεγγύη.

Σε αντίθετη περίπτωση όταν το αίσθημα της αλληλεγγύης είναι ισχυρό τότε υπάρχουν ισχυρότεροι δεσμοί και συλλογική δράση μέσα στην κοινότητα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την κοινή ευαισθητοποίηση για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων. Η αλληλεγγύη θεωρείται μια αλτρουιστική συμπεριφορά, καθώς μέσα από αυτήν τα

άτομα λειτουργούν για την ευημερία των άλλων (εθελοντισμός, δωρεές) (Australian Bureau of Statistics, 2004 & Hao, 2011).

Τα πρότυπα και τις αξίες που κατέχουν σημαντική θέση στην κοινωνία καθώς από αυτά οι άνθρωποι ενθαρρύνονται, συνεργάζονται και ενεργούν σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Οι κανόνες αυτοί διέπουν την συμπεριφορά των ανθρώπων αποτρέποντας τους να τους παραβιάζουν και να αποκτούν παραβατική συμπεριφορά. Μέσα από τα πρότυπα και τις αξίες αναγνωρίζεται η πολιτισμική ταυτότητα του κάθε ατόμου. Επίσης, σημαντική είναι και η παρουσία των προτύπων, αξιών και κανόνων στο κοινωνικό κεφάλαιο αφού με αυτά ενισχύεται η ανάπτυξη του (Australian Bureau of Statistics, 2004).

Όλα αυτά αποτελούν στοιχεία του κοινωνικού κεφαλαίου τα οποία επιφέρουν την ευημερία των ατόμων και των κοινοτήτων η οποία εξαρτάται από το υψηλό επίπεδο της συμμετοχής στην κοινωνία η οποία αποτελεί το κλειδί για την ανάπτυξη της (Ζαϊμάκης, 2002).

Σε γενικές γραμμές το κοινωνικό κεφάλαιο όταν είναι υψηλό τότε επιφέρει κοινωνικά, ψυχολογικά, συναισθηματικά και κοινωνικά οφέλη στην κοινωνία. Οι διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου, τα δίκτυα, η αμοιβαιότητα η εμπιστοσύνη οι κανόνες και η συμμετοχικότητα όταν εκδηλώνονται διαμορφώνουν αλληλεπιδράσεις μεταξύ των μελών, με στόχο το κοινωνικό όφελος (Μίχας, 2009).

Μέσα από μια έρευνα εξακριβώθηκε ότι η ενεργή συμμετοχή των ηλικιωμένων στη κοινότητα θα δημιουργήσει ένα περιβάλλον κοινωνικής ευημερίας επιτρέποντας τους έτσι καλύτερη ποιότητα ζωής. Πιο συγκεκριμένα έχει διαπιστωθεί ότι πολλοί ηλικιωμένοι φαίνεται ότι είναι ενεργά μέλη της κοινότητας τους. Το κοινωνικό κεφαλαίο και η αίσθηση ότι ανήκουν στην κοινότητα είναι πολύ σημαντικό για την συμμετοχή των ηλικιωμένων σε διάφορες δραστηριότητες (Liu & Besser, 2009).

Πραγματοποιήθηκε μια μελέτη η οποία στόχευε να παρουσιάσει μια εικόνα για τα επίπεδα συμμετοχής σε μια κοινότητα και κατόπιν να την συνδέσει με τη δομή του κοινωνικού κεφαλαίου (εμπιστοσύνη, κοινωνικών δικτύων και της αμοιβαιότητας γειτονιά). Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης έδειξαν ότι, αρχικά τα άτομα με υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης και πιο συχνά οι γυναίκες έχουν ενεργή συμμετοχή στην κοινότητα. Επιπλέον, οι γυναίκες, προτιμούν να αποφεύγουν την συμμετοχή τους σε αθλητικές ή πολιτικές δραστηριότητες.

Όσον αφορά τα ηλικιωμένα άτομα προτιμούν να συμμετέχουν σε θρησκευτικές ομάδες και ομάδες της κοινότητας άλλα σε μικρότερο βαθμό συμμετέχουν σε αθλητικές δραστηριότητες.

Επίσης όταν υπάρχει οριζόντια εμπιστοσύνη (συγκόλληση κοινωνικού κεφαλαίου) τότε αναφέρουν ότι τα άτομα επιθυμούν να συμμετέχουν σε χόμπι, αθλητισμό, την κοινότητα και τις ομάδες των παιδιών.

Στην αντίθετη περίπτωση δηλαδή σε υψηλή κάθετη εμπιστοσύνη τα άτομα επιθυμούν να συμμετέχουν με την εκπαίδευση και τις θρησκευτικές ομάδες (Gilbertson & Manning, 2006).

Έχει βρεθεί επίσης ότι όταν υπάρχουν διάφορες εθνοτικές ομάδες μέσα σε μια κοινωνία τότε οι δείκτες του κοινωνικού κεφαλαίου είναι χαμηλοί καθώς αποδυναμώνεται η εμπιστοσύνη. Βέβαια για να μελετήσουμε καλύτερα τη σχέση κοινωνικού κεφαλαίου και διαφορετικότητας θα πρέπει να συμπεριλάβουμε και μερικές μεταβλητές. Αυτή η ποικιλομορφία αναφέρεται και στους ηλικιωμένους όσον αφορά την περίθαλψη και τις υπηρεσίες που τους παρέχουν. Γενικά οι ηλικιωμένοι κάποιες φορές αντιμετωπίζονται ρατσιστικά λόγω ηλικίας, από κάποιους που κατέχουν πολιτική, οικονομική και κοινωνική δύναμη. Αυτή η αντιμετώπιση γίνεται αποδεκτή τόσο από τους ίδιους όσο και από τον περίγυρο τους.

Βέβαια αν και οι ηλικιωμένοι είναι μια ομάδα που έχει τα ίδια χαρακτηριστικά ωστόσο διαφέρουν ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο ζουν, την οικονομική και πολιτική κατάσταση, μορφωτικό επίπεδο και τις πολιτισμικές διαφορές.

Σε κοινωνίες όπου κυριαρχεί η ποικιλομορφία, δηλαδή διαφορετική ταυτότητα και οι σχέσεις που αναπτύσσονται είναι σημαντικές συνιστώσες για μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται αμοιβαιότητα και ισότητα (Hooghe, 2007) & (Community Partnerships for older adults, 2007).

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι σημαντικό για την ευημερία και επηρεάζει σημαντικές κοινωνικές πτυχές. Όπως λοιπόν προκύπτει από τα στοιχεία σύνθεσης της φιλικής κοινότητας των ηλικιωμένων, οι διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου είναι αλληλένδετες καθώς όταν αυτά είναι ανεπτυγμένα τότε και το κοινωνικό κεφάλαιο αναπτύσσεται. Βασικός στόχος και των δύο είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων της κοινότητας.

4.3: Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα κοινωνικού κεφαλαίου

Όπως προαναφέραμε το κοινωνικό κεφάλαιο παρέχει κάποια οφέλη. Πιο συγκεκριμένα ενισχύει την συλλογική δράση. Οι κοινότητες που έχουν αναπτυγμένο κοινωνικό κεφάλαιο μπορούν να αναπτύξουν αλλαγές μέσα από την συλλογική δράση. Επίσης, όσο μεγαλύτερο είναι το κοινωνικό κεφάλαιο τόσο καλύτερα αξιοποιούνται οι πηγές. Όταν υπάρχει η εμπιστοσύνη μειώνονται τα κοινωνικά προβλήματα, καθώς ενισχύονται οι αξίες και οι κανόνες και βελτιώνεται η πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας και στην εκπαίδευση. Επιπλέον, είναι σημαντικό για την σωστή λειτουργία και την ενίσχυση της δημοκρατίας η ύπαρξη κοινωνικού κεφαλαίου. Διευκολύνεται επίσης το εμπόριο με το οποίο υπάρχει πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι όταν το κοινωνικό κεφάλαιο είναι υψηλό είναι δεδομένο ότι τα μέλη της κοινότητας είναι ικανά να επιλύσουν τα προβλήματα που δημιουργούνται από τις σύγχρονες συνθήκες βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής τους (Σωτηρόπουλος, 2006).

Σημαντικός επίσης είναι και ο ανθρωποκεντρικός χαρακτήρας του κοινωνικού κεφαλαίου, ενισχύει τον ρόλο του ατόμου καθώς αναπτύσσει δεσμούς και σχέσεις συνεργασίας, δημιουργούνται ενεργοί πολίτες που συμμετέχουν σε θέματα που απασχολούν την κοινότητα τους (Policy Research Initiative, 2005).

Ένα επίσης, σημαντικό πλεονέκτημα του κοινωνικού κεφαλαίου είναι η διαπαιδαγώγηση των παιδιών, διότι όταν ζουν σε ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης και αμοιβαιότητας είτε μέσα στην οικογένεια είτε έξω από αυτήν ενισχύονται οι ευκαιρίες και οι επιλογές τους στο μορφωτικό επίπεδο και κατόπιν στην συμπεριφορά και την ανάπτυξη τους.

Σε περιοχές με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο οι άνθρωποι αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια, συνεπώς αυτό τους δίνει την δυνατότητα να κυκλοφορούν περισσότερο σε δημόσιους χώρους.

Επίσης, η εμπιστοσύνη που αναπτύσσουν τα κοινωνικά δίκτυα επιφέρει μια οικονομική ανάπτυξη, στα άτομα και στις επιχειρήσεις. Το κοινωνικό κεφάλαιο μπορεί να βοηθά στην μείωση των επιπτώσεων των κοινωνικοοικονομικών μειονεκτημάτων που αντιμετωπίζει μια κοινότητα (Smith, 2000).

Τα στοιχεία του κοινωνικού κεφαλαίου, που θεωρούνται θετικά έχουν τη δυνατότητα να λειτουργούν και ως αρνητικά. Μερικά από τα μειονεκτήματα του κοινωνικού κεφαλαίου περιλαμβάνουν αρχικά την «κακή» συμπεριφορά των ατόμων που αποτελεί βασικό παράγοντα για την μη ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων. Επίσης,

υπάρχει κοινωνική απομόνωση καθώς μέσα από τις κοινωνικές σχέσεις αναπτύσσονται ομάδες και αυτό είναι αναμενόμενο που υπάρχουν άτομα τα οποία αποκλείονται από αυτές διότι υπάρχουν κριτήρια επιλογής στην ένταξη. Επιπλέον, άτομα που κατέχουν υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο έχουν περισσότερες κοινωνικές σχέσεις, πρόσβαση σε αγαθά, υπηρεσίες και στην κοινωνική συμμετοχή (για παράδειγμα εκπαίδευση και υγεία). Συνεπώς γίνεται αντιληπτό ότι άτομα ή ομάδες που δεν κατέχουν το κοινωνικό κεφάλαιο δυσκολεύονται στην πρόσβαση στα αγαθά και τις υπηρεσίες και δεν είναι ενεργά μέλη της κοινότητας τους. Όλα αυτά θεωρούνται άνιση κατανομή και οδηγούν στην περιθωριοποίηση των ατόμων ή των ομάδων της κοινότητας.

Συνεπώς αυτό οδηγεί στην κοινωνική απομόνωση και όχι στην κοινωνική ένωση που θεωρείται αποτέλεσμα μειονεκτήματος του κοινωνικού κεφαλαίου.

Όσο το κοινωνικό κεφάλαιο είναι χαμηλό τόσο θα δημιουργούνται αισθήματα ανασφάλειας και φόβου μεταξύ των πολιτών διότι δεν θα υπάρχει η απλότητα των πραγμάτων άλλα η καχυποψία και η κακία.

Όλα αυτά μπορούν να προκαλέσουν προβλήματα τόσο στο ίδιο το άτομο όσο και στο κοινωνικό σύνολο που το περιβάλλει. Προβλήματα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά, ηθικά και άλλα. Διότι κάθε χαρακτηριστικό του κοινωνικού συνόλου μπορεί να είναι κοινωνικό κεφάλαιο και να έχει ταυτόχρονα και ως καλό ή κακό αποτέλεσμα (Social Capital Research, 2004).

Κεφάλαιο 5^ο: Κοινωνική εργασία και κοινωνικό κεφάλαιο.

5.1: Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού στην φιλική κοινότητα των ηλικιωμένων.

Λόγω της δημογραφικής γήρανσης και όλων των αλλαγών που βιώνει η κοινωνία καθώς και μη κάλυψη των αναγκών των ηλικιωμένων, οι κυβερνήσεις και οι διάφοροι διεθνείς οργανισμοί θέτουν ως στόχο να υποστηρίξουν τους ηλικιωμένους και να συνεχίσουν να ζουν στην κοινότητα τους. Για αυτό το λόγο έχουν δημιουργηθεί οι φιλικές κοινότητες των ηλικιωμένων όπου υπερασπίζονται τα μέλη της κοινότητας και προωθούν την ενεργή συμμετοχή τους. Επίσης στόχος είναι ο σχεδιασμός υπηρεσιών και υποδομών κατάλληλες για τους ηλικιωμένους που θα αφορούν την πρόσβαση τους και την μεταφορά τους, την στέγαση, ασφάλεια και την περίθαλψη μέσα στην κοινότητα.

Μέσα από τα προγράμματα σχεδιασμού οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των φιλικών κοινοτήτων (Alley et.al, 2007 & Lui et.al. 2009).

Αυτό αποδεικνύεται εξάλλου από την δημιουργία της πρώτης φιλικής κοινότητας των ηλικιωμένων η οποία ξεκίνησε από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου του Calgary σε συνεργασία με υπηρεσίες και φορείς της κοινότητας (Michigan Community for a Lifetime Elder Friendly Community Recognition Program History and Project Development Report Michigan Vital Aging Think Tank, 2004).

Η φιλική κοινότητα των ηλικιωμένων του Calgary είναι μια χρόνια ερευνητική διαδικασία η οποία μελέτα την ανάπτυξη της κοινότητας και τον τρόπο που λειτουργεί για να αντιμετωπίσει τις ανάγκες των ηλικιωμένων ατόμων.

Το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου του Calgary, πραγματοποίησε ομάδες εστίασης και συνεδριάσεων σε όλη την κοινότητα του Calgary προκειμένου να διερευνήσουν τα θέματα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι.

Αυτό το έργο πραγματοποιήθηκε σε τέσσερις κοινότητες όπου δημιουργήθηκαν επιτροπές για την επίλυση των θεμάτων τους. Το πρόγραμμα θεωρήθηκε σημαντικό εκτός από την έρευνα καθώς παρείχε τεχνική βοήθεια και εκπαίδευση για να γίνει πράξη η επιδίωξη των προσδοκιών τους. Σε κάθε κοινότητα αντιστοιχεί και μια επιτροπή η οποία έχει ως στόχο την διευθέτηση των προβλημάτων των ηλικιωμένων μέσα σε μια κοινότητα. Οι εκπρόσωποι των τεσσάρων επιτροπών κάθε μήνα συνεδριάζουν για θέματα σχεδιασμού και ανάπτυξης της κοινότητας.

Οι ομάδες εστίασης είναι σημαντικές στο έργο καθώς προσδίδουν αξιοπιστία. Επίσης, εκφράζουν την άποψη τους, προσφέρουν προσωπικό είδος και πόρους. Σημαντική είναι η προσφορά τους καθώς αποτελούν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ ανθρώπων και πόρων. Υπάρχει η δέσμευση από τους ενδιαφερόμενους αφού έχουν προσφέρει κάτι σε αυτό το έργο. Η συνεργασία με το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας είναι καθοριστική αφού προσφέρει εμπειρογνωμοσύνη και τεχνική βοήθεια στις κοινότητες. Η προσφορά έχει κερδίσει τους ηλικιωμένους στην συμμετοχή του έργου καθώς ως σχολή και η μέχρι τώρα πορεία της έχει κερδίσει την αξιοπιστία του κοινωνικού συνόλου.

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα παρέχει οφέλη στους ηλικιωμένους. Πρώτα από όλα οι ηλικιωμένοι έρχονται σε επαφή και αποκτούν δεξιότητες, ικανότητες και γνώσεις για την λειτουργία των δομών και το ρόλο των επαγγελματιών που μέχρι πρόσφατα δεν τους είχαν γίνει αντιληπτές για να δημιουργήσουν ένα καλύτερο περιβάλλον συνεπώς και μια καλύτερη ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων. Οι ηλικιωμένοι νιώθουν ότι οι ανάγκες τους, οι ανησυχίες τους και οι απόψεις τους εισακούονται και μπορούν να επιφέρουν αποτελέσματα τόσο στον εαυτό τους όσο και στους υπόλοιπους συνομηλίκους τους. Οι εμπλεκόμενοι στο έργο παρέχουν κοινωνικές και άλλου είδους υπηρεσίες στους ηλικιωμένους βελτιώνοντας τις ικανότητες ανάπτυξης της κοινότητας με την καθοδήγηση πάντα της Κοινωνικής Εργασίας.

Μελλοντικός στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη στρατηγικών και παρεμβάσεων συμφωνά με τις ανάγκες που η ίδια η κοινότητα αναγνωρίζει. Επίσης ο εντοπισμός και άλλων κοινοτήτων του Calgary για να εφαρμοστεί το μοντέλο ανάπτυξης της συγκεκριμένης κοινότητας. Τέλος ένας επιπλέον στόχος είναι η προώθηση του προγράμματος και της μελέτης σε άλλες πόλεις του Καναδά και σε άλλες χώρες (Rigoglioso, 2003).

Η ανάπτυξη του προγράμματος πραγματοποιήθηκε σε φάσεις. Στην πρώτη φάση πραγματοποιήθηκε εκτίμηση αναγκών, μελετήθηκε το επίπεδο εισοδήματος και η πολιτιστική ποικιλομορφία στις 5 γειτονίες του Calgary όπου υπήρχε μεγάλη συγκέντρωση ηλικιωμένων ατόμων. Το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων σε αυτές τις περιοχές ήταν από 5,7% έως 18,4%. Όλα αυτά έγιναν για την καταγραφή και κατανόηση της περιουσιακής κατάστασης και των αναγκών των ηλικιωμένων και της οικογένειας τους. Πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις focus group με την συμμετοχή 294 ηλικιωμένων, με τους φροντιστές τους και με τους φορείς παροχής υπηρεσιών. Η ηλικιωμένοι εξέφρασαν την άποψη τους θέτοντας ως θέματα την εκτίμηση και τον σεβασμό, την επιθυμία να παραμένουν ενεργοί και την ανάπτυξη της κοινότητας. Η συμμετοχή των

ηλικιωμένων οι οποίοι ήταν πρόθυμοι να εμπλακούν στην ανάπτυξη της κοινότητας μέσω διαδικασιών για την αντιμετώπιση των αναγκών που ήδη οι ίδιοι είχαν αναγνωρίσει, ήταν ο δεύτερος στόχος.

Η δεύτερη φάση του προγράμματος ξεκίνησε το 2000 και ήδη μέχρι το 2004 είχαν συμμετάσχει σε διάφορες δράσεις περίπου 800 ηλικιωμένοι. Στόχος της φάσης αυτής ήταν ο εντοπισμός πρακτικών για την ανάπτυξη της κοινότητας.

Έως τώρα, αυτές οι δράσεις που κινούνται με γνώμονα τους ηλικιωμένους έχει επιφέρει ευεργετικά αποτελέσματα. Κάποιες από τις πρωτοβουλίες είναι η διασύνδεση των γενεών. Πρόγραμμα που συνδέει τα παιδιά σχολικής ηλικίας με τους ηλικιωμένους. Ένα άλλο πρόγραμμα αφορά την διασύνδεση των ηλικιωμένων από διάφορους πολιτισμούς και συλλογικές εκδηλώσεις με στόχο να ανταλλάξουν τον πλούτο της κάθε κουλτούρας.

Στο ετήσιο συνέδριο που διεξάγεται γίνεται συνάθροιση των ηλικιωμένων από όλο το Calgary και εκτός από την κοινωνικοποίηση τους δίνεται και η ευκαιρία να συζητήσουν και να μοιραστούν τις ανησυχίες τους. Γενικά οι πρωτοβουλίες, η εμπιστοσύνη έχουν αυξηθεί σε έκταση αλλά και στο βαθμό πολυπλοκότητας και δυσκολίας με αποτέλεσμα την βελτίωση των ικανοτήτων των ηλικιωμένων.

Οι φιλικές κοινότητες ηλικιωμένων του Calgary είναι ένα καινοτόμο πρόγραμμα και υπάρχει ενεργοποίηση και συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και οργανώσεων για τους ηλικιωμένους που υπάρχουν μέσα στην κοινότητα. Το προσωπικό του προγράμματος, είναι κοντά στους ηλικιωμένους και τους στηρίζει. Επίσης, υπάρχει η συντονιστική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους οργανισμών και ηλικιωμένους. Αυτή η επιτροπή είναι υπεύθυνη για να εξασφαλίζει την χρηματοδότηση για την στήριξη του προγράμματος (Austin et.al, χ.χ).

Επομένως, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στις φιλικές κοινότητες ηλικιωμένων. Όπως αναφέρεται χρησιμοποιώντας κατάλληλες δεξιότητες μπορούν να αξιολογούν τις ανάγκες των ηλικιωμένων, να αναλύουν και να ερμηνεύουν, να αναπτύσσουν στρατηγικά σχέδια, καθώς και να διευκολύνουν συνεργασίες μεταξύ των φορέων παροχής υπηρεσιών για τη βελτίωση των υπηρεσιών. Σημαντικό είναι να συμμετάσχουν και τα ηλικιωμένα μέλη της κοινότητας στη διαδικασία σχεδιασμού εκφράζοντας τις απόψεις τους. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, επίσης, μπορεί να υποστηρίξουν προγράμματα και πολιτικές που ανταποκρίνονται και

καλύπτουν καλύτερα τις ανάγκες των ηλικιωμένων μελών της, συνυπολογίζοντας τους πόρους για τη βελτίωση των υποδομών της κοινότητας (Scharlach, 2011).

Με τη βοήθεια των Κοινωνικών Λειτουργών και των κοινωνικών υπηρεσιών, οι φιλικές κοινότητες ηλικιωμένων οι οποίες είναι δομές στήριξης λειτουργούν καλύτερα και πιο αποτελεσματικά (Scharlach, 2011).

Η δημιουργία φιλικών κοινοτήτων είναι μια περίπλοκη διαδικασία αφού απαιτείται η παροχή μεγάλου φάσματος υπηρεσιών υποστήριξης, πλήρης σχεδιασμό και άρση των φραγμών όσον αφορά τις απόψεις για τους ηλικιωμένους μέσα στην κοινότητα. Επίσης, ο σχεδιασμός τους είναι σημαντικός για την ετερογένεια μιας κοινότητας (Lui et.al. 2009).

Οι περισσότερες δράσεις του κοινωνικού λειτουργού στις φιλικές κοινότητες συνδέονται με τις δράσεις που χρησιμοποιεί στο έργο του σε ατομικό, σε ομαδικό και σε κοινοτικό επίπεδο με σκοπό την επίλυση προβλημάτων που ενδεχομένως ανακύπτουν. Για την εφαρμογή της διαμεθοδικής κοινωνικής εργασίας πρέπει να υπάρχει ειδική γνώση για την πρακτική εφαρμογή και στα τρία επίπεδα παρέμβασης (μικρο, μέσο, μακρο) (Καλλινικάκη, 1998).

5.2: Η σχέση Κοινωνικού Κεφαλαίου και Κοινωνικής Εργασίας

Το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, με ομάδες και ενώσεις μέσα στην κοινότητα. Γενικά το κοινωνικό κεφάλαιο είναι ο πόρος που απορρέει από την ποιότητα των σχέσεων αυτών. Η ποιότητα περιγράφεται ως υλιστική αφού οι σχέσεις και η πρόσβαση έχουν συγκεκριμένους πόρους ή συγκεκριμένα περιουσιακά στοιχεία. Επίσης, μπορεί να χαρακτηριστεί σημαντική στην προώθηση της ευημερίας και στην ανάπτυξη δικτύων και εμπιστοσύνης. Το υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο σε άτομα ή σε ομάδα ενισχύει την συλλογική δράση. Επομένως, το κοινωνικό κεφάλαιο αναφέρεται στα πρότυπα, στις αξίες, στις προσδοκίες, δεσμεύσεις και πεποιθήσεις που έχει ο ένας για τον άλλον, καθώς και στην ικανότητα των ανθρώπων να σχηματίζουν την κοινωνική δομή (Landhäuber & Ziegler, 2006).

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι σημαντικό για την κατανόηση της δυναμικής των κοινωνικών και ατομικών πόρων. Υπάρχει σε πολλούς κλάδους άλλα σε μικρότερο βαθμό στην κοινωνική εργασία για την ανάπτυξη της πολιτικής. Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι

αποτελεσματικό καθώς ενσωματώνει όλες τις πηγές των κοινωνικών δικτύων υποστήριξης προκειμένου να αναλυθούν οι κοινωνικές σχέσεις στον τομέα της κοινωνικής εργασίας. Οι έννοιες του κοινωνικού κεφαλαίου είναι σημαντικές για την παρέμβαση σε μικρό και μεγάλο επίπεδο. Οι κοινωνικοί λειτουργοί μέσω του κοινωνικού κεφαλαίου συνδέουν τα άτομα με τους πόρους και επίσης μέσω του κοινωνικού κεφαλαίου χρησιμοποιούν τα μοντέλα πρακτικής τους (Hawkins, & Maurer, 2011).

Η κοινωνική εργασία χρησιμοποιεί μια διαμεθοδική προσέγγιση για να αντιμετωπίσει τα κοινωνικά προβλήματα τα οποία ανακύπτουν και αφορούν τα μέλη της κοινότητας. Επίσης, μέσω αυτής της διαδικασίας κινητοποιούν τα μέλη της κοινότητας για να επιλύσουν τα προβλήματα τους καθώς επίσης παρεμβαίνει και αναπτύσσει σχέσεις συνεργασίας με τους φορείς κοινωνικής δράσης και με τις κοινοτικές οργανώσεις (Σταθόπουλος, 2001).

Για να κατανοήσουμε τα δίκτυα στον τοπικό χώρο είναι σημαντικό το κοινωνικό κεφάλαιο. Κάθε κοινότητα έχει συγκεκριμένο κοινωνικό κεφάλαιο που προσδιορίζεται από αξίες, γνώσεις, κανόνες, κοινωνικά δίκτυα που αναπτύσσονται σε κάθε κοινωνία διευκολύνοντας τη συλλογική δράση συμβάλλοντας στην συσσώρευση κοινωνικών αγαθών. Μια κοινότητα ξεπερνά τις δυσκολίες που προκύπτουν σε προγράμματα ανάπτυξης και σχεδιασμό ανάλογα από τις υλικές συνθήκες και τα αποθέματα του κοινωνικού κεφαλαίου στο οποίο έχει. Η παραγωγή του κοινωνικού κεφαλαίου συνδέεται με τα άτομα που υπάρχουν στην κοινωνία και τα οποία μοιράζονται ιδέες και γνώσεις στην ανάπτυξη και την αλλαγή.

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι αποτέλεσμα της συσσώρευσης ψυχολογικών, κοινωνικών, θεσμικών και πολιτισμικών παραγόντων που επηρεάζουν την συνεργατική συμπεριφορά. Το κοινωνικό κεφάλαιο αξιοποιείται από τα δίκτυα σχέσεων.

Δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο μοντέλο ανάπτυξης που εφαρμόζεται σε κάθε κοινωνία. Η ανάπτυξη εξαρτάται από το πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο του κάθε τόπου, τις δυναμικές που αναπτύσσονται στο χώρο, τους πόρους που διατίθενται και το επικοινωνίας και αλληλόδρασης με το ευρύτερο περιβάλλον. Οι παρεμβάσεις προϋποθέτουν το σχεδιασμό στρατηγικών παρεμβάσεων στις τοπικές κοινωνίες. Στις παρεμβάσεις τονίζονται επίσης τα προβλήματα της κοινότητας, οι αδυναμίες και τα αδύνατα σημεία της.

Η κοινωνική ανάπτυξη είναι η διαδικασία προαγωγής της ευημερία του ανθρώπου και της ποιότητας της ζωής του σε συνδυασμό με την οικονομική ανάπτυξη (Ζαϊμάκης, 2002)

Η κοινωνική εργασία ως έννοια, έχει αποτυπωθεί και συνδεθεί στο μυαλό των ανθρώπων με την έννοια την κοινωνικής πρόνοιας, αυτή η αντίληψη έχει εμποδίσει την άσκηση την κοινωνική εργασίας σε ένα ευρύτερο επίπεδο. Παρόλα αυτά η κοινωνική εργασία περιλαμβάνει στόχους και σκοπούς οι οποίοι συνδέονται με το κοινωνικό κεφάλαιο. Το κοινωνικό κεφάλαιο αποτελεί θεμέλιο και θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στην άσκηση της κοινωνικής εργασίας για να εξυπηρετεί όλους τους ανθρώπους της κοινότητας. Επομένως, οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να αναπτύξουν δεξιότητες έτσι ώστε να αναπτυχθεί το κοινωνικό κεφάλαιο και με αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει κέρδος σε όλους τους τομείς της κοινωνίας και θα αντιμετωπιστούν τα θέματα και τα προβλήματα που ανακύπτουν.

Ένας τομέας που ασχολείται η κοινωνική εργασία είναι αυτός των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων εφαρμόζοντας κατάλληλες δεξιότητες και στρατηγικές παρέμβασης.

Η συνεργασία την κοινωνικής εργασίας με άλλους φορείς και συστήματα που υπάρχουν μέσα σε μια κοινωνία βοηθά στην αντιμετώπιση των προκλήσεων σε μικρο, μέσο ή μακρο επίπεδο.

Το κοινωνικό κεφάλαιο υπάρχει σε ιδρύματα και σε οργανισμούς και εφαρμόζεται σε μικρο μέσο και μακρο επίπεδο.

Γενικά, για την δημιουργία του κοινωνικού κεφαλαίου σημαντική ήταν η συνεισφορά της κοινωνικής εργασίας, όμως πλέον δεν ισχύει αυτό καθώς το βασικό ρόλο για την παροχή φροντίδας τον έχει το κράτος. Επομένως, την σημαντικότερη ανάγκη της κοινωνικής εργασίας αποτελεί το κοινωνικό κεφάλαιο και έτσι οι κοινωνικοί λειτουργοί αποκτώντας πιο ενεργό ρόλο θα μπορέσουν να επιφέρουν οικονομική και κοινωνική ευημερία (Kwok, 2003).

Επομένως η σύνδεση κοινωνικού κεφαλαίου και κοινωνικής εργασίας μπορεί να εμποδίσει ή να ενισχύσει την ανάπτυξη της κοινότητας (Hawkins & Maurer, 2009).

Παρατηρήθηκε ότι έγινε ενσωμάτωση της κοινωνικής πρακτικής με την κοινωνική ανάπτυξη. Αυτό το μοντέλο ενσωματώνει τα τοπικά κοινωνικά δίκτυα και τον ρόλο των θεσμικών οργανώσεων, των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των επιχειρήσεων για την δημιουργία κοινωνικού κεφαλαίου. Με το έργο αυτό επισημαίνεται ότι η αναγνώριση και η κατανόηση της έννοιας του κοινωνικού κεφαλαίου είναι σημαντική και μπορεί άλλα και πρέπει να εφαρμόζεται από την κοινωνική εργασία. Αυτή η προσπάθεια έγινε από την κυβέρνηση της Αυστραλίας τα τελευταία χρόνια που έχει

ενστερνιστεί το κοινωνικό κεφάλαιο και τις άλλες έννοιες που σχετίζονται με αυτό, προκειμένου να αναπτύξει την κοινωνική πολιτική (Healy & Hampshire, 2002).

Το 2002 θεσπίστηκε ένα κοινοτικό ταμείο επενδύσεων και ενσωμάτωσης για να προωθηθεί το κοινοτικό κεφάλαιο και να υποστηριχθεί η συνεργασία μεταξύ των κοινοτικών οργανώσεων και του ιδιωτικού τομέα.

Στόχος του τομέα αυτού είναι η ενθάρρυνση και η βοήθεια των ανθρώπων και η προώθηση της συμμετοχής τους σε κοινοτικό επίπεδο.

Μέσα από όλα αυτή τη δράση ήθελαν να προωθηθεί η συμμετοχή της κοινότητας, η υποστήριξη και η κοινοτική ένταξη μέσα από τα δίκτυα τα οποία θα βοηθούσαν με την σειρά τους στο αίσθημα του ανήκειν, στην επίλυση των προβλημάτων, στην αντιμετώπιση των κοινών ανησυχιών, στην ενθάρρυνση, στην ενίσχυση των κοινωνικών δικτύων του ατόμου και της οικογενείας του και στην δημιουργία σχέσεων συνεργασίας μεταξύ διάφορων οργανώσεων. Επίσης προσδοκούσαν στην δημιουργία σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των κοινοτικών δικτύων δηλαδή υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και διάφορων οργανώσεων για να επιτύχουν αυτούς τους στόχους, με την προώθηση, την ανάπτυξη κοινωνικού κεφαλαίου και υποστηρίζονταν οι δράσεις της τοπικής κοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο προωθούνται κοινές προσπάθειες μεταξύ των μελών της κοινότητας και έτσι η κυβέρνηση προωθεί την κοινωνική ευημερία. Το ταμείο υποστηρίζει τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και του ιδιωτικού τομέα.

Η κοινωνική εργασία θα πρέπει να έχει στόχο την παροχή βοήθειας και υποστήριξης στους ανθρώπους και με αυτό τον τρόπο να αποδείξει ότι δεν αποτελεί μια κοινωνική πρόνοια αλλά είναι ικανή να επιτύχει σπουδαία έργα τα οποία είναι σημαντικά για την δόμηση του κοινωνικού κεφαλαίου σε συνεργασία δικτύων και των φορέων της κοινωνίας (Kwok, 2003).

Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα φιλικών κοινοτήτων ηλικιωμένων αποκαλούνται οργανωτικό κοινωνικό κεφάλαιο. Η επιτυχία του προγράμματος προωθήθηκε με την δικτύωση την αύξηση της ευαισθητοποίησης. Με το χρόνο το πρόγραμμα αυτό αναγνωρίστηκε και μετατράπηκε σε οργανωτικό κοινωνικό κεφάλαιο μέσα από τα άτυπα δίκτυα και από την δημιουργία στενών δεσμών μεταξύ των μελών βασισμένοι στον σεβασμό, στην εμπιστοσύνη και στην κατανόηση. Όλα αυτά δεν θα είχαν επιτευχθεί αν δεν είχαν προσδιοριστεί οι κοινές αξίες και οι προσδοκίες.

Αφού υπήρχε το οργανωτικό κοινωνικό κεφάλαιο (organizational social capital) οι συμμετέχοντες αντάλλαζαν πληροφορίες μεταξύ τους. Υπήρχε συντονιστική επιτροπή της οποίας τα μέλη έρχονταν σε επαφή αντάλλαζαν πληροφορίες για θέματα που του

αφορούσαν και που υποστήριζαν τα ηλικιωμένα μέλη της κοινότητας (The Elder Friendly Communities EFC Project Understanding Community Development and Service Coordination to Enhance Seniors' Quality of Life Final Report, χ.χ)

Το κοινωνικό κεφάλαιο επομένως, αποτελεί βασική ανάγκη της κοινωνικής εργασίας, η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών λειτουργών στην οικονομική και κοινωνική αλλαγή είναι σημαντική για την κοινωνική και οικονομική ευημερία.

Όπως αναφέρεται η κοινωνική εργασία είναι αναπόσπαστο κομμάτι για την δόμηση κοινωνικού κεφαλαίου. Βέβαια η συμμετοχή της είναι περιορισμένη στην παροχή φροντίδας καθώς το ρόλο αυτό έχει αναλάβει το κράτος και επομένως οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να ενσωματώσουν το κοινωνικό κεφάλαιο κοντά στις πολιτικές παρέμβασης στην κοινωνική εργασία (Ersing & Loffler, 2008).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κεφαλαίο 6^ο : Μεθοδολογία έρευνας.

6.1: Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στην διερεύνηση του βαθμού φιλικότητας από τους κατοίκους της κοινότητας της Έδεσσας προς στους ηλικιωμένους. Οι επιμέρους στόχοι οι οποίοι θα μας βοηθήσουν να υλοποιήσουμε τον κεντρικό σκοπό της έρευνας είναι:

1. Η συσχέτιση του βαθμού φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους, με τις υπηρεσίες που τους παρέχουν.
2. Η συσχέτιση του βαθμού φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους, με την προσβασιμότητα των ηλικιωμένων και τη μεταφορά τους στην κοινότητα.
3. Η συσχέτιση του βαθμού φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους, με την κουλτούρα της κοινότητας.
4. Η συσχέτιση του βαθμού φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους σε σχέση με την επαγγελματική δραστηριότητα των ηλικιωμένων.
5. Η συσχέτιση του βαθμού φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους σε σχέση με την κατοικία των ηλικιωμένων.

6.2: Οι υποθέσεις της έρευνας.

- Ερευνητική υπόθεση:
Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας σχετίζεται θετικά με το υψηλό κοινωνικό κεφαλαίο της.
- Η ηλικία (όσο μεγαλύτερος τόσο πιο φιλικός).
- Το φύλο σχετίζεται με την φιλικότητα.
- Η εκπαίδευση σχετίζεται με το βαθμό φιλικότητας προς τους ηλικιωμένους.
- Η επαγγελματική δραστηριότητα σχετίζεται με το βαθμό φιλικότητας προς τους ηλικιωμένους.
- Ο σεβασμός των κατοίκων της κοινότητας σχετίζεται θετικά με τον βαθμό φιλικότητας.
- Η κατοικία που διαμένουν οι ηλικιωμένοι σχετίζεται αρνητικά με τον βαθμό φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας.

6.3: Ερευνητική στρατηγική

Η ερευνητική στρατηγική που πραγματοποιήθηκε για την συγκεκριμένη έρευνα βασίστηκε στις αρχές και στους κανόνες της ποσοτικής έρευνας, χρησιμοποιώντας το στατιστικό πακέτο του SPSS 20.

Η παρούσα στατιστική ανάλυση εξετάζει το επίπεδο φιλικότητας και το κοινωνικό κεφάλαιο της, στην πόλη της Έδεσσας χρησιμοποιώντας απλές και εξειδικευμένες στατιστικές μεθόδους. Αρχικά, γίνεται η χρήση μεθόδων περιγραφικής στατιστικής για τα δημογραφικά στοιχεία και τις συνδυασμένες ερωτήσεις. Αναφέρεται ότι ενώθηκαν με μαθηματικό τρόπο (μέσο όρο) συγκεκριμένες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου οι οποίες παρουσίαζαν κοινή πληροφορία. Έτσι δημιουργήθηκαν οι έξι κατηγορίες για το βαθμό φιλικότητας: Κατοικία, Μεταφορά, Προσβασιμότητα, Υπηρεσίες, Εργασία, Αγορά, Κοινωνικά/Πολιτιστικά και Αξίες. Παράλληλα, για το κοινωνικό κεφάλαιο δημιουργήθηκαν οι κατηγορίες: Συμμετοχή στην Τοπική Κοινότητα, Σχέσεις με τους Γείτονες, Ανάπτυξη στο Κοινωνικό Πλαίσιο, Αισθήματα Εμπιστοσύνης και Ασφάλειας, Σχέσεις με Συγγενείς και Φίλους, Ανοχή στη Διαφορετικότητα, Εκτίμηση της Ζωής και Σχέσεις στην Εργασία. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η ανάλυση αξιοπιστίας κατά Cronbach όπου εξετάζεται η εγκυρότητα των ερωτήσεων που σχετίζονται με την εξέταση των μεταβλητών του επιπέδου φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου. Η εγκυρότητα των ερωτήσεων γίνεται για κάθε περίπτωση ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι για να θεωρηθεί μια κατηγορία ερωτήσεων ως αξιόπιστη πρέπει ο δείκτης του Cronbach (Cronbach's Alpha) να είναι πάνω από το 0.7.

Τέλος, αποφασίστηκε η χρήση δυμεταβλητής γραμμικής συσχέτισης (Bivariate Analysis) μεταξύ συγκεκριμένων παραγόντων και του επιπέδου φιλικότητας και βέβαια του κοινωνικού κεφαλαίου. Οι παράγοντες που εξετάστηκαν ήταν το φύλο, η ηλικία, η εκπαίδευση, το επάγγελμα, ο σεβασμός των κατοίκων και η κατοικία που μένουν οι ηλικιωμένοι. Οι συγκεκριμένοι παράγοντες εξετάστηκαν αν συσχετίζονται με τις κατηγορίες του βαθμού φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου στην Έδεσσα.

6.4: Το δείγμα της έρευνας.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Έδεσσας με δείγμα 200 ατόμων ηλικίας από 20 έως 40 ετών και με βασική προϋπόθεση οι ερωτώμενοι να είναι μόνιμοι κάτοικοι της πόλης. Η επιλογή του δείγματος έγινε με τυχαίο τρόπο μέσω στρωματοποιημένης δειγματοληψίας. Η διαδικασία αυτή πραγματοποιήθηκε διαιρώντας την πόλη της Έδεσσας σε 4 μέρη. Από το κάθε μέρος έγινε μια τυχαία επιλογή ενός

δείγματος 50 ατόμων. Επιλέγοντας τον πληθυσμό του δείγματος με απλή τυχαία δειγματοληψία με ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα το οποίο θα μας βοηθήσει να συγκεντρώσουμε τα απαιτούμενα στοιχεία της έρευνας μας.

Η επιλογή αυτού του δείγματός έγινε για να διερευνηθεί κατά πόσο οι νέοι (κάτοικοι της πόλης) είναι φιλικόι προς τους ηλικιωμένους.

6.5:Περιγραφή του πληθυσμού

Η Έδεσσα, βρίσκεται σε υψόμετρο 320 μέτρων. Είναι πόλη της Κεντρικής Μακεδονίας της Ελλάδας, πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας και του Νομού Πέλλας. Ο πληθυσμός της πόλης της Έδεσσας είναι 18.253, ενώ αυτός του διευρυμένου Δήμου ανέρχεται στους 25.619 κατοίκους (απογραφή 2001).

Η ιστορία της πόλης της Έδεσσας, από τις σημαντικότερες της αρχαίας Ελλάδας, υπήρξε αδιάκοπη από την ίδρυση της ως σήμερα. Με φυσικό πλούτο και χτισμένη πάνω στον Βράχο, λόγω της στρατηγικής της θέσης έθελξε πολλούς κατακτητές. Όμως, παρά τις περιόδους κατάκτησης, με πιο μεγάλη αυτή της Τουρκοκρατίας, κράτησε την εθνική της ταυτότητα και την απaráμιλλη φυσική ομορφιά της.

Η σημερινή μορφή του δήμου προέκυψε από την επέκτασή του με το Πρόγραμμα Καλλικράτης από την συνένωσή του με τον δήμο Βεγορίτιδας..

Ο Δήμος Έδεσσας διαιρείται σε 2 «δημοτικές ενότητες», οι οποίες αντιστοιχούν στους 2 συνενωμένους δήμους. Κάθε δημοτική ενότητα διαιρείται σε «κοινότητες», οι οποίες αντιστοιχούν στα διαμερίσματα των καταργηθέντων ΟΤΑ. Οι σημερινές τοπικές κοινότητες του Δήμου, ήταν αυτόνομες κοινότητες και δήμοι πριν την εφαρμογή του προγράμματος Καποδίστρια.

Η δημοτική ενότητα Έδεσσας από την οποία αποτελούνταν ο δήμος πριν την επέκταση έχει (πραγματικό) πληθυσμό 25.619 κατοίκους.

Ο δήμος της Εδέσσης αποτελείται από τα εξής δημοτικά διαμερίσματα: Κοινότητα Ριζαρίου, Μεσημερίου, Φλαμουριάς, Καρυδιάς, Άγρα, Σωτήρα, Νησιού, Βρυττών, Πλατάνης, Περαίας, Άρνισσας, Γραμματικού, Παναγίτσας και Αγίου Αθανασίου.

Οι κυρίες οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων της περιοχής του Δήμου Εδέσσης είναι η γεωργία, κτηνοτροφία και τελευταία ο τουρισμός. Η οικονομική δραστηριότητα λοιπόν περιλαμβάνει: Τον πρωτογενή τομέα που περιλαμβάνει την

γεωργία, την κτηνοτροφία, και την αλιεία και τον τουρισμό και τον δευτερογενή τομέα είναι που περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς που βοηθούν στην ανάπτυξη και την προώθηση των προϊόντων (μήλα, κεράσια και ροδάκινα) τα οποία είναι περιζήτητα στην αγορά (<http://www.dimosedessas.gov.gr/>).

6.6: Θεματικές ενότητες εργαλείου

Οι θεματικές ενότητες του ερευνητικού εργαλείου ήταν τρεις αρχικά ήταν το κοινωνιολογικό προφίλ το οποίο περιείχε πληροφορίες όπως το φύλο, η ηλικία, η εκπαίδευση και το επάγγελμα. Στην συνέχεια ακολουθούσαν ερωτήσεις, που εξετάζουν τον βαθμό φιλικότητας της κοινότητάς της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους. Η τελευταία θεματική ενότητα περιλάμβανε ερωτήσεις που μελετούν το κοινωνικό κεφάλαιο.

6.7: Το ερευνητικό εργαλείο - Μέσο έρευνας

Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας ήταν ο συνδυασμός δύο ερωτηματολογίων στα οποία καταλήξαμε μετά από βιβλιογραφική και ηλεκτρονική αναζήτηση.

Το πρώτο ερωτηματολόγιο είναι έτοιμο μη σταθμισμένο στην ελληνική γλώσσα εργαλείο το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες της συγκεκριμένης έρευνας ως προς την αίτηση του βαθμού φιλικότητας των κατοίκων της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους Elder Friendly Communities (*Is My Community Elder Friendly?*) (2004) Michigan Vital Aging Think Tank από τον *Tom Gossett*. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αποτελείται από 48 ερωτήσεις οι οποίες θα μετρούν τον βαθμό φιλικότητας απέναντι στους ηλικιωμένους.

Το δεύτερο είναι ένα έτοιμο σταθμισμένο στην ελληνική γλώσσα το οποίο αποτελείται από 36 ερωτήσεις οι οποίες ανταποκρίνονται στην ποσοτική εκτίμηση του κοινωνικού κεφαλαίου. Η άδεια για μετάφραση και προσαρμογή του Social Capital Questionnaire στα ελληνικά δόθηκε στο Εργαστήριο Προγραμματισμού Υπηρεσιών Υγείας του Τμήματος Ιατρικής του Πανεπιστημίου Κρήτης. Την επιμέλεια της ελληνικής μετάφρασης και στάθμισης είχαν οι: Κριτωτάκης, Γ., Κούτης, Α., & Φιλαλήτης, Τ., (Kritsotakis και συν. 2007).

Ο συνδυασμός αυτών των ερωτηματολογίων πραγματοποιήθηκε για την ανταπόκριση των αναγκών και την πραγματοποίηση της δικής μας έρευνας.

6.8: Εκτίμηση δυσκολιών για την πραγματοποίηση της έρευνας.

Να επισημάνουμε ότι το ερωτηματολόγιο συνοδευόταν από μια επιστολή με ενημερωτικό περιεχόμενο σχετικά με το σκοπό της έρευνας, τη διασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων, την τήρηση του απορρήτου των συλλεχθέντων στοιχείων, αλλά και της δυνατότητας άρνησης συμμετοχής στη μελέτη.

Κατά την διεξαγωγή της έρευνας μερικές από τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε ήταν αρχικά η άρνηση των ερωτώμενων να συμμετάσχουν στην έρευνα. Αυτό όμως το είχαμε προβλέψει διότι πολλά άτομα δεν ήθελαν να εκφράσουν την γνώμη τους σχετικά με αυτό το θέμα και συνεπώς την άρνηση συμμετοχής τους στην έρευνα. Επίσης, κάποια από τα μέλη της έρευνας δυσκολεύτηκαν όσον αφορά την διερεύνηση ευαίσθητων προσωπικών πληροφοριών.

Τα δεδομένα χρησιμοποιήθηκαν αποκλειστικά για το σκοπό της έρευνας ενώ πρόσβαση σε αυτά είχαν μόνο οι σπουδάστριες που υλοποίησαν τη παρούσα μελέτη.

Σε αυτή την περίπτωση, εμείς προσπαθήσαμε να ενισχύσουμε την ειλικρινή συμμετοχή των ερωτηθέντων και επιδιώξαμε την δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης και όσο το δυνατόν πληρέστερη ενημέρωσή για το σκοπό της μελέτης, τη χρησιμότητά της καθώς και για τον τρόπο αξιοποίησης των πληροφοριών. Εμείς διασφαλίσαμε το σεβασμό ως προς την άποψη των μελών της κοινότητας έτσι ώστε να μην θίξουμε τους ερωτώμενους. Βασικός σκοπός μας ήταν η αποφυγή δημιουργίας ενός φορτισμένου κλίματος που θα έχει ως αποτέλεσμα την μη ειλικρινή απάντηση στις ερωτήσεις. Φυσικά όλα αυτά χωρίς να επηρεάσουμε την ελεύθερη βούληση των ανθρώπων την κοινότητας της Έδεσσας.

Επιπλέον πολλά άτομα της κοινότητας, δεν ήταν ενημερωμένα αρκετά καλά για τις παροχές που προσφέρει το κράτος στους ηλικιωμένους και αυτό επηρέασε αρκετά τις απόψεις των ερωτηθέντων για το θέμα της έρευνας.

Παρόλα αυτά εμείς επιδιώκοντας την ολοκλήρωση της έρευνας μας, εφαρμόσαμε τις εξής τεχνικές. Επεξήγηση και διασαφήνιση του σκοπού της έρευνας, διασαφήνιση του τρόπου συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου και εξασφάλιση του απορρήτου και του καταλλήλου χρόνου για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Επομένως, ένα σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη μιας έρευνας είναι να μπορείς να αντιμετωπίσεις τις δυσκολίες της έρευνας στην οποία έρχεσαι αντιμετώπιζοντας, χωρίς να ξεχνάς με σεβασμό προς το δείγμα στο οποίο απευθύνεσαι και με το ζήλο που απαιτείται.

6.9:Πιλοτική έρευνα

Πριν την διεξαγωγή της κύριας έρευνας μας πραγματοποιήσαμε μια προέρευνα (πιλοτική έρευνα) σε τέσσερα άτομα βασισμένοι στα κριτήρια της έρευνας. Σκοπός αυτής της μελέτης ήταν να ερευνήσουμε αν το ερωτηματολόγιο είναι κατανοητό και προσαρμοσμένο στους στόχους της έρευνας. Επίσης θέλαμε να διαπιστώσουμε αν το ερωτηματολόγιο ήταν εκτενές και αν προκαλούσε την δυσανασχέτηση των συμμετεχόντων.

Στην συγκεκριμένη πιλοτική έρευνα δεν παρουσιάστηκαν δυσκολίες. Οι ερωτώμενοι δεν χρειάστηκαν κάποια διευκρίνιση και επομένως το ερωτηματολόγιο ήταν έτοιμο για την κύρια έρευνα. Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ήταν 7 λεπτά.

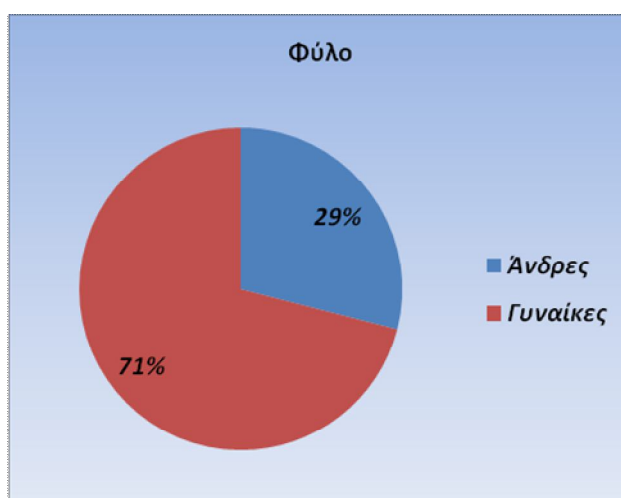
Κεφάλαιο 7^ο: Αποτελέσματα έρευνας

7.1: Περιγραφική στατιστική

Στον παρόν τμήμα παρουσιάζονται στοιχεία με τρόπο περιγραφικό όσον αφορά τα δημογραφικά του δείγματος.

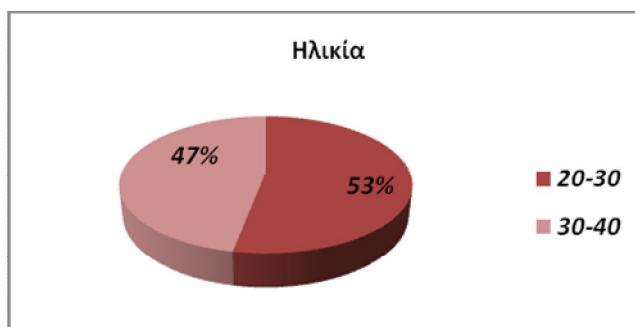
Από τους 200 ερωτώμενους που συμμετείχαν στο δείγμα της έρευνας η πλειοψηφία με ποσοστό 71% ήταν οι γυναίκες, ενώ οι άνδρες του δείγματος ήταν σε χαμηλότερο ποσοστό με 29%. (Γραφ.1)

Γράφημα 1. Φύλο δείγματος

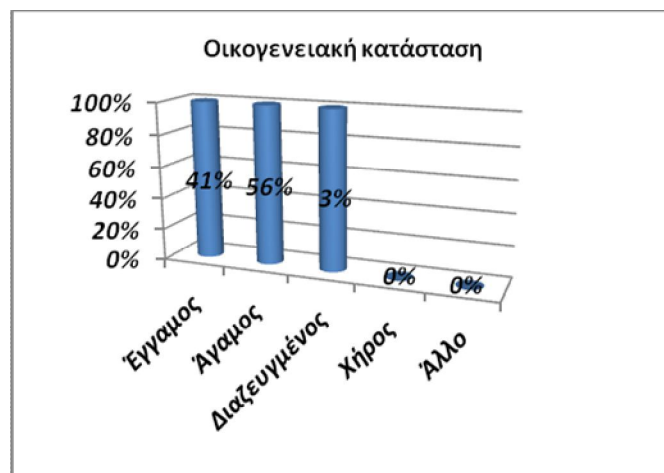
Οι ηλικίες ταξινομήθηκαν σε δύο ηλικιακά γκρουπ. Το πρώτο είναι μεταξύ 20-30 ετών και το δεύτερο μεταξύ 31-40 ετών. Όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων οι περισσότεροι ανήκουν στο πρώτο γκρουπ και αντιπροσωπεύουν το 53% ενώ το δεύτερο γκρουπ το ποσοστό του ανέρχεται 47%. (Γραφ.2)

Γράφημα 2. Ηλικία του δείγματος

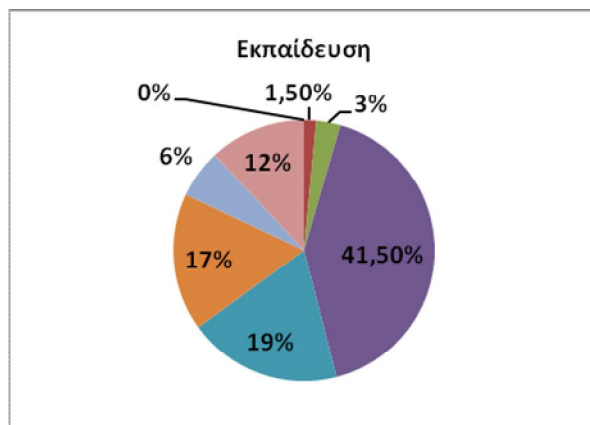
Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση, όπως παρατηρούμε στο Γράφημα 3 τα περισσότερα άτομα δήλωσαν ότι είναι άγαμοι/άγαμες με ποσοστό 56%, το 41% των ερωτώμενων δήλωσαν έγγαμοι/ έγγαμες ενώ οι διαζευγμένοι/ διαζευγμένες είναι λιγότεροι και το ποσοστό τους ανέρχεται σε 3%.

Γράφημα 3. Οικογενειακή κατάσταση του δείγματος.

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτώμενων. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες με ποσοστό 41,5% δηλώνουν ότι είναι απόφοιτοι Λυκείου ενώ μεγάλο αξιόλογο ποσοστό παρατηρείται για τους απόφοιτους Τ.Ε.Ι με 19% και Α.Ε.Ι με 17%. Επίσης, ένα ποσοστό της τάξης του 6% δηλώνει ότι έκανε μεταπτυχιακές σπουδές, ένα 1,5% αναφέρει ότι έχει τελειώσει Δημοτικό και 3% Γυμνάσιο. Τέλος, ένα ποσοστό του 12% αναφέρει ότι κατέχει κάποιον άλλον τίτλο σπουδών. (Γραφ.4).

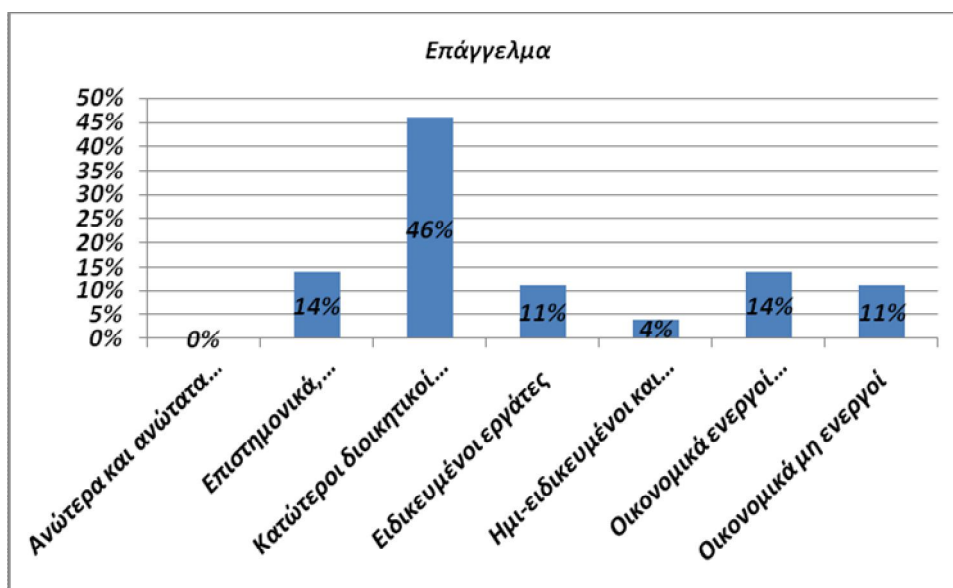
Γράφημα 4. Η εκπαίδευση του δείγματος.

Όπως παρατηρείται στο (Γραφ.5) έγινε η κατηγοριοποίηση του επαγγέλματος σε έξι υποενότητες: Επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα (μη χειρωνακτικά), κατώτεροι διοικητικοί υπάλληλοι & ειδικευμένοι επαγγελματίες (μη χειρωνακτικά), ειδικευμένοι εργάτες, ημι-ειδικευμένοι και ανειδίκευτοι εργάτες (χειρωνακτικά επαγγέλματα), οικονομικά ενεργοί αλλά μη ταξινομήσιμοι στις παραπάνω κατηγορίες και οικονομικά μη ενεργοί. Όσον αφορά τους κατώτερους διοικητικούς υπάλληλους αποτελούν το μεγαλύτερο αριθμό του δείγματος με ποσοστό 46%. Επίσης, αξιόλογο ποσοστό με 14% συναντάτε στα επιστημονικά, καλλιτεχνικά και συναφή επαγγέλματα (μη χειρωνακτικά), και ποσοστό 11% αντιπροσωπεύουν οι ειδικευόμενοι εργάτες.

Βέβαια, υπάρχει ένα 4% που δηλώνουν ημι-ειδικευμένοι και ανειδίκευτοι εργάτες, 14% οικονομικά ενεργοί αλλά μη ταξινομήσιμοι και 11% οικονομικά μη ενεργοί.

Γράφημα 5. Η επαγγελματική δραστηριότητα του δείγματος.

Στο ερωτηματολόγιο μας, για κάθε ερώτηση κατηγοριοποιήσαμε τις απαντήσεις όπου 1: Καθόλου, 2:Λίγο, 3:Πολύ Και 4: Πάρα πολύ.

Ο πίνακας 1. με τίτλο ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας παρουσιάζει τους μέσους όρους και τις τυπικές αποκλίσεις για κάθε κατηγορία. Παρατηρούμε ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων για την κατοικία, την μεταφορά την προσβασιμότητα, τις υπηρεσίες, τα κοινωνικά/πολιτισμικά, και τις αξίες κλίνουν προς την επιλογή 2:Λίγο. Αντίθετα, ο μέσος όρος των απαντήσεων για την εργασία κλίνει προς την επιλογή 1:Καθόλου. Η κατηγορία της αγοράς κλίνει προς την επιλογή 3: Πολύ.

Όσον αφορά για την τυπική απόκλιση, μας δίνει ένα μέτρο της μέσης απόστασης-απόκλισης των τιμών του δείγματος από τη μέση τιμή τους. Επομένως, συμπεραίνουμε ότι στον βαθμό φιλικότητας της κοινότητας τη Έδεσσας η τυπική απόκλιση είναι μεγάλη διότι οι τιμές της στις υποκατηγορίες διασκορπίζονται γύρω από την μέση τιμή τους. Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος όρος της κατοικίας είναι 2,2 με τυπική απόκλιση 0,46 που σημαίνει ότι οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο 0,46 μονάδες. Στην υποκατηγορία μεταφορά, ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 1,7 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο 0,54 μονάδες. Στην υποκατηγορία προσβασιμότητα, ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 1,9 οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,41 μονάδες. Στην υποκατηγορία υπηρεσίες, ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 1,9 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,45 μονάδες. Στην υποκατηγορία κοινωνικά/ πολιτισμικά ο μέσος όρος των απαντήσεων ήταν 2,3 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,41 μονάδες. Στην υποκατηγορία εργασία ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 1,4 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,58 μονάδες. Στην υποκατηγορία αγορά ο μέσος όρος των απαντήσεων ήταν 2,5 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο 0,72 μονάδες. Τέλος, στην υποκατηγορία αξίες με μέσο όρο απαντήσεων 2,3 οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,56 μονάδες.

Πίνακας 1. Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας στις Έδεσσας.

Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας στις Έδεσσας

<i>Πίνακας 1</i>		<i>Κατοικία</i>	<i>Μεταφορ ά</i>	<i>Προσβασιμότητα</i>	<i>Υπηρεσίες</i>	<i>Κοινωνικά/ Πολιτισμικά</i>	<i>Εργασία</i>	<i>Αγορά</i>	<i>Αξίες</i>
N	Valid	200	200	200	200	200	200	200	200
	Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean		2,2080	1,754	1,9437	1,9711	2,3672	1,443	2,59	2,332
Std. Deviation		,45954	,54348	,41426	,45284	0,4129	,57777	,71866	,56382

Επίσης, ο πίνακας 2 δείχνει τους μέσους όρους και τις τυπικές αποκλίσεις για κάθε κατηγορία του βαθμού φιλικότητας. Παρατηρούμε ότι ο μέσος όρος των απαντήσεων για την συμμετοχή στην τοπική κοινότητα, και στην ανοχή στην διαφορετικότητα είναι στην επιλογή 2:Λίγο. Αντίθετα, ο μέσος όρος των απαντήσεων για την ανάπτυξη κοινωνικού πλαισίου, για τα αισθήματα εμπιστοσύνης και ασφάλειας, τις σχέσεις συγγενών και φίλων, την εκτίμηση ζωής και τις σχέσεις στην εργασία κλίνουν προς την επιλογή 3:Πολύ.

Όσον αφορά για την τυπική απόκλιση, μας δίνει ένα μέτρο της μέσης απόστασης-απόκλισης των τιμών του δείγματος από τη μέση τιμή τους. Επομένως, συμπεραίνουμε ότι στο κοινωνικό κεφάλαιο της Έδεσσας η τυπική απόκλιση είναι μεγάλη διότι οι τιμές της στις υποκατηγορίες διασκορπίζονται γύρω από την μέση τιμή τους. Πιο συγκεκριμένα, ο μέσος όρος των απαντήσεων στην υποκατηγορία σχέσεις με τους γείτονες είναι 2,4 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο 0,56 μονάδες. Στην υποκατηγορία συμμετοχή στην τοπική κοινότητα ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 1,7 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,60 μονάδες. Στην υποκατηγορία ανάπτυξη στο κοινωνικό πλαίσιο ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,7 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,54 μονάδες. Στην υποκατηγορία αισθήματα εμπιστοσύνης και ασφάλειας ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,5 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,58 μονάδες. Στην υποκατηγορία σχέσεις με συγγενείς και φίλους ο μέσος όρος των απαντήσεων των ερωτηθέντων είναι 2,8 και οι

απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,60 μονάδες. Στην υποκατηγορία ανοχή στην διαφορετικότητα ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,2 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,77 μονάδες. Στην υποκατηγορία εκτίμηση ζωής ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,8 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,64 μονάδες. Τέλος στην υποκατηγορία σχέσεις με την εργασία ο μέσος όρος των απαντήσεων είναι 2,7 και οι απαντήσεις των ερωτώμενων σε αυτήν την υποκατηγορία απέχουν από τον μέσο όρο με 0,72 μονάδες.

Πίνακας 2: Η κατηγοριοποίηση του κοινωνικού κεφαλαίου.

Κοινωνικό κεφάλαιο

<i>Πίνακας 2</i>	<i>Σχέσεις με τους Γείτονες</i>	<i>Συμμετοχή στην Τοπική Κοινότητα</i>	<i>Ανάπτυξη στο Κοινωνικό Πλαίσιο</i>	<i>Αισθήματα Εμπιστοσύνης και Ασφάλειας</i>	<i>Σχέσεις με Συγγενείς και Φίλους</i>	<i>Ανοχή στη Διαφορετικότητα</i>	<i>Εκτίμηση της Ζωής</i>	<i>Σχέσεις στην Εργασία</i>
N Valid	200	200	200	200	200	200	200	200
N Missing	0	0	0	0	0	0	0	0
Mean	2,4940	1,778	2,725	2,5	2,8	2,2950	2,81	2,748
Std. Deviation	,56026	,59938	,54348	0,5777	,59852	,77361	0,6380	0,71867

Σε κάθε ερωτηματολόγιο ενώσαμε τις ερωτήσεις που παράγουν κοινή πληροφορία με την μαθηματική μέθοδο του μέσου όρου. Επομένως, δημιουργήθηκαν 16 πίνακες με ερωτήσεις κοινού περιεχομένου ο κάθε ένας. Πιο αναλυτικά συγκεντρώσαμε όλες τις τιμές που είχαμε θέσει από κάθε ερώτηση από όλο το ερωτηματολόγιο. Στη συνέχεια προσθέσαμε τις τιμές αυτές μεταξύ τους και τις διαιρέσαμε με τον σύνολο των ερωτήσεων.

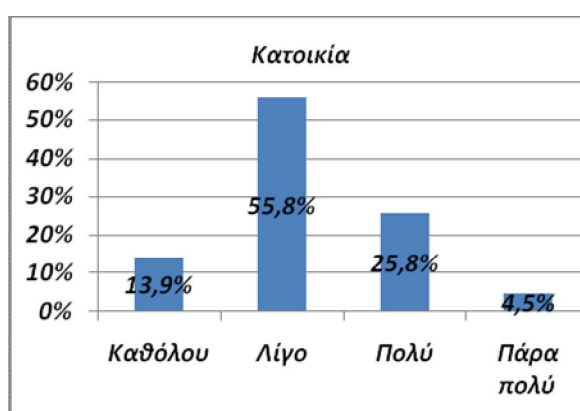
Η κωδικοποίηση των ερωτήσεων έγινε με αύξοντα αριθμό όπου 1: Καθόλου, 2:Λίγο, 3:Πόλυ, και 4:Πάρα πολύ.

Άρα είναι λογικό οι τιμές να κυμαίνονται από το 1,00 έως το 4,00. Στην περίπτωση που βλέπουμε ότι η τιμή είναι κοντά στο ένα καταλαβαίνουμε ότι η πλειοψηφία απάντησε καθόλου ίδια λογική ακολουθείτε και στις άλλες τιμές(Λίγο, Πόλυ, και Πάρα πολύ)

7.2: Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας ανά κατηγορία.

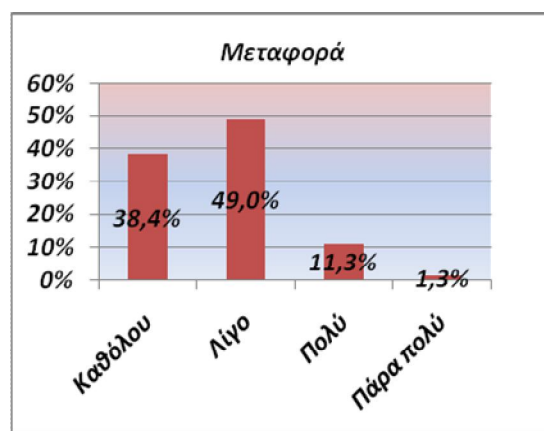
Όπως παρατηρούμε στο γράφημα 6 οι ερωτώμενοι στην κατηγορία της κατοικίας έδωσαν την απάντηση καθόλου με ποσοστό 13,9%. Το μεγαλύτερο ποσοστό έδωσε την απάντηση λίγο και αυτό ανέρχεται στο 55,8%. Την απάντηση πολύ έδωσε το 25,8% και την απάντηση πάρα πολύ έδωσε μικρότερος αριθμός με ποσοστό 4,5%.

Γράφημα 6 : Κατοικία

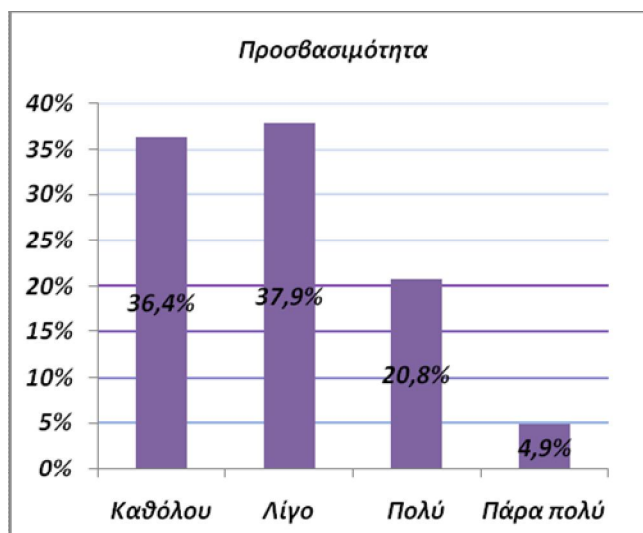
Στην κατηγορία της μεταφοράς η πλειοψηφία των ερωτώμενων έδωσε την απάντηση λίγο αντιπροσωπεύοντας το 49%. Το 38,4% απάντησε καθόλου, το 11,3 απάντησε πολύ ενώ μόνο το 1,3 απάντησε πάρα πολύ (Γράφ.7).

Γράφημα 7: Μεταφορά

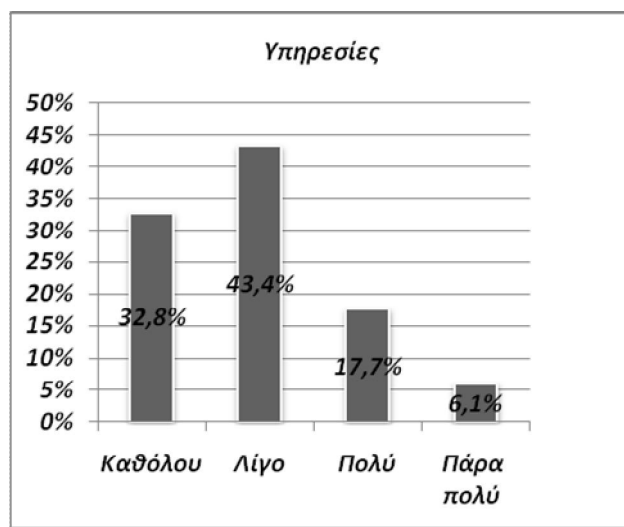
Όσον αφορά την κατηγορία της προσβασιμότητας, το 36,4% απάντησε καθόλου. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος απάντησε λίγο σε ποσοστό 37,9%, το 20,8% απάντησε πολύ ενώ πάρα πολύ απάντησε το 4,9% (Γράφ.8).

Γράφημα 8: Προσβασιμότητα

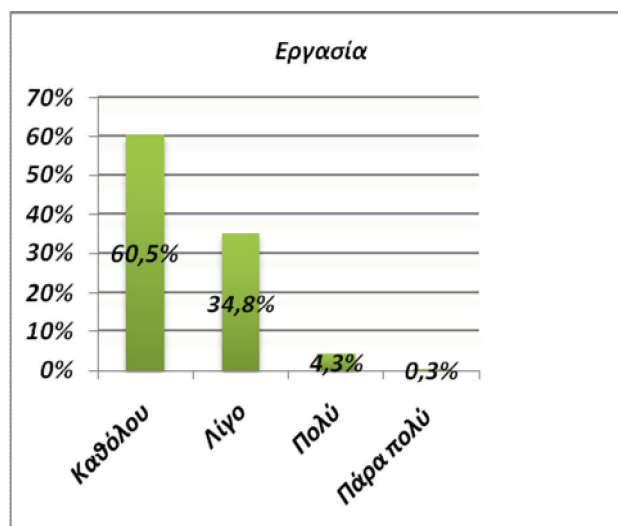
Στην κατηγορία των ερωτήσεων για τις υπηρεσίες το 32,8% έδωσε την απάντηση καθόλου, το μεγαλύτερο ποσοστό 43,4% απάντησε λίγο. Την απάντηση πολύ έδωσε το 17,7% και πάρα πολύ απάντησε το μικρότερο ποσοστό του δείγματος 6,1%(Γράφ.9).

Γράφημα 9: Υπηρεσίες

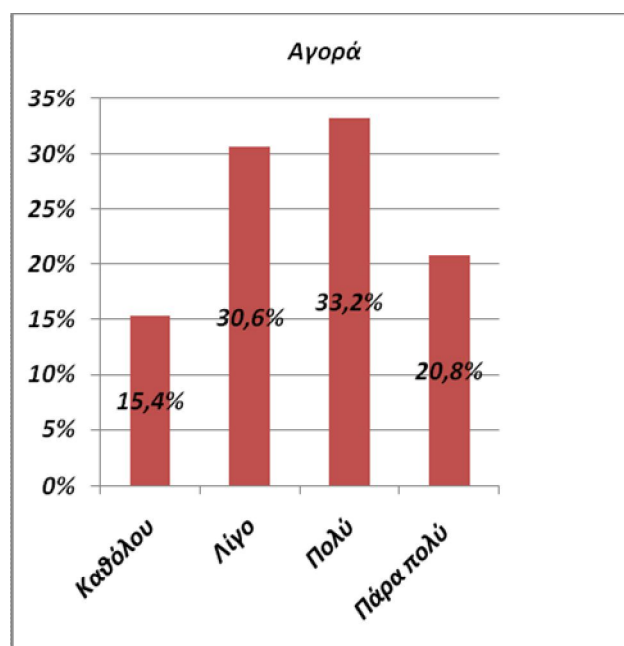
Στην κατηγορία της εργασίας η πλειοψηφία του δείγματος με ποσοστό 60,5 έδωσε στην απάντηση καθόλου. Το 34,8% των ερωτώμενων απάντησε λίγο, το 4,3% απάντησε το πολύ και μόνο το 0,3% του δείγματος απάντησε πάρα πολύ.

Γράφημα 10:Εργασία

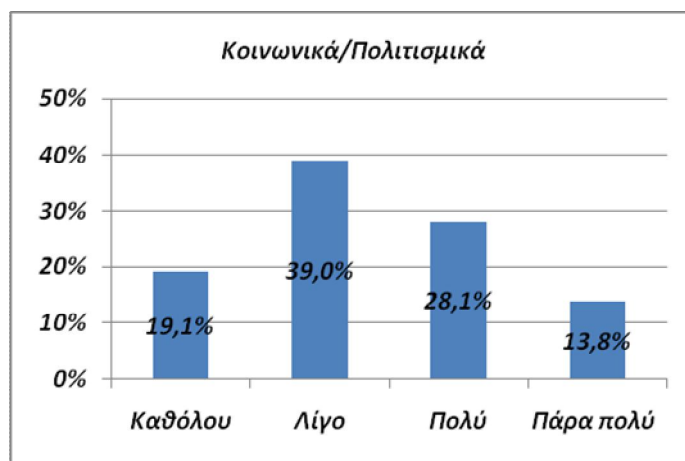
Στην κατηγορία της αγοράς το 15,4% έδωσε την απάντηση καθόλου. Το 30,6% απάντησε λίγο, το 33,2% απάντησε πολύ και το 20,8 απάντησε πάρα πολύ (Γράφ.11).

Γράφημα 11:Αγορά

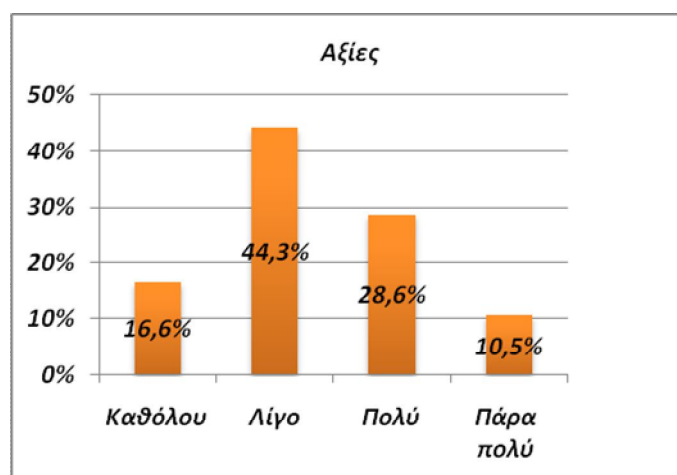
Στην κατηγορία των κοινωνικών/ πολιτισμικών την απάντηση καθόλου έδωσε το 19,1% του δείγματος. Το 39% έδωσε την απάντηση λίγο, το 28,1% απάντησε πολύ και το 13,8 απάντησε πάρα πολύ (Γράφ.12).

Γράφημα 12: Κοινωνικά/Πολιτισμικά

Στην κατηγορία των αξιών το 16,6% των ερωτηθέντων απάντησε καθόλου, το μεγαλύτερο ποσοστό ανέρχεται στο 44,3% και απάντησε την επιλογή λίγο. Την επιλογή πολύ έδωσε το 28,6% και το 10,5% απάντησε την επιλογή πάρα πολύ (Γράφ. 13).

Γράφημα 13: Αξίες

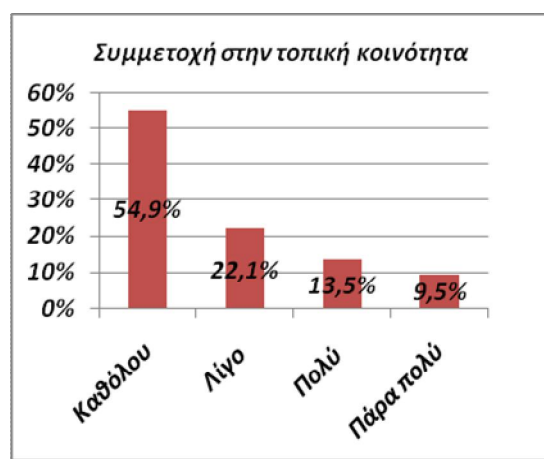

7.3: Κοινωνικό κεφάλαιο ανά κατηγορία.

Στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου υπήρχαν ερωτήσεις για το κοινωνικό κεφάλαιο. Με την κατηγοριοποίηση ανά θεματική ενότητα προέκυψαν 8 υποκατηγορίες. Παρακάτω λοιπόν θα αναλυθούν οι απαντήσεις που έδωσαν οι ερωτώμενοι ανά θεματική ενότητα.

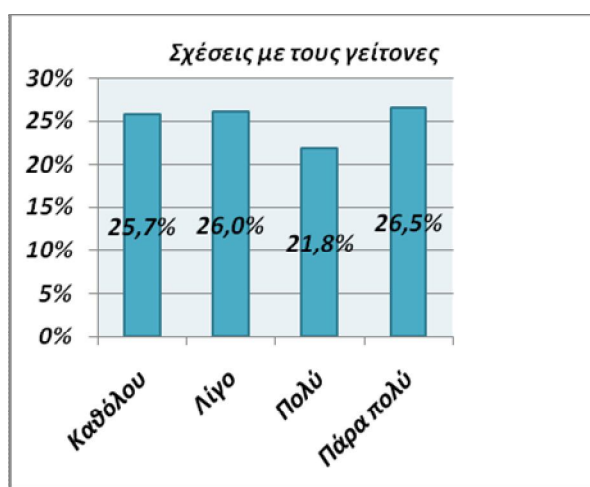
Το μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο ανέρχεται στο 54,9% στην υποκατηγορία της συμμετοχής στην τοπική κοινότητα απάντησαν την επιλογή καθόλου. Την επιλογή λίγο απάντησε το 22,1%, την επιλογή πολύ έδωσε το 13,5% και το 9,5% απάντησε την επιλογή πάρα πολύ (Γράφ. 14).

Γράφημα 14: Συμμετοχή στην τοπική κοινότητα

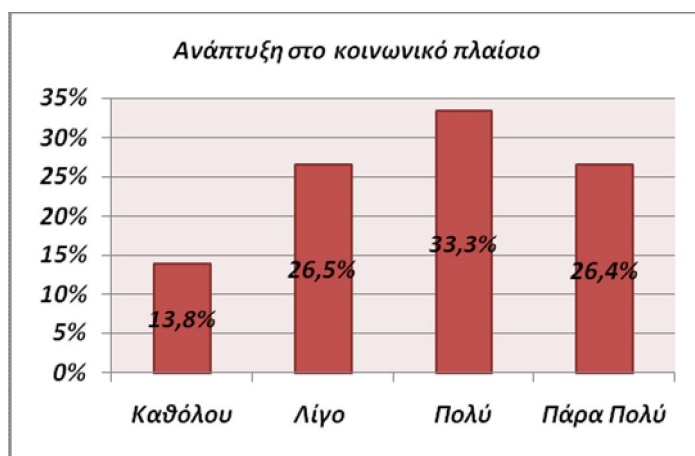
Στις ερωτήσεις με θέμα σχέσεις με τους γείτονες, το 25,7% επέλεξε το καθόλου. Την επιλογή λίγο απάντησε το 26% του δείγματος, το 21,8% απάντησε πολύ και το 26,5% απάντησε την επιλογή πάρα πολύ (Γράφ.15.).

Γράφημα 15: Σχέσεις με τους γείτονες

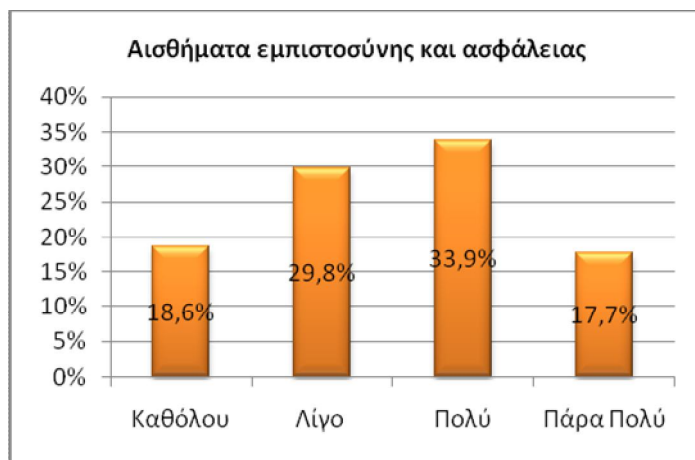
Στην υποκατηγορία η ανάπτυξη του κοινωνικού πλαισίου οι περισσότεροι ερωτώμενοι επέλεξαν την επιλογή πολύ με ποσοστό 33,3%. Στην συνέχεια οι επιλογές λίγο και πάρα πολύ οι απαντήσεις δεν διέφεραν και πολύ καθώς αυτοί που απάντησαν λίγο αντιπροσώπευαν το 26,5% ενώ αυτοί που επέλεξαν το πάρα πολύ το ποσοστό τους ανέρχεται στο 26,4%. Στην επιλογή καθόλου επέλεξε να απαντήσει μόνο το 13,8%(Γράφ.16).

Γράφημα 16: Ανάπτυξη στο κοινωνικό πλαίσιο

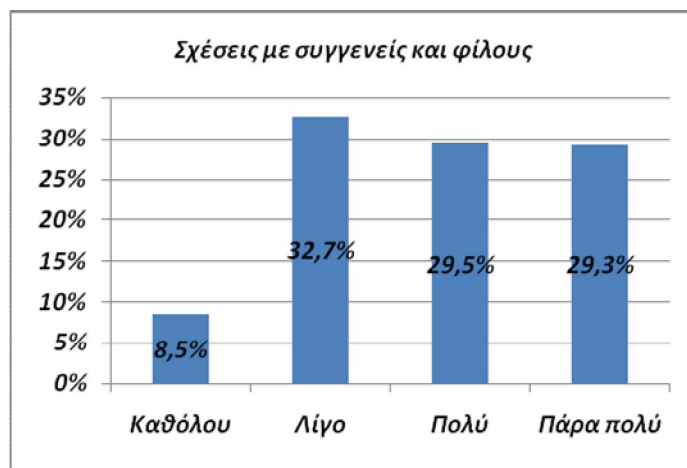
Όσον αφορά την υποκατηγορία αισθήματα εμπιστοσύνης και ασφάλειας, το 18,6% των ερωτώμενων απάντησε καθόλου. Ένα μέτριο ποσοστό 29,8% απάντησε την επιλογή λίγο, το μεγαλύτερο ποσοστό 33,9% έδωσε την απάντηση πολύ και το 17,7% των ερωτώμενων του δείγματος απάντησε την επιλογή πάρα πολύ(Γράφ.17).

Γράφημα 17: Αισθήματα εμπιστοσύνης και ασφάλειας

Στην υποκατηγορία σχέσεις με συγγενείς και φίλους η πιο επικρατέστερη απάντηση με ποσοστό 32,7% είναι η επιλογή λίγο. Δεν παρατηρήθηκε σημαντική διαφορά στις απαντήσεις όσον αφορά τις επιλογές πολύ και πάρα πολύ καθώς η πρώτη αντιπροσώπευε το 29,5% ενώ η δεύτερη το 29,3%. Το καθόλου ήταν το μικρότερο ποσοστό 8,5% (Γράφ.18).

Γράφημα 18: Σχέσεις με συγγενείς και φίλους

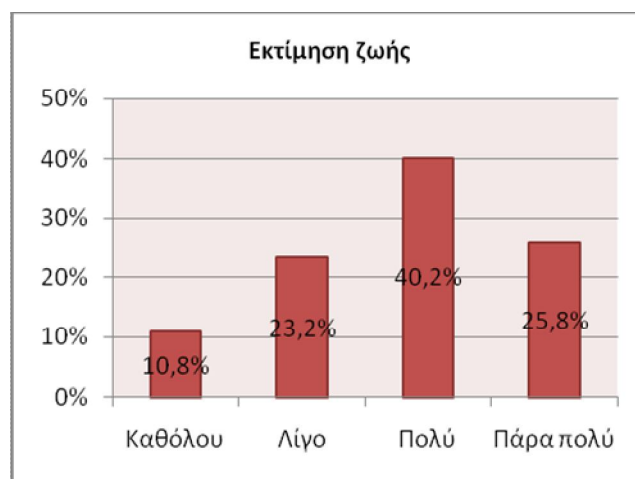
Στην υποκατηγορία ανοχή στην διαφορετικότητα το 20% απάντησε την επιλογή καθόλου. Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος απάντησε το λίγο με ποσοστό 39,5%, την επιλογή πολύ έδωσε το 31,5% και το μικρότερο ποσοστό είναι η επιλογή πάρα πολύ με ποσοστό 9%(Γράφ. 19).

Γράφημα 19: Ανοχή στη διαφορετικότητα

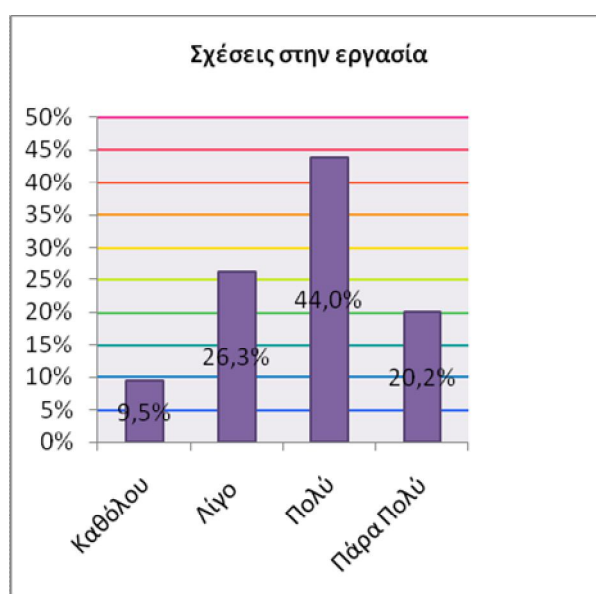
Όσον αφορά τις ερωτήσεις που αφορούν την υποκατηγορία εκτίμηση ζωής η πλειοψηφία του δείγματος απάντησε την επιλογή πολύ με ποσοστό 40,2%. Η επιλογή πάρα πολύ ήταν το 25,8%, την επιλογή λίγο απάντησε το 23,2% του δείγματος και το καθόλου απάντησε μόνο το 10,8% των ερωτώμενων (Γράφ.20).

Γράφημα 20: Εκτίμηση ζωής

Στην υποκατηγορία που αφορά τις σχέσεις στην επαγγελματική δραστηριότητα των ερωτώμενων επικράτησε η επιλογή πολύ με ποσοστό 44%. Την επιλογή λίγο έδωσε το 26,3%, το 20,2% απάντησε το πάρα πολύ ενώ μόλις το 9,5% , το μικρότερο ποσοστό , έδωσε την επιλογή καθόλου(Γράφ.21).

Γράφημα 21: Σχέσεις στην εργασία

7.4: Δείκτης Αξιοπιστίας του Cronbach

Στο συγκεκριμένο σημείο παρουσιάζεται η ανάλυση αξιοπιστίας κατά Cronbach όπου εξετάζεται η εγκυρότητα των ερωτήσεων που σχετίζονται με την εξέταση των μεταβλητών του επιπέδου φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου.

Η εγκυρότητα των ερωτήσεων γίνεται για κάθε περίπτωση ξεχωριστά. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι για να θεωρηθεί μια κατηγορία ερωτήσεων ως αξιόπιστη πρέπει ο δείκτης του Cronbach (Cronbach's Alpha) να είναι πάνω από το 0.7. Στην παρούσα περίπτωση υπάρχει αξιοπιστία των ερωτήσεων για όλες τις περιπτώσεις (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Δείκτης Αξιοπιστίας του Cronbach

Παράγοντες	Cronbach's alpha
Κατοικία	0.739
Μεταφορά	0.738
Προσβασιμότητα	0.789
Υπηρεσίες	0.804
Εργασία	0.697
Αγορά	0.769
Κοινωνικά	0.705
Αξίες	0.700
Γείτονες	0.801
Κοινότητα	0.821
Κοινωνικό Πλαίσιο	0.784
Ασφάλεια	0.705
Σχέσεις Συγγενών – Φίλων	0.748
Ανοχή Διαφορετικότητας	0.885
Εκτίμηση Ζωής	0.739
Σχέσεις Εργασίας	0.709

7.5: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis)

Η ανάλυση συσχέτισης μεταξύ δύο μεταβλητών χρησιμοποιείται αν θέλουμε να εντοπίσουμε την αλληλεπίδραση μεταξύ αυτών. Συνήθως καταλληλότερη είναι η Bivariate Analysis για το γεγονός ότι έχουμε και την τιμή του δείκτη Pearson περί ύπαρξης αρνητικής ή θετικής συσχέτισης.

Στον πίνακα 4 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της γραμμικής συσχέτισης μεταξύ του παράγοντα «φύλο» και μεταβλητών του βαθμού φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου. Στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι γίνεται αποδοχή της μηδενικής υπόθεσης (H_0 : μη ύπαρξης συσχέτισης) όταν η τιμή της πιθανότητας είναι μεγαλύτερη του 5%. Σε αντίθετα περίπτωση αποδεχόμαστε την εναλλακτική (H_a : ύπαρξη συσχέτισης) όταν η πιθανότητα είναι μικρότερη του 5% (κρίσιμη τιμή). Οπότε, παρατηρείται ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική αρνητική (-0,208) συσχέτιση μεταξύ φύλου και προσβασιμότητας (πιθ = 0,003), μεταξύ φύλου και ασφάλειας (πιθ=0,033) και μεταξύ φύλου και σχέσεων εργασίας (πιθ = 0,024). Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η πιθανότητα είναι μεγαλύτερη του 5% και άρα δεν υπάρχει συσχέτιση (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis) με το φύλο.

Συνδυασμοί	Pearson's R	Sig (Πιθανότητα)*
Φύλο*Κατοικία	-0,046	0,521
Φύλο*Μεταφορά	-0,069	0,331
Φύλο*Προσβασιμότητα	-0,208	0,003
Φύλο* Υπηρεσίες	0,034	0,629
Φύλο*Εργασία	-0,063	0,373
Φύλο*Αγορά	-0,065	0,364
Φύλο*Κοινωνικά	-0,103	0,145
Φύλο*Αξίες	0,071	0,317
Φύλο*Γείτονες	0,012	0,870
Φύλο*Κοινότητα	0,005	0,947
Φύλο*Κοινωνικό Πλαίσιο	0,110	0,121
Φύλο*Ασφάλεια	-0,151	0,033
Φύλο*Σχέσεις Συγγενών Φίλων	-0,085	0,231

Φύλο*Ανοχή Διαφορετικότητας	0,040	0,570
Φύλο*Εκτίμηση Ζωής	0,073	0,307
Φύλο*Σχέσεις Εργασίας	-0,16	0,024

**Επίπεδο Σημαντικότητας 95%*

Στη συνέχεια εμφανίζονται τα αποτελέσματα της γραμμικής συσχέτισης μεταξύ του παράγοντα «ηλικία» και μεταβλητών του βαθμού φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου. Στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι γίνεται αποδοχή της μηδενικής υπόθεσης (H₀: μη ύπαρξης συσχέτισης) όταν η τιμή της πιθανότητας είναι μεγαλύτερη του 5%. Σε αντίθετα περίπτωση αποδεχόμαστε την εναλλακτική (H_a: ύπαρξη συσχέτισης) όταν η πιθανότητα είναι μικρότερη του 5% (κρίσιμη τιμή). Οπότε, παρατηρείται ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική θετική (0,2) συσχέτιση μεταξύ φύλου και κατοικίας (πιθ = 0,005) και αρνητική συσχέτιση μεταξύ ηλικίας και εργασίας (πιθ=0,008) Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η πιθανότητα είναι μεγαλύτερη του 5% και άρα δεν υπάρχει συσχέτιση (Πίνακας 5).

Πίνακας 5: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis) με την ηλικία.

Συνδυασμοί	Pearson's R	Sig (Πιθανότητα)*
Ηλικία*Κατοικία	0,2	0,005
Ηλικία*Μεταφορά	-0,015	0,830
Ηλικία*Προσβασιμότητα	-0,014	0,839
Ηλικία* Υπηρεσίες	-0,117	0,100
Ηλικία*Εργασία	-0,187	0,008
Ηλικία*Αγορά	0,027	0,703
Ηλικία*Κοινωνικά	0,124	0,079
Ηλικία*Αξίες	0,086	0,224
Ηλικία*Γείτονες	0,046	0,520
Ηλικία*Κοινότητα	-0,034	0,630
Ηλικία*Κοινωνικό Πλαίσιο	-0,008	0,906
Ηλικία*Ασφάλεια	-0,137	0,053

Ηλικία*Σχέσεις Συγγενών – Φίλων	-0,084	0,236
Ηλικία*Ανοχή Διαφορετικότητας	-0,078	0,271
Ηλικία*Εκτίμηση Ζωής	0,095	0,180
Ηλικία*Σχέσεις Εργασίας	0,129	0,069

**Επίπεδο Σημαντικότητας 95%*

Έπειτα προβάλλονται τα αποτελέσματα της γραμμικής συσχέτισης μεταξύ του παράγοντα «εκπαίδευση» και μεταβλητών του βαθμού φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου. Στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι γίνεται αποδοχή της μηδενικής υπόθεσης (H_0 : μη ύπαρξης συσχέτισης) όταν η τιμή της πιθανότητας είναι μεγαλύτερη του 5%. Σε αντίθετα περίπτωση αποδεχόμαστε την εναλλακτική (H_a : ύπαρξη συσχέτισης) όταν η πιθανότητα είναι μικρότερη του 5% (κρίσιμη τιμή). Οπότε, παρατηρείται ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική αρνητική (0,2) συσχέτιση μεταξύ εκπαίδευσης και κοινωνικών ($\text{πιθ} = 0,013$) και μεταξύ εκπαίδευσης και ανοχής στην διαφορετικότητα ($\text{πιθ}=0,016$) Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η πιθανότητα είναι μεγαλύτερη του 5% και άρα δεν υπάρχει συσχέτιση (Πίνακας 6).

Πίνακας 6: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis) με την εκπαίδευση.

Συνδυασμοί	Pearson's R	Sig (Πιθανότητα)*
Εκπαίδευση*Κατοικία	-0,127	0,073
Εκπαίδευση *Μεταφορά	0,031	0,659
Εκπαίδευση *Προσβασιμότητα	-0,029	0,682
Εκπαίδευση * Υπηρεσίες	-0,040	0,571
Εκπαίδευση *Εργασία	-0,036	0,610
Εκπαίδευση *Αγορά	-0,115	0,104
Εκπαίδευση *Κοινωνικά	-0,176	0,013
Εκπαίδευση *Αξίες	-0,023	0,747
Εκπαίδευση *Γείτονες	0,034	0,628
Εκπαίδευση *Κοινότητα	0,124	0,081

Εκπαίδευση *Κοινωνικό Πλαίσιο	0,082	0,247
Εκπαίδευση *Ασφάλεια	0,007	0,926
Εκπαίδευση *Σχέσεις Συγγενών – Φίλων	0,074	0,297
Εκπαίδευση *Ανοχή Διαφορετικότητας	0,170	0,016
Εκπαίδευση *Εκτίμηση Ζωής	0,028	0,691
Εκπαίδευση *Σχέσεις Εργασίας	-0,067	0,344

**Επίπεδο Σημαντικότητας 95%*

Στον παραπάνω πίνακα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της γραμμικής συσχέτισης μεταξύ του παράγοντα «επάγγελμα» και μεταβλητών του βαθμού φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου. Στο σημείο αυτό αναφέρεται ότι γίνεται αποδοχή της μηδενικής υπόθεσης (H_0 : μη ύπαρξης συσχέτισης) όταν η τιμή της πιθανότητας είναι μεγαλύτερη του 5%. Σε αντίθετα περίπτωση αποδεχόμαστε την εναλλακτική (H_a : ύπαρξη συσχέτισης) όταν η πιθανότητα είναι μικρότερη του 5% (κρίσιμη τιμή). Οπότε, παρατηρείται ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική αρνητική (-0,157) συσχέτιση μεταξύ επαγγέλματος και κοινωνικού πλαισίου (πιθ = 0,027), μεταξύ επαγγέλματος και σχέσεων εργασίας (πιθ=0,015) και επαγγέλματος και σχέσεων συγγενών - φίλων (πιθ = 0,040). Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις η πιθανότητα είναι μεγαλύτερη του 5% και άρα δεν υπάρχει συσχέτιση (Πίνακας 7).

Πίνακας 7: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis) με το επάγγελμα.

Συνδυασμοί	Pearson's R	Sig (Πιθανότητα)*
Επάγγελμα*Κατοικία	0,019	0,792
Επάγγελμα *Μεταφορά	-0,057	0,427
Επάγγελμα *Προσβασιμότητα	-0,081	0,252
Επάγγελμα * Υπηρεσίες	0,002	0,978

Επάγγελμα *Εργασία	0,055	0,438
Επάγγελμα *Αγορά	-0,024	0,736
Επάγγελμα *Κοινωνικά	0,103	0,148
Επάγγελμα *Αξίες	0,076	0,286
Επάγγελμα *Γείτονες	-0,071	0,320
Επάγγελμα *Κοινότητα	-0,052	0,466
Επάγγελμα *Κοινωνικό Πλαίσιο	-0,157	0,027
Επάγγελμα *Ασφάλεια	-0,119	0,094
Επάγγελμα *Σχέσεις Συγγενών – Φίλων	-0,145	0,040
Επάγγελμα *Ανοχή Διαφορετικότητας	0,038	0,597
Επάγγελμα *Εκτίμηση Ζωής	-0,069	0,334
Επάγγελμα *Σχέσεις Εργασίας	-0,173	0,015

**Επίπεδο Σημαντικότητας 95%*

Η μεταβλητή «Αξίες» χρησιμοποιήθηκε για τον εντοπισμό του σεβασμού των κατοίκων της κοινότητας να σχετίζεται με τον βαθμό φιλικότητας και κοινωνικού κεφαλαίου. Παρατηρείται ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ των αξιών και των υπόλοιπων μεταβλητών εκτός από την ανοχή στην διαφορετικότητα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών για επίπεδο σημαντικότητας 95% (Πίνακας 8).

Πίνακας 8: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis) με τις αξίες

Συνδυασμοί	Pearson's R	Sig (Πιθανότητα)*
Αξίες*Κατοικία	0,255	0,000
Αξίες *Μεταφορά	0,313	0,000
Αξίες *Προσβασιμότητα	0,292	0,000
Αξίες * Υπηρεσίες	0,281	0,000

Αξίες *Εργασία	0,303	0,000
Αξίες *Αγορά	0,296	0,000
Αξίες *Κοινωνικά	0,460	0,000
Αξίες *Γείτονες	0,403	0,000
Αξίες *Κοινότητα	0,308	0,000
Αξίες*Κοινωνικό Πλαίσιο	0,218	0,002
Αξίες *Ασφάλεια	0,411	0,000
Αξίες*Σχέσεις Συγγενών – Φίλων	0,187	0,008
Αξίες**Ανοχή Διαφορετικότητας	0,099	0,161
Αξίες* *Εκτίμηση Ζωής	0,208	0,003
Αξίες**Σχέσεις Εργασίας	0,244	0,000

**Επίπεδο Σημαντικότητας 95%*

Τέλος εξετάζεται η συσχέτιση της κατοικίας που διαμένουν οι ηλικιωμένοι αναφορικά με τον βαθμό φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου της κοινότητας της Έδεσσας. Ανακαλύφθηκε ότι στατιστικώς σημαντικά θετική συσχέτιση υπάρχει μεταξύ όλων των εξεταζόμενων μεταβλητών εκτός από το κοινωνικό πλαίσιο, τις σχέσεις συγγενών και φίλων, της ανοχής της διαφορετικότητας και των σχέσεων εργασίας. Στις συγκεκριμένες περιπτώσεις δεν εμφανίστηκε στατιστικώς σημαντική συσχέτιση με τον παράγοντα κατοικία (Πίνακας 9).

Πίνακας 9: Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis) με την κατοικία.

Συνδυασμοί	Pearson's R	Sig (Πιθανότητα)*
Κατοικία *Μεταφορά	0,511	0,000
Κατοικία*Προσβασιμότητα	0,514	0,000
Κατοικία * Υπηρεσίες	0,453	0,000
Κατοικία *Εργασία	0,251	0,000
Κατοικία *Αγορά	0,455	0,000

Κατοικία *Κοινωνικά	0,394	0,000
Κατοικία *Γείτονες	0,283	0,000
Κατοικία *Κοινότητα	0,169	0,016
Κατοικία* Αξίες	0,255	0,000
Κατοικία *Κοινωνικό Πλαίσιο	0,103	0,146
Κατοικία *Ασφάλεια	0,349	0,000
Κατοικία *Σχέσεις Συγγενών – Φίλων	0,27	0,700
Κατοικία *Ανοχή Διαφορετικότητας	0,080	0,259
Κατοικία *Εκτίμηση Ζωής	0,154	0,029
Κατοικία *Σχέσεις Εργασίας	0,139	0,055

**Επίπεδο Σημαντικότητας 95%*

Εδώ θα σας παραθέσουμε ένα πίνακα για την συσχέτιση του βαθμού φιλικότητας και των παρακάτω μεταβλητών: Φύλο, ηλικία, επάγγελμα, εκπαίδευση, αξίες και κατοικία. Αυτοί είναι παράγοντες που εμπεριέχονται στο κοινωνιολογικό προφίλ του ερωτηματολογίου καθώς και στην κατηγορία του βαθμού φιλικότητας.

Αυτές οι μεταβλητές αποτελούν τα ερευνητικά μας ερωτήματα τα οποία τα συσχετίσαμε με το βαθμό φιλικότητας. Πιο πάνω έχουμε αναφέρει την συσχέτιση αυτών των κατηγοριών με όλες τις μεταβλητές μας ξεχωριστά, εδώ αναφέρουμε τη σχέση του βαθμού φιλικότητας με αυτές τις κατηγορίες.

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι η τιμή της πιθανότητας είναι μεγαλύτερη του 5% για το φύλο, την ηλικία, το επάγγελμα και την εκπαίδευση. Οπότε, θεωρούμε ότι δεν υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ φιλικότητας και των συγκεκριμένων κατηγοριών. Αντίθετα, φαίνεται ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική συσχέτιση (Πιθανότητα =0% <5%) μεταξύ της φιλικότητας και των αξιών και της φιλικότητας και της φιλικότητας με την κατοικία. Συγκεκριμένα, η επίδραση στην φιλικότητα φαίνεται να είναι αρκετά θετική στις αξίες και στην κατοικία.

Πίνακας 10. Δυμεταβλητή Ανάλυση Γραμμικής Συσχέτισης (Bivariate Analysis) τα ερευνητικά μας ερωτήματα.

Συνδυασμός	Τιμή Pearson	Πιθανότητα*
Φιλικότητα*Φύλο	-0,072	0,311
Φιλικότητα*Ηλικία	0,020	0,776
Φιλικότητα*Επάγγελμα	-0,089	0,208
Φιλικότητα*Εκπαίδευση	0,018	0,800
Φιλικότητα*Αξίες	0,594	0,000
Φιλικότητα*Κατοικία	0,703	0,000

Τέλος, κρίθηκε σκόπιμο λόγω των υποθέσεων της έρευνας να ενώσουμε μαθηματικά (μέσος όρος) όλες τις κατηγορίες που σχετίζονται με το βαθμό φιλικότητας σε μια και το κοινωνικό κεφάλαιο σε μία άλλη.

Υποστηρίζεται ότι υπάρχει στατιστικώς σημαντική (Sig =0% <1%) συσχέτιση μεταξύ του βαθμού φιλικότητας της Έδεσσας και του κοινωνικού κεφαλαίου. Συγκεκριμένα, παρατηρούμε μέτρια θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο αυτών κατηγοριών (τιμή Pearson = 0,384) (Πίνακας 11).

Πίνακας 11: Συσχέτιση του βαθμού φιλικότητας και του κοινωνικού κεφαλαίου.

Συσχετίσεις

	Φιλικότητα	Κεφάλαιο
<i>Pearson</i>	1	,384**
<i>Φιλικότητα</i>		
<i>Correlation</i>		
<i>Sig. (2-tailed)</i>		,000
<i>N</i>	200	200
<i>Pearson</i>	,384**	1
<i>Κεφάλαιο</i>		
<i>Correlation</i>		
<i>Sig. (2-tailed)</i>	,000	
<i>N</i>	200	200

** . Επίπεδο σημαντικότητας 99%

Κεφάλαιο 8^ο: Συζήτηση αποτελεσμάτων

8.1:Συζήτηση αποτελεσμάτων

Ο βασικός σκοπός της έρευνας μας ήταν να διερευνήσουμε τον βαθμό φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους. Συνεπώς να διαπιστώσουμε κατά πόσο οι κάτοικοι μιας κοινότητας και συγκεκριμένα της Εδέσσης είναι φιλικοί με τους ηλικιωμένους και πόσο σημαντική επίδραση έχει το κοινωνικό κεφάλαιο σε αυτό.

Κοινωνιολογικό προφίλ. Από τα στοιχεία που συλλέξαμε από την έρευνα μας και όσον αφορά το κοινωνιολογικό προφίλ του δείγματος, διαπιστώθηκε ότι η συμμετοχή των γυναικών ήταν μεγαλύτερη από αυτήν των ανδρών. Οι περισσότεροι ερωτώμενοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα από (20-30) όπου το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών είναι άγαμοι. Όπως παρατηρήθηκε τα περισσότερα άτομα του δείγματος ήταν απόφοιτοι λυκείου και η επαγγελματική δραστηριότητα αυτών άνηκε στην κατηγορία των κατώτερων διοικητικών υπάλληλων με το μεγαλύτερο ποσοστό στο δείγμα.

Ο βαθμός φιλικότητας της Έδεσσας απέναντι στον ηλικιωμένους. Όπως γνωρίζουμε ο αριθμός των ηλικιωμένων συνεχώς αυξάνεται, παρόλα αυτά σε διάφορες χώρες του κόσμου όπως στην Ευρώπη και τις Ηνωμένες Πολιτείες τα άτομα που ανήκουν σε αυτήν την ομάδα πολλές φορές αντιμετωπίζονται με υποτιμητικό τρόπο και ανεπίτρεπτες γενικεύσεις. Τέτοιες ακατάλληλες συμπεριφορές μπορούν να δημιουργήσουν εμπόδια στην καθημερινή ζωή των ηλικιωμένων όπως για παράδειγμα κοινωνική απομόνωση και έλλειψη παροχής εξειδικευμένων και κοινωνικών και ιατρικών υπηρεσιών και προγραμμάτων. Επιπλέον, εκτός από την εικόνα που έχει ένα ηλικιωμένο άτομο για τον εαυτό του, σημαντικό ρόλο κατέχει και ο τρόπος που αντιμετωπίζεται από μια κοινότητα.

Για να «επιτύχουν» οι ηλικιωμένοι τα ευτυχισμένα γηρατεία θα πρέπει η κοινότητα να τους αποδέχεται και να τους συμπεριφέρεται με τον ανάλογο σεβασμό που απαιτείται λόγω της ηλικίας τους. Διότι η ποιότητα ζωής ενός ατόμου εξαρτάται και από το άτομο άλλα και από το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζει (Νεοκλεύους, 2009). Σύμφωνα με αυτήν την έρευνα αξιοσημείωτο είναι ότι η δημιουργία ενός καλού και ικανοποιητικού περιβάλλοντος είναι πολύ σημαντική για τους ανθρώπους.

Άρα ένα καλό και ικανοποιητικό περιβάλλον θεωρείται και η κατοικία των ηλικιωμένων.

Όπως είδαμε μεγάλο ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων δεν μπορεί να ανταπεξέλθει στις οικονομικές υποχρεώσεις της κατοικίας τους, με αποτέλεσμα πολλά άτομα να επιλέγουν τον τύπο κατοικίας που πιστεύουν ότι ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους και ανάλογα με τις καταστάσεις που βιώνουν (Pollak, 1999).

Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας διαπιστώθηκε ότι οι ερωτώμενοι στις ερωτήσεις που σχετίζονταν με την κατοικία των ηλικιωμένων, οι περισσότεροι απάντησαν ότι η κοινότητα της Έδεσσας ανταποκρίνεται σε μικρό βαθμό στις ανάγκες της διαβίωσης τους. Άρα, διαπιστώνουμε ότι η κοινότητα της Έδεσσας δεν έχει αρκετές επιλογές διαβίωσης για τα ηλικιωμένα άτομα, προσιτές τιμές στέγασης, επιλογές υποστήριξης και υποβοηθούμενης διαβίωσης, μακροπρόθεσμη φροντίδα και προσβασιμότητα στις υπηρεσίες τους.

Επίσης, η υγεία, τα οικονομικά και η διαθεσιμότητα των υπηρεσιών υγείας δίνουν την δυνατότητα στο άτομο να ζήσει ανεξάρτητα. Επομένως εάν δεν υπάρχουν οι υπηρεσίες υποστήριξης, η καλή οικονομική κατάσταση και η υγεία των ηλικιωμένων, τότε αυτοί δεν μπορούν να ζήσουν ανεξάρτητοι στην κατοικία τους. Αν και πολλοί θέλουν να παραμένουν στο σπίτι που ζούσαν για χρόνια αν όμως δεν υπάρχει κάποιος να τους βοηθάει με τις δουλειές του σπιτιού, τον κήπο ή τις διάφορες επισκευές αυτό καθίσταται αδύνατο (Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide, 2006).

Σε μια χώρα η κοινωνική και πολιτική συμμετοχή των κατοίκων επηρεάζεται και από την ύπαρξη υπηρεσιών μεταφοράς. Συγκεκριμένα ο ηλικιωμένος πληθυσμός είναι ένα κομμάτι της κοινότητας που οι ζωές τους εξαρτιούνται από το διαθέσιμο σύστημα μεταφοράς της χώρας στην οποία κατοικούν για την πρόσβασή τους στην κοινότητα και στις υπηρεσίες υγείας (World Health Organization, 2007). Συμπεραίνουμε από την έρευνα μας ότι η μεταφορά, δεν είναι οικονομικά εφικτή για τους ηλικιωμένους καθώς και ο τρόπος λειτουργίας της δημόσιας συγκοινωνίας δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ηλικιωμένων.

Επομένως, η πρόσβαση και η μετακίνηση στα μέσα μαζικής μεταφοράς είναι δύσκολη, δεν υπάρχουν υπηρεσίες υποστήριξης στην μετακίνηση τους και το κόστος μεταφοράς είναι μεγάλο.

Κάθε άτομο χρειάζεται ένα περιβάλλον στο οποίο να αισθάνεται ασφάλεια, αγάπη και συντροφικότητα και του οποίου να του παρέχεται η ευκαιρία να κοινωνικοποιείται και να αλληλεπιδρά με τους άλλους. Επομένως όλοι οι άνθρωποι πρέπει να νιώθουν ασφάλεια στην κοινότητα και το σπίτι τους. Σύμφωνα με κάποια

στατιστικά στοιχεία η ασφάλεια έχει πάψει να υπάρχει (AARP Public Policy Institute, 2005).

Αυτό οφείλεται στην αύξηση της εγκληματικότητας των τελευταίων χρόνων δημιουργώντας συναισθήματα φόβου, άγχους και αγωνίας επηρεάζοντας την ατομική και την κοινωνική ζωή τους (Θεοδωρόπουλος, 2012). Συνήθως οι ηλικιωμένοι είναι αυτοί που υφίστανται κακομεταχείριση σε μεγαλύτερο βαθμό (Νεοκλεύους, 2009).

Μέσα από την έρευνα μας αποδείχτηκε ότι δεν θεωρείται ασφαλής η πόλη της Έδεσσας και δεν υπάρχει αυστηρός έλεγχος. Υπάρχει ανεπάρκεια φωτισμού και σηματοδοτών. Όσον αφορά τις δομές κυκλοφορίας είναι ακατάλληλες αφού έχει γίνει κακή μελέτη για την τοποθέτηση των πεζοδρομίων κάτι το οποίο φέρνει σε κίνδυνο τις ζωές των ηλικιωμένων. Τέλος δεν υπάρχει κατάλληλος χώρος στάθμευσης για τους αναπήρους άλλα ακόμα και αν υπάρχει είναι κατειλημμένος. Αυτό επιβεβαιώνεται από την απάντηση των ερωτώμενων όπου απάντησαν ότι η προσβασιμότητα είναι ανεπαρκής ενώ ένα άλλο ποσοστό δήλωσε ότι δεν υπάρχει καθόλου προσβασιμότητα.

Παρόλα αυτά σε διάφορες χώρες, παρατηρείται ανεπάρκεια στις βασικές υπηρεσίες καθώς τα μέσα και οι πόροι δεν υπάρχουν ή γιατί αυτές δεν έχουν κατανεμηθεί σωστά. Ωστόσο, αναφέρονται αρκετά εμπόδια στην πρόσβαση των χρηστών στις υπηρεσίες πιο συγκεκριμένα υπάρχουν περιοχές στις οποίες παρέχονται υπηρεσίες υγείας ή η διαθεσιμότητα των μέσων μεταφοράς αποτελεί σημαντικό ζήτημα για την κάλυψη και την αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας.

Σε πολλές υπηρεσίες επίσης, δυσχεραίνεται η πρόσβαση των ηλικιωμένων λόγω της έλλειψης των κατάλληλων δομών (όπως για παράδειγμα ράμπες, ανελκυστήρες, κυλιόμενες σκάλες και άλλα). Επιπλέον, πολλές φορές υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με την διαθεσιμότητα των υπηρεσιών και τον τρόπο λειτουργίας τους στην κοινότητα. Ένα εξίσου σημαντικό ζήτημα είναι και η αρνητική συμπεριφορά που εκφράζεται από τους επαγγελματίες υγείας και το προσωπικό των διάφορων υπηρεσιών (AARP Public Policy Institute, 2005). Τα προγράμματα και οι πολιτικές για την φροντίδα υγείας των ηλικιωμένων στα τυπικά δίκτυα, χαρακτηρίζονται από την χαμηλή ποιότητα των υπηρεσιών που οφείλεται στην έλλειψη πόρων και συντονισμού. Όσον αφορά τα άτυπα δίκτυα όταν υπάρχει ψυχολογική επιβάρυνση σε συνδυασμό με έλλειψη εκπαίδευσης σε θέματα ηλικιωμένων αποτελούν εμπόδιο στην παροχή κατάλληλων υπηρεσιών (Eastgate,1969). Όλα αυτά επιβεβαιώνονται στην έρευνα μας αφού οι συμμετέχοντες της έρευνας μας απάντησαν ότι οι υπηρεσίες υπολειτουργούν ενώ

αξιοσημείωτο ήταν και το ποσοστό των ατόμων το οποίο δήλωσε ότι οι υπηρεσίες δεν λειτουργούν καθόλου.

Έχει αποδειχθεί ότι οι ηλικιωμένοι συμμετέχοντας σε εθελοντικές δραστηριότητες διατηρούν την σωματική και ψυχική τους υγεία αποκτούν κοινωνική συμμετοχή και είναι ενεργοί πολίτες (Seniors Corps Helping Seniors help America Organization, χ.χ.). Παρόλα αυτά αν δεν υπάρχουν οι πόροι και τα μέσα τότε δυσχεραίνεται η διαδικασία της εθελοντικής συμμετοχής (Gill, 2005).

Οι ηλικιωμένοι έχουν το δικαίωμα να συνεχίσουν την εργασία και την δια βίου μάθηση. Ωστόσο, έρευνα έχει αποφανθεί ότι στην Ελλάδα τα προγράμματα δια βίου μάθησης μειονεκτούν. Λόγω έλλειψης πόρων και επιπλέον οι προκαταλήψεις που υπάρχουν για τα ηλικιωμένα άτομα στην κοινωνία δεν τους επιτρέπουν την πρόσβαση στην εργασία και στην εκπαίδευση (Νεοκλεύους, 2009).

Με αυτήν την άποψη είναι σύμφωνοι και η πλειοψηφία του δείγματος καθώς απάντησε ότι στους ηλικιωμένους δεν παρέχονται επαγγελματικές ευκαιρίες, εκπαίδευση και συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις.

Έχει αποδειχθεί επίσης, σε έρευνα ότι η αμειβόμενη εργασία προσελκύει πιο συχνά τους ηλικιωμένους να συμμετέχουν σε κοινωνικές ομάδες. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναφέρουν πως δεν έχει σημασία αν η εργασία είναι αμειβόμενη ή εθελοντική αλλά ότι η προσφορά τους σε αυτή είναι πιθανόν να μειώνει τον κίνδυνο θνησιμότητας από έξι χρόνια και περισσότερο στους άνδρες. Επίσης, αναφέρει ότι η μη αμειβόμενη εργασία αυξάνει τον κίνδυνο μειωμένης λειτουργίας σε σύγκριση με τα άτομα που εργάζονται. Σε αντίθετη περίπτωση μειώνεται ο κίνδυνος θνησιμότητας με την συμμετοχή των ηλικιωμένων γυναικών σε θρησκευτικές ομάδες και η συμμετοχή των ηλικιωμένων ανδρών σε πολιτικές ομάδες. Το συμπέρασμα αυτής της έρευνας ήταν ότι η συμμετοχή των ηλικιωμένων σε κοινωνικές δραστηριότητες μπορεί να μειώσει την θνησιμότητα και την γνωστική δυσλειτουργία (Institute of Health Care Administration, 2007)

Οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα που τους εμποδίζουν να συμμετέχουν στην κοινότητα. Αρχικά είναι η μεταφορά τους η οποία καθιστάτε δύσκολη για τη συμμετοχή τους όταν δεν έχουν μέσο μεταφοράς ή όταν δεν μπορούν να βασιστούν στην δημόσια συγκοινωνία λόγω των δρομολογίων και συγκεκριμένα στις περιπτώσεις ατόμων που διαμένουν σε αγροτικές περιοχές Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας που περιορίζει την συμμετοχή των ηλικιωμένων είναι η οικονομική

κατάσταση στην οποία βρίσκονται, κατά πόσο μπορούν να διαθέσουν κάποιο χρηματικό ποσό για να συμμετέχουν σε κάποιες εκδηλώσεις της κοινότητας. Επίσης, σημαντική συνιστώσα για να συμμετέχουν οι ηλικιωμένοι στην κοινότητα είναι η σωστή και η έγκαιρη ενημέρωση για τις εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται σε μια κοινότητα. Η ενημέρωση αποτελεί βασικό στοιχείο για την ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των μελών της κοινότητας.

Επομένως, όταν τα ηλικιωμένα άτομα συμμετέχουν σε πολιτισμικές, κοινωνικές και πνευματικές εκδηλώσεις σε συνεργασία με την οικογένεια τους αυτό τους ενθαρρύνει να συνεχίσουν να ζουν και με αυτό τον τρόπο να δημιουργούν το σεβασμό και την εκτίμηση για τον εαυτό τους και σαφώς και των μελών της κοινότητας.

Αυτό αποδεικνύεται από τις απόψεις των ερωτηθέντων της έρευνας που δήλωσαν ότι οι ηλικιωμένοι απολαμβάνουν τα κοινωνικά/πολιτιστικά γεγονότα σε μικρό βαθμό και πολλές φορές δεν σχεδιάζονται με γνώμονα τις ανάγκες των ηλικιωμένων (World Health Organization, 2007).

Επιπλέον, οι ηλικιωμένοι θέλουν να συνεχίσουν να προσφέρουν στην κοινότητα και αισθάνονται ότι δεν έχουν γεράσει. Οι γνώσεις που κατέχουν είναι πηγή μάθησης και πολιτισμού που μεταδίδεται από γενιά σε γενιά μέσω αυτών. Παρόλα αυτά όμως η συμμετοχή τους στην κοινότητα δεν είναι η αναμενόμενη, αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται και από τον τρόπο που αντιμετωπίζεται από μια κοινότητα (Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide, 2006).

Επίσης, είναι σημαντικό οι ηλικιωμένοι να έχουν πρόσβαση στην αγορά. Με αυτό τον τρόπο τους δίνεται η ευκαιρία να επικοινωνούν και συνεπώς να κοινωνικοποιούνται. Καθώς τα αστικά κέντρα παρέχουν τις δυνατότητες επιλογής σε αντίθετη περίπτωση με τις αγροτικές περιοχές όπου οι άνθρωποι για να καλύψουν τις ανάγκες τους μεταβαίνουν στην πιο κοντινή πόλη. Η Έδεσσα ως αστικό κέντρο όπως έχουν εκφράσει και οι ερωτώμενοι καλύπτει σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες των ηλικιωμένων, καθώς μπορούν να έχουν πρόσβαση σε καταστήματα, τράπεζες, φαρμακεία και άλλα.

Ένα φαινόμενο που έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια είναι η έλλειψη σεβασμού από τους νέους απέναντι στους ηλικιωμένους. Πολλές φορές οι νέοι αμφισβητούν τον τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς των μεγαλύτερων λόγω του χάσματος γενεών. Έχει παρατηρηθεί ότι στις μικρές κοινωνίες οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζονται με περισσότερη

κατανόηση, σεβασμό και καλοσύνη σε αντίθεση με τις πόλεις (World Health Organization, 2007). Επιπλέον, οι νέοι με τις αποφάσεις τους μπορεί να επηρεάζουν και να διαμορφώνουν τις στάσεις προς τους ηλικιωμένους, ή ακόμη και θέτοντας φραγμούς στη συμμετοχή των ηλικιωμένων σε κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, πολιτιστικές, πολιτισμικές και άλλες δραστηριότητες (World Health Organization Regional Office for Africa, 2012).

Όπως διαφαίνεται και από τις απόψεις των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα μας πιστεύουν ότι οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζονται σε μικρό βαθμό με φιλικότητα και σεβασμό, ότι οι ευκαιρίες για συμμετοχή των ηλικιωμένων είναι περιορισμένες και ότι οι άνθρωποι δεν ενδιαφέρονται να ενημερωθούν για τις ανάγκες και τα προβλήματα των ηλικιωμένων.

Όλα αυτά είναι στοιχεία τα οποία δημιουργούν ένα καλό και ικανοποιητικό περιβάλλον και συνεπώς φιλικό για τους ηλικιωμένους. Η έρευνα μας όμως αποδεικνύει ότι το περιβάλλον την Έδεσσας δεν είναι το αναμενόμενο, δηλαδή ο βαθμός φιλικότητας της κρίνεται χαμηλός.

Μια άλλη έρευνα η οποία πραγματοποιήθηκε με το ίδιο θέμα, αναφέρει ότι ο βαθμός φιλικότητας της πόλης Marblehead είναι χαμηλός. Και οι δύο έρευνες έχουν παρουσιάσει τα ίδια αποτελέσματα και ο βαθμός φιλικότητας και των δύο είναι χαμηλός. Επομένως χρειάζεται δουλειά τις κατηγορίες στέγαση, μεταφορά, προσβασιμότητα, υπηρεσίες, εργασία, αγορά, κοινωνικά/πολιτιστικά και αξίες, ώστε να αναπτύσσουν πολιτικές για να ανταποκρίνονται όσο το δυνατόν περισσότερο και καλύτερα στις ανάγκες των ηλικιωμένων (Zolot, 2012).

Παρατηρείται ότι πολλές κοινότητες, όπου ζουν οι ηλικιωμένοι δεν είναι σχεδιασμένες για τις ανάγκες τους, και απαιτείται στήριξη να παραμείνει όσο γινόταν λιγότερο στο περιθώριο. Κάποιες κοινότητες λοιπόν χρησιμοποιούν τον προγραμματισμό και την υπεράσπιση της κοινότητας για την προώθηση της θέσης των ηλικιωμένων. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκαν οι φιλικές κοινότητες ηλικιωμένων. Είναι χώροι που συμμετέχουν ενεργά, αξία, και υποστηρίζονται τα ηλικιωμένα άτομα, τόσο την ενεργητική όσο και με ειδικές ανάγκες, προσφέροντας υποδομές και υπηρεσίες που εξυπηρετούν αποτελεσματικά τις μεταβαλλόμενες ανάγκες τους (Guide to Elder-friendly Community Building, 2004).

Μια έρευνα με θέμα «The Importance of Social Connectedness in Building Age-Friendly

Communities» διαπίστωσε ότι η ενεργή συμμετοχή των ηλικιωμένων στη κοινότητα θα δημιουργήσει ένα περιβάλλον κοινωνικής ευημερίας επιτρέποντας τους έτσι καλύτερη ποιότητα ζωής (Emlet, & Mocerì, 2012).

Το κοινωνικό κεφάλαιο. Έχουν πραγματοποιηθεί πολλές έρευνες για το κοινωνικό κεφάλαιο αφού έχει διαπιστωθεί ότι αυτό είναι σημαντικό καθώς συμβάλλει στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της κοινωνίας. Για την καλύτερη κατανόηση του ελληνικού κοινωνικού κεφαλαίου απαιτείται μια συστηματική διερεύνηση των παραγόντων του κοινωνικού κεφαλαίου.

Αρχικά όσον αφορά το κοινωνικό κεφάλαιο της Έδεσσας, οι περισσότεροι νέοι απάντησαν ότι δεν συμμετέχουν στην τοπική κοινότητα. Άρα οι κάτοικοι της Έδεσσας δεν συμμετέχουν καθόλου στην κοινότητα αυτό μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες. Πρώτα απ' όλα μπορεί να μην υπάρχουν οι απαραίτητες δομές και οι πόροι από το κράτος καθώς και η σωστή ενημέρωσή τους για την ευαισθητοποίησή τους. Επιπλέον υπάρχουν διακρίσεις οι οποίες δυσχεραίνουν την διαδικασία της συμμετοχής και πολλές φορές προκαλούν την αδιαφορία των πολιτών.

Βέβαια αυτό το στοιχείο είναι αρνητικό για την κοινότητα αφού βασική προϋπόθεση για τις αλλαγές με στόχο την ανάπτυξη της κοινότητας αποτελεί η κοινωνική συμμετοχή η οποία θεωρείται στοιχείο του κοινωνικού κεφαλαίου. Υπάρχουν κάποιοι τύποι που καθορίζουν τη συμμετοχική διαδικασία μέσα στην κοινότητα. Πιο αναλυτικά υπάρχει η κοινωνική συμμετοχή όπου τα άτομα συμμετέχουν σε ομάδες, συλλόγους ή οργανώσεις. Μέσω του άτυπου εθελοντισμού τα άτομα προσφέρουν βοήθεια σε άλλα άτομα που δεν είναι μέλη της οικογένειας. Τα άτομα προσφέρουν βοήθεια μέσω ομάδων, συλλόγων ή οργανώσεων προς όφελος άλλων ανθρώπων ή του περιβάλλοντος (Munton & Zurawan, 2003).

Επιπλέον, μέσα από την συμμετοχή δίνεται η ευκαιρία να παρουσιαστούν πληροφορίες και στοιχεία που ενδεχομένως κάποιοι πολίτες έχουν παραλείψει. Επίσης παρέχονται περαιτέρω στοιχεία για την διαμόρφωση κοινωνική πολιτικής. Εκτός από την ηθική ικανοποίηση που αποκομίζουν οι κάτοικοι από την συμμετοχή, αποκτούν και την αίσθηση ότι έχουν καθοριστικό ρόλο για την διαμόρφωση της ζωής τους (Σταθόπουλος, 2005 α).

Οι περισσότεροι κάτοικοι συμφωνούν με την άποψη ότι να ζουν άτομα από διαφορετικά μέρη στον τόπο είναι ανεκτικά σε μικρό βαθμό. Δεν τους αρέσει αρκετά να ζουν ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετικό τρόπο ζωής ή νοοτροπία. Αυτό δείχνει ότι οι νέοι σε αυτή την εποχή δεν εμπιστεύονται τους ξένους και πολλές φορές δεν δέχονται την

διαφορετικότητα. Αυτή η συμπεριφορά σχετίζεται με την ανάπτυξη της αστικοποίησης και την αύξηση της εγκληματικότητας.

Αυτό έρχεται σε αντίθεση με την άποψη ότι είναι σημαντική η αξία της αναγνώρισης της μοναδικότητας και της διαφορετικότητας για το κοινωνικό κεφάλαιο αφού όπως υποστηρίζεται η κατανόηση και ο σεβασμός της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και κληρονομιάς κάθε τόπου καθώς και οι εμπειρίες διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Επίσης η συνεργασία των μελών μιας κοινότητας για την αντιμετώπιση των διακρίσεων και των προκαταλήψεων που δημιουργούνται από τα διαφορετικά κοινωνικά πρότυπα επηρεάζουν την ζωή των ατόμων. Όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν τα θεμέλια της διαφορετικότητας (Lusk, 1997).

Από την έρευνα μας διαπιστώθηκε όσον αφορά τις σχέσεις με τους γείτονες και με την εργασία ήταν πολύ έως πάρα πολύ καλές, ενώ όσον αφορά τις σχέσεις με τους συγγενείς και τους φίλους φαίνεται ότι το αποτέλεσμα δεν ήταν και τόσο καλό. Σύμφωνα πάντα με τους ίδιους τους κατοίκους όσον αφορά τις σχέσεις που δημιουργούν σε επαγγελματικό επίπεδο και σε επίπεδο γειτονιάς φαίνεται πως βρίσκονται σε καλό επίπεδο. Αυτή η άποψη ίσως να μην αντιπροσωπεύει την αλήθεια αφού οι σχέσεις μπορεί να μην είναι αληθινές, να εξυπηρετούν ανάγκες και πολλές φορές βλέπουμε ότι με τον καιρό φθείρονται ή διαλύονται.

Στην περίπτωση της οικογένειας βέβαια, οι νέοι διαφαίνεται ότι δεν έχουν καλές σχέσεις με την οικογένεια τους. Αυτό ήταν κάτι απροσδόκητο στην έρευνα μας αφού η οικογένεια ως θεσμός είναι πολύ σημαντικός και γενικά η οικογένεια είναι αυτή η οποία είναι δίπλα στο καθένα και συγκεκριμένα στην Ελλάδα οι σχέσεις που είχαν μέχρι τώρα οι νέοι με τους γονείς ήταν πολύ καλές. Επομένως, μπορούμε να κατανοήσουμε την απάντηση αυτή αφού λόγω πλέον της αλλαγής της δομής της οικογένειας και λόγω του φόρτου εργασίας και των καθημερινών υποχρεώσεων τα άτομα έχουν απομακρυνθεί.

Έχει αποδειχθεί ότι κυρίως τα άτυπα δίκτυα βοηθούν τα ίδια τα άτομα αλλά και τους συγγενείς τους να αποκτήσουν δύναμη για να αντιμετωπίσουν καθημερινά προβλήματα που τους προκαλούν άγχος. Η κοινωνική στήριξη είναι η συναισθηματική, ψυχολογική και η οικονομική που μπορούν να αποκτήσουν τα άτομα από τα κοινωνικά δίκτυα. Αν υπάρχει η κοινωνική στήριξη η ποιότητα ζωής των ατόμων είναι καλή και υπάρχει ευημερία, αν δεν υπάρχει αυτή τότε μειώνεται η δυνατότητα του ατόμου να αντιμετωπίσει το άγχος, δεν αποκτά κοινωνική ταυτότητα, δεν αποκτά συναισθηματική ή υλική βοήθεια και δυσκολεύεται στην πρόσβαση υπηρεσιών και πληροφοριών (Γιαβρίμης κ.α, 2009).

Επιπλέον οι κάτοικοι της Έδεσσας νιώθουν ασφάλεια και εμπιστοσύνη στην πόλη τους. Αυτό δηλώνει ότι νιώθουν ασφαλείς στην πόλης τους.

Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι το σύνολο των μη οικονομικών πόρων, πραγματικών ή φανταστικών, που αποδίδονται σε άτομα, ομάδες ή σε ένα δίκτυο κοινωνικών σχέσεων και χαρακτηρίζονται από εμπιστοσύνη, αμοιβαιότητα και κοινά αποδεκτούς κανόνες συμπεριφοράς (Bourdieu, 1986).

Αυτό θεωρείται καλό αφού από μελέτες έχει αποδειχτεί ότι η ανάπτυξη της εμπιστοσύνης έχει επιφέρει σημαντικά αποτελέσματα στην οικονομία. Επίσης, σε περιοχές όπου υπάρχει εμπιστοσύνη παρουσιάζονται χαμηλά ποσοστά εγκληματικότητας (Μίχας, 2009).

Όσον αφορά την εκτίμηση ζωής που διακατέχει τους νέους της Έδεσσας, οι απαντήσεις τους ήταν θετικές καθώς αισθάνονται αρκετά καταξιωμένοι στην κοινωνία και είναι ευχαριστημένοι με την ζωή που έχουν ζήσει μέχρι τώρα. Επιπλέον, ο βαθμός με τον οποίο αναπτύσσονται οι νέοι στο κοινωνικό πλαίσιο της Έδεσσας είναι σε καλό επίπεδο, αφού φαίνεται ότι είναι ευαισθητοποιημένοι και ότι ενδιαφέρονται για το περιβάλλον. Δεν έχουν πρόβλημα να εκφράσουν τις απόψεις ακόμη και αν αυτές είναι αντίθετες με τους άλλους και είναι πρόθυμοι να συζητήσουν τα προβλήματα τους για την επίλυση τους.

Εν κατακλείδι, το κοινωνικό κεφάλαιο της Έδεσσας φαίνεται ότι είναι χαμηλό. Από έρευνες που έχουν γίνει επίσης για το κοινωνικό κεφάλαιο στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες διαπιστώθηκε ότι το κοινωνικό κεφάλαιο της χώρας μας είναι χαμηλό (Jones et al., 2008).

Αυτή η έρευνα έρχεται σε συμφωνία με την δική μας έρευνας. Το κοινωνικό κεφάλαιο έχει προοπτικές για ανάπτυξη και πρέπει να αναπτυχθεί αφού έχει αποδειχτεί με έρευνες ότι όταν το κοινωνικό κεφάλαιο είναι υψηλό τότε η ποιότητα ζωής των ανθρώπων είναι καλύτερη, υπάρχει μεγαλύτερη ευχαρίστηση για τη ζωή και γενικά επικρατεί η ευημερία. Επομένως, κοινότητες με υψηλό κοινωνικό κεφάλαιο αντιμετωπίζουν τα προβλήματα τους με πιο ικανοποιητικά αποτελέσματα καθώς οι σχέσεις των μελών είναι πιο ανεπτυγμένες. Το κοινωνικό κεφάλαιο τονίζει ότι το κοινωνικό πλαίσιο και οι κοινωνικές σχέσεις επιφέρουν θετικές συνέπειες στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Αυτό έχει οριστεί από διάφορους ερευνητές και με πολλές διαφορετικές έννοιες, οι περισσότεροι όμως από αυτούς συμφωνούν ότι το κοινωνικό κεφάλαιο είναι αλληλένδετο με την έννοια της κοινότητας. Άρα η κοινωνική

συμμετοχή, οι σχέσεις και οι αξίες των μελών της κοινότητας βοηθούν τόσο στην ατομική όσο και στην συλλογική ευημερία (Kritsotakis et.al, 2008).

Επομένως, το κοινωνικό κεφάλαιο είναι σημαντικό για την ευημερία και επηρεάζει σημαντικές κοινωνικές πτυχές. Όπως λοιπόν προκύπτει από τα στοιχεία σύνθεσης της φιλικής κοινότητας των ηλικιωμένων, οι διαστάσεις του κοινωνικού κεφαλαίου είναι αλληλένδετες καθώς όταν αυτά είναι ανεπτυγμένα τότε και το κοινωνικό κεφάλαιο αναπτύσσεται. Βασικός στόχος και των δύο είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων της κοινότητας.

8.2:Απαντήσεις στην ερευνητική μας υπόθεση και τα ερευνητικά μας ερωτήματα: Η ερευνητική μας υπόθεση ήταν αν σχετίζεται θετικά ο βαθμός φιλικότητας της Έδεσσας με το υψηλό κοινωνικό κεφαλαίο της.

Η υπόθεση αυτή επαληθεύτηκε καθώς όπως βλέπουμε ο βαθμός φιλικότητας σχετίζεται θετικά με κοινωνικό κεφάλαιο. Επομένως, υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση.

Επιπλέον, παρατηρείτε ότι δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ φύλου και του βαθμού φιλικότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους. Άρα δεν σχετίζεται αν είσαι άνδρας ή γυναίκα με κατά πόσο φιλικός είσαι απέναντι στους ηλικιωμένους.

Ένα άλλο ερώτημα που θέσαμε, ήταν αν η ηλικία σχετίζεται με την φιλικότητα. Όπως διαπιστώθηκε δεν υπάρχει στατιστικώς σημαντική σχέση ανάμεσα στην ηλικία και στον βαθμό φιλικότητας. Άρα η ηλικία δεν εξαρτάται από τον βαθμό φιλικότητας των νέων απέναντι στους ηλικιωμένους.

Ένας άλλος παράγοντας που θεωρήσαμε ότι επηρεάζει τον βαθμό φιλικότητας είναι η εκπαίδευση. Όπως παρατηρήθηκε δεν σχετίζεται η εκπαίδευση των νέων με τον βαθμό φιλικότητας απέναντι στους ηλικιωμένους.

Όσον αφορά την επαγγελματική δραστηριότητα των νέων είναι ένας ακόμη παράγοντας που δεν σχετίζεται με τον βαθμό φιλικότητας. Επομένως, αυτό το ερευνητικό μας ερώτημα αν σχετίζεται το επάγγελμα με την φιλικότητα προς του ηλικιωμένους απορρίπτεται.

Από την έρευνα μας επίσης πρόεκυψε ότι ο σεβασμός σχετίζεται θετικά με τον βαθμό φιλικότητας προς τους ηλικιωμένους, σχετίζεται θετικά επομένως το ερευνητικό μας ερώτημα επαληθεύεται.

Τέλος ένα άλλο ερευνητικό μας ερώτημα ήταν αν σχετίζεται αρνητικά η κατοικία των ηλικιωμένων με τον βαθμό φιλικότητας των νέων απέναντι στους ηλικιωμένους. Αυτό απορρίπτεται καθώς υπάρχει θετική σχέση μεταξύ κατοικίας και φιλικότητας.

8.3: Συμπεράσματα-Προτάσεις.

Σημαντικό ρόλο για την επίτευξη των προτάσεων μας θεωρείται η δράση των κοινωνικών λειτουργών. Πιο συγκεκριμένα, οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στις κοινότητες χρησιμοποιώντας κατάλληλες δεξιότητες μπορούν να αξιολογούν τις ανάγκες των ηλικιωμένων, να αναλύουν και να ερμηνεύουν, να αναπτύσσουν στρατηγικά σχέδια, καθώς και να διευκολύνουν συνεργασίες μεταξύ των φορέων παροχής υπηρεσιών για τη βελτίωση των υπηρεσιών (Scharlach, 2011). Άρα οι κοινωνικοί λειτουργοί αφού αποκτήσουν πιο ενεργό ρόλο θα μπορέσουν να επιφέρουν κοινωνική και οικονομική ευημερία μέσα στην κοινότητα. Επίσης, σημαντική είναι η προσφορά της, στην δόμηση του κοινωνικού κεφαλαίου σε συνεργασία των δικτύων και των φορέων της κοινότητας. Επομένως, οι παρεμβάσεις της κοινωνικής εργασίας θα πρέπει να ενσωματώνουν το κοινωνικό κεφάλαιο.

Αφού ολοκληρώσαμε την εργασία μας προτείνουμε κάποιες προτάσεις που περιλαμβάνουν:

- Σχεδιασμό κοινών δράσεων μεταξύ των ηλικιωμένων και των νέων του Δήμου Έδεσσας με στόχο τη σύζευξη των δυο διαφορετικών ομάδων και την κατάρριψη του χάσματος γενεών.
- Ενημέρωση των ηλικιωμένων της περιοχής σχετικά με τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν από τη συμμετοχή σε οργανώσεις και ομάδες, τόσο για τους ίδιους όσο και για την κοινότητα.
- Δημιουργία δράσεων με γνώμονα τις κοινές ανησυχίες των ηλικιωμένων.
- Δημιουργία συνεργασίας των διάφορων υπηρεσιών του δήμου με τους ηλικιωμένους προκειμένου να αναγνωριστούν οι ανάγκες τους και η από κοινού αντιμετώπιση τους.
- Την υποστήριξη των κυβερνήσεων προς τους ηλικιωμένους και να έχουν στόχο τον σχεδιασμό υποδομών και υπηρεσιών που θα αφορούν την πρόσβαση, την μεταφορά, την κατοικία ασφάλεια και την περίθαλψη μέσα στην κοινότητα.
- Προσφορά κίνητρων στους ηλικιωμένους ούτως ώστε να ενθαρρύνονται στο να συμμετέχουν σε δράσεις της κοινότητας που τους αφορούν.

- Σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων από την τοπική αυτοδιοίκηση με στόχο την ενεργοποίηση και εμπλοκή των ηλικιωμένων του Δήμου.
- Ύπαρξη ελέγχου και αξιολόγησης των υπηρεσιών που υπάρχουν στην κοινότητα για τους ηλικιωμένους.
- Καλή και συνεχής πληροφόρηση των κατοίκων της Έδεσσας για τις υπηρεσίες που υπάρχουν μέσα στην κοινότητα.
- Ανάπτυξη εθελοντικών ομάδων για την παροχή βοήθειας των ηλικιωμένων με κατάλληλη ενημέρωση σε θέματα που αφορούν τους ηλικιωμένους.

ΤΕΛΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αλεξιάς, Γ. και Φλάμου, Α. (2007) «Αξιολόγηση της κοινωνικής και ψυχοσυναισθηματικής υποστήριξης των ηλικιωμένων με προβλήματα υγείας, κοινωνικής απομόνωσης και αποκλεισμού. Η περίπτωση του προγράμματος Βοήθεια στο σπίτι». Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής Τόμος 24 Συμπληρωματικό Τεύχος 1 σ.37:42 <http://www.mednet.gr/archives/2007-sup/pdf/37.pdf> [Πρόσβαση 12 Ιουνίου 2012].
- Αλεξιά, Κ. & Λουλακίδης, Π. (2005) «Γυναίκα και Βοήθεια στο Σπίτι. «Προβλήματα που αντιμετωπίζουν καθημερινά οι γυναίκες ως ανεπίσημοι φροντιστές υγείας ηλικιωμένων»». Βοήθεια στο σπίτι στην 1^η γραμμή των κοινωνικών υπηρεσιών. 27-29 Μαΐου. Ξενοδοχείο ΝΑΪΑΔΕΣ, ΛΙΜΝΗ Ν.ΠΛΑΣΤΗΡΑ, ΚΑΡΔΙΤΣΑ σελ.27-29.
- Αναπηρία τώρα Αυτονομία (2006) «Τα γηροκομεία της ντροπής». Τεύχος 27, Αθήνα: Βουλγαρόπουλος. <http://www.disabled.gr/lib/?p=8613> [Πρόσβαση 2 Ιουνίου 2012].
- Γεωργίου, Β., Gillespie, N., Insay, S. (2011) Κοινωνία των Πολιτών στην Κύπρο: Αναπτύσσοντας την εμπιστοσύνη και τη συνεργασία *Training and Research Centre* <http://www.intrac.org/data/files/resources/712/Research-Briefing-Paper-November-2011-Greek.pdf> [Πρόσβαση 8 Ιουλίου 2012].
- Γιαβρίμης, Π., Παπάνης, Ε., & Ρουμελιώτου, Μ.(2009) *Θέματα κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης*. Εκδόσεις: Σιδέρης.
- Δαυτόπουλος, Γ. (1997) *Τοπική ανάπτυξη*, Αθήνα : χ.ε
- Δήμος Έδεσσας: <http://www.dimosedessas.gov.gr/> [Πρόσβαση 2 Ιουνίου 2012].
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής (2005). *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2003- 2004*. Αθήνα.
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής (2002). *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας*. Αθήνα.
- Ευρωπαϊκό Έτος Ενεργού Γήρανσης και Αλληλεγγύης μεταξύ των Γενεών, (2012). Η Ε.Ε εγκαινιάζει το Ευρωπαϊκό Έτος Ενεργού Γήρανσης και Αλληλεγγύης μεταξύ των Γενεών: Ενεργοποιηθείτε! Δελτίου Τύπου, 2012 europa.eu/ey2012/BlobServlet?docId=7366&langId=e1 [Πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2012].
- Ζάβρας, Α. Μητσοτάκης Κ. & Ρεντούμης. Τ. (2004) *Προς μια νέα πολιτική πρακτική: ανάπτυξη του κοινωνικού κεφαλαίου και ενεργοποίηση των πολιτών στη λήψη*

αποφάσεων και την άσκηση πολιτικής Φιλελεύθερη έμφαση. 2004 Απρίλιος, Μάιος, Ιούνιος 19:55-70 Ίδρυμα Κωνσταντίνος Καραμανλής <http://www.idkaramanlis.gr/flipbook?url=fe19>

- Ζαϊμάκης Ι. (2002) *Κοινωνική εργασία και τοπικές κοινωνίες*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Ζωγράφου, Α. (2002) *Κοινωνική εργασία με κοινότητα: θεωρία πράξη και προβληματισμοί*. 3^η Έκδοση. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Θεοδωρόπουλος, Χ. (2012) «Ο κοινωνικός αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης: Εργασία, ανεργία, φτώχεια, εγκληματικότητα, άγχος, αυτοκτονία, υγεία και ευκαιρίες» αλλαγής http://medlook.net/article.asp?item_id=3351 [Πρόσβαση 10 Αυγούστου 2012].
- Ιακωβίδου, Ε., Μανιού, Μ., Πάλλη, Ε., Κωστόπουλος, Ε., Ζάραγκας, Σ., και Κατσανέβας, Θ. (2008) «Υπηρεσίες Υγείας στην Ελλάδα: Έρευνα άποψης επαγγελματιών υγείας, δημοσίου και ιδιωτικού τομέα σχετικά με τις υπηρεσίες υγείας στη χώρα μας». Το βήμα του Ακκληπιού,7(4)σ.343-359 http://www.vima-asklipiou.gr/volumes/2008/VOLUME%2004_08/VA_OP_2_07_04_08.pdf [Accessed 15 Ιουνίου2012].
- Ιατρικός Σύλλογος Ρόδου (2012) Τέλος στις Κοινωνικές Δομές http://www.isrodou.gr/content/files/10_08_2012%20%CE%94%CE%9F%CE%9C%CE%95%CE%A3.pdf [Πρόσβαση 30 Αυγούστου 2012].
- Καλλινικάκη, Θ. (1998) *Κοινωνική Εργασία. Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*. Γ' έκδοση. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Κανδυλάκη, Α. Τσαϊρίδης, Χ. (2008) «Η αξιολόγηση των προγραμμάτων Βοήθειας στο σπίτι μέσα από την οπτική των εργαζομένων σ' αυτά», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*. Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής Τεύχος 127 Γ', σ.141-171. http://www.grsr.gr/preview.php?c_id=413 [Πρόσβαση 12 Ιουνίου 2012]
- Καρίμαλη Α. (2011) «Απροστάτευτοι 60.000 ηλικιωμένοι» <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22768&subid=2&pubid=57350950> Έθνος,11 Μαρτίου [Πρόσβαση 10 Αυγούστου].
- Κεσίδου, Ε.(2012) «Οικονομική κρίση στην Ελλάδα: πώς οι αποτυχημένες νεοφιλελεύθερες πολιτικές εφαρμόζονται στην Ευρώπη». *Το Βήμα*.13 Φεβρουαρίου, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=443348> [Πρόσβαση 2 Αυγούστου].
- Κριτσωτάκης, Γ., Μαϊόβης Π., Κούτης, Α. και Φιλλαλήθης Α., Ε., Ατομική και οικολογική επίδραση κοινωνικών παραγόντων στους δείκτες υγείας. Η περίπτωση του κοινωνικού κεφαλαίου Archives of Hellenic medicine 2009, τόμος 26 τεύχος 4 σ.523-

535 Available at: <http://www.mednet.gr/archives/2009-4/pdf/523.pdf> [πρόσβαση 15 Ιουνίου 2012].

- Μαυρούλη, Α. (2012) Κόβουν δώρα ή συντάξεις από 700 ευρώ. *Rear.gr 1 Σεπτεμβρίου* <http://www.real.gr/DefaultArthro.aspx?page=arthro&id=169748&catID=2> [Πρόσβαση 3 Αυγούστου 2012].
- Μίχας, Τ. (2009) «Γιατί είναι σημαντικό το κοινωνικό κεφάλαιο». http://www.oikosocial.gr/index.php?view=article&catid=54%3A2011-02-20-21-27-41&id=104%3A-l-r&format=pdf&option=com_content [Πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2012].
- Μπουλουτζά, Π. (2004) Ακολουθούν «λουκέτα» σε γηροκομεία. *Καθημερινή 2 Ιουλίου* http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_ell_2_02/06/2004_105519 [Πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2012].
- Νεοκλεύους, Γ. (2009) Δύο όψεις της τρίτης ηλικίας: ευτυχισμένα γηρατεία και ηλικιακή διάκριση. Επιθεώρηση κοινωνικών επιστημών. Σύνδεσμος κοινωνικών λειτουργών Ελλάδος. Κοινωνική εργασία Τεύχος 95, σ.136-147
- Νέτα Σ. Τα προβλήματα της τρίτης ηλικίας. Απόμαχοι της δουλειάς- Υπέρμαχοι της ζωής. *Ελευθεροτυπία*.
- Νικολακόπουλος, Δ. (2012) Οι τρεις «δεξαμενές» της νέας εφεδρείας στο Δημόσιο Το βήμα 22 Αυγούστου <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=471626> [Πρόσβαση 28 Αυγούστου 2012].
- Νίκου, Κ. (2012) «Οικονομική κρίση και 3η ηλικία» *Γραμμή Ζωής* http://www.lifelinehellas.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=349:-3-&catid=17:2009-06-29-17-07-04&Itemid=27 [Πρόσβαση 3 Αυγούστου 2012].
- Οικονομόπουλος, Θ. (2012) ΕΟΠΥΥ: το σύστημα υγείας μιας χώρας σε πτώχευση Το βήμα 5 Ιανουαρίου. <http://www.tovima.gr/opinions/useropinions/article/?aid=437569> [Πρόσβαση 5 Αυγούστου 2012].
- Παναγιωτάκης, Γ. (2009) «Εκπαιδευτικές ανάγκες στην τρίτη ηλικία: Διερεύνηση των εκπαιδευτικών αναγκών στο Κ.Α.Π.Η Δήμου Κρουσώνα Τάσεις και Προοπτικές». Κοινωνική Εργασία τεύχος 95.
- Παπαϊωάννου, Γ. (2012) «Η τρόικα έρχεται, οι συντάξεις φεύγουν» Το βήμα 22 Ιουλίου <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=467990> [Πρόσβαση 3 Αυγούστου 2012].

- Παπαχρόνη, Μ. (2007) «Κοινωνικό κεφάλαιο και συμπλέγματα επιχειρήσεων (Clusters or Industrial districts)» *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχος 123, σ.55-77. http://www.grsr.gr/preview.php?c_id=381 [πρόσβαση 18 Ιουνίου 2012].
- Πολυκρέτη, Μ. Χ. (2006) *Συνθετική μελέτη Δράση 2: Συγκριτικές μελέτες ανάλυσης αποτελεσμάτων συνδυασμένων πολιτικών στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα από κράτη μέλη της ΕΕ που ανέπτυξαν καλές πρακτικές Αναπτυξιακή Σύμπραξη Εμπειρία*.
- Σιέρρα Έ. (2010) «Προσεγγίσεις της εμπιστοσύνης στην κοινωνιολογία της υγείας». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, τεύχος 131, σ.71-107. http://www.grsr.gr/preview.php?c_id=443 [πρόσβαση 15 Ιουνίου 2012].
- Σταθοπουλος, Π (2001), *Κοινοτική Εργασία: Θεωρία και Πράξη*, Εκδόσεις Έλλην
- Σταθόπουλος, Π. (2005) (α) *Κοινοτική Εργασία Θεωρητική Προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σ.133-138.
- Σταθόπουλος, Π. (2005) (β) *Κοινωνική Πρόνοια Ιστορική Εξέλιξη- Νέες κατευθύνσεις* Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση,
- ΣΥΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΜΑΞΙΜΟΥ (2011) «Σχέδιο σωτηρίας για άνεργους και ευπαθείς ομάδες» <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22767&subid=2&pubid=63595964> Έθνος 28 Δεκεμβρίου [Πρόσβαση 10 Αυγούστου].
- Σωτηρόπουλος Δ. (2006) «Θετικό και αρνητικό κοινωνικό κεφάλαιο και η άνιση ανάπτυξη της κοινωνίας πολιτών στη νοτιοανατολική Ευρώπη». *Επιστήμη και Κοινωνία* τεύχος 16, σ.139-161. <http://dimitrissotiropoulos.files.wordpress.com/2011/01/ceb8ceb5cf84ceb9cebacf8c-cebaceb1ceb9-ceb1cf81cebdcceb7cf84ceb9cebacf8c-cebacebfceb9cebdcf89cebdcceb9cebacf8c-cebaceb5cf86ceaccebbceb1.pdf> [πρόσβαση 15 Ιουνίου 2012].
- Τούντας,Γ. και Συνεργάτες, (2008). *Υπηρεσίες Υγείας στην Ελλάδα 1996- 2006* Αθήνα. Κέντρο Μελετών Υπηρεσιών Υγείας. <http://www.neaygeia.gr/pdf/OiYpiresiesYgeiasstinEllada.pdf> [Πρόσβαση στις 20 Ιουνίου 2012].
- Τράπεζα της Ελλάδος (2012) *Κοινωνική πολιτική και κοινωνική συνοχή στην Ελλάδα σε συνθήκες οικονομικής κρίσης*. Αθήνα: Ίδρυμα Εκτύπωσης Τραπεζογραμματίων και Αξιών της Τράπεζας της Ελλάδος.

http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%A3%CF%85%CE%BD%CE%BF%CF%87%CE%AE.pdf [πρόσβαση 15 Αυγούστου 2012].

- Τριανταφύλλου, Τ., Μεσθεναίου, Ε., Προύσκας, Κ., Γκόλτση, Π. Κοντούκα, Σ και Λουκίσης, Α. (2006) *Η Οικογένεια που Φροντίζει Εξαρτημένα Ηλικιωμένα Άτομα Περίληψη της ελληνικής έκθεσης.* EUROFAMCARE http://www.uked.de/extern/eurofamcare/documents/deliverables/nasure_el_in_greek.pdf [Πρόσβαση 8 Μαΐου 2012] .
- Φυντανίδου, Ε. (2012) Χωρίς φάρμακα οι ασφαλισμένοι του ΕΟΠΥΥ σε όλη τη χώρα Οι φαρμακοποιοί σταματούν από 1ης Σεπτεμβρίου την εκτέλεση συνταγών επί πιστώσει. Το βήμα 27 Αυγούστου <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=472222> [Πρόσβαση 5 Αυγούστου 2012].

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- AARP Public Policy Institute (2005) *Livable Communities: An Evaluation Guide* http://assets.aarp.org/rgcenter/il/d18311_communities.pdf [Accessed 12 June 2012].
- Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide (2006) *Healthy Aging and Seniors in Rural and Remote Communities.* http://www.health.gov.bc.ca/library/publications/year/2007/AFRRC_en.pdf [Accessed 12 June 2012].
- AGE – The European Older People’s Platform. (2004) *Age Barriers: Older people’s experience of discrimination in Accessed to goods, facilities and services.*
- Alley, D., Leibig, P., Pynoos, J., Bannerjee, T., & Choi, IH., (2007) Creating Elder-Friendly Communities Preparations for an Aging Society. *Journal of Gerontological Social Work*, 49(1-2), pp.1-18 http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J083v49n01_01 [Accessed 1 July 2012].
- Austin D., C., Camp E., D., Flux., D., McClelland, W., R., & Sieppert, J., (χ.χ) «*Community Development with Older Adults in their Neighborhoods: The Elder*

http://www.calgary.ca/_layouts/cocis/DirectDownload.aspx?target=http%3A%2F%2Fwww.calgary.ca%2FCSPS%2FCNS%2FDocuments%2FSocial-research-policy-and-resources%2Felder-friendly-communities.pdf&noredirect=1&sf=1 [Accessed 10 August 2012].

- Australian Bureau of Statistics (2004) Information Paper Measuring. Social Capital An Australian Framework and Indicators [http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/free.nsf/Lookup/13C0688F6B98DD45C256E360077D526/\\$File/13780_2004.pdf](http://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/free.nsf/Lookup/13C0688F6B98DD45C256E360077D526/$File/13780_2004.pdf) [Accessed 10 June 2012].
- Australian Bureau of Statistics (2002) Social capital and social wellbeing. <http://www.oecd.org/dataoecd/2/30/2380806.pdf>. [Accessed 10 Jun 2012]
- Bedney, J., B., Goldberg, R., B., & Josephson, K., (2010) 'Aging in Place in Naturally Occurring Retirement Communities: Transforming Aging Through Supportive Service Programs'. *Journal of Housing For the Elderly* 24(3-4) pp. <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02763893.2010.522455> [Accessed 17 June 2012].
- Block P. (2008) *COMMUNITY: The Structure of Belonging*. California: Berrett-koehler publishers. Inc http://www.google.gr/books?hl=el&lr=&id=dUpVRQfsy1MC&oi=fnd%20&pg=PR1&dq%20=The+Structure+of+Belonging&ots=yJTqeDN56U&sig=%20pFKz4s0Hh%20AbnCDAnFweCpDj7nxk&redir_esc=y#v=onepage&q=The%20Structure%20of%20Belonging&f=false [Accessed 21 May 2012].
- Booth, D. (1986) 'Relationship between Health and Social Participation among the Institutionalized Elderly'. Paper presented at the Annual Scientific Meeting of the Gerontological Society (39th, Chicago, IL.).
- Bourdieu, P. (1986) The Forms of Capital, in John G. Richardson Handbook of Theory and Research in the Sociology of Education, New York, Greenwald Press.
- Bukov, A., Maas, I., & Lampert, T. (2002) 'Social participation in very old age: cross-sectional and longitudinal findings' from BASE. *Berlin Aging Study*. 57(6) pp.510-7. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12426433> [Accessed 10 June 2012].
- Capri Working Paper. No. 79 (2008) Bridging, Linking, and bonding social capital in collective action. The Case of Kalahan Forest Reserve in the Philippines. Ganga Ram Dahal, *Center for International Forestry Research (CIFOR)* Krishna Prasad Adhikari,

The University of Reading, UK <http://www.capri.cgiar.org/pdf/capriwp79.pdf>
[Accessed 18 June 2012].

- Center for the Advanced Study of Aging Services (2009) *Creating Aging-Friendly Communities Final Report*. University of California at Berkeley http://cssr.berkeley.edu/research_units/casas/documents/AFCFinalReport.pdf
[Accessed 2 July 2012].
- Coleman, J. (1988) 'Social Capital in the Creation of Human Capital'. *American Journal of Sociology* 94, pp.95-120
http://onemvweb.com/sources/sources/social_capital.pdf [Accessed 9 June 2012]
- Community Partnerships for older adults (2007) *Diversity Categories*
<http://www.partnershipsforolderadults.org/resources/leveltwo.aspx?sectionGUID=e79d9f9c-6e72-4cdf-b432-6e87cef48c32> [Accessed 3 July 2012].
- Daniilidou, N. (2003) 'Health and social care in aging population: an integrated care institution for the elderly in Greece'. *International Journal of Integrated Care* 3, pp.1-10 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1483938/> {Accessed 2 June 2012}.
- Eastgate, J. (1969) *Elderly Abuse Cruel Mental Healthy Programs*. London: *The Citizens Commission on Human Rights*. <http://gr.cchr.org/cchr-reports/elderly-abuse/introduction.html> [Accessed 10 June 2012].
- Ehlers, A. Naegele, G., & Reichert, M., (2011) *Volunteering by older people in the EU*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Emler, C., & Mocerri, J. (2012) 'The Importance of Social Connectedness in Building Age-Friendly Communities'. *Journal of Aging Research*. (12), pp.1-9
<http://www.hindawi.com/journals/jar/2012/173247> [Accessed 16 June 2012] .
- Engström, K. Mattsson, F., Järleborg A., & Hallqvist J. (2008) 'Contextual social capital as a risk factor for poor self-rated health: a multilevel analysis'. *Social Science & Medicine* 66(11), pp.2268-2280. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18314238>
[Accessed 17 June 2012].
- Ersing R. & Löffler D. (2008) 'Teaching students to become effective in policy practice: integrating social capital into social work education and practice' *Journal of Policy Practice* 7(2/3) pp. 226-23
<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15588740801938076> [Accessed 17 June 2012].

- Europa (2006) *Adult learning: It is never too late to learn*
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11097_en.htm [Accessed 10 August 2012].
- Europa (2012) Europeans ready for 'active ageing', new survey says. Δελτίο Τύπου της Eurostat. Φυλλάδιο της Eurostat - Ενεργός γήρανση και αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών – στατιστικό πορτρέτο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2012.
<http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?langId=el&catId=970&newsId=1161&furthe>
[rNews=yes](http://europa.eu/ey2012/ey2012main.jsp?langId=el&catId=970&newsId=1161&furthe) [Accessed 10 August 2012].
- Gill, Z. (2005) Older People and Volunteering University of Adelaide *Government of South Australia*
http://www.ofv.sa.gov.au/pdfs/research_older_peopleandvolunteering06.pdf
[Accessed 10 June 2012].
- Global Development Research Center (2011) *Understanding and applying the concept of innovative communities, to achieve sustainable development* .
- Goodman, R. Speers, M. McLeroy, K. Fawcett, S. Kegler, & M. Parker, E. Smith, S. Sterling, T., & Wallerstein, N. (1998) 'Identifying and Defining the Dimensions of Community Capacity to Provide a Basis for Measurement'. *Health Education & Behavior Journal* 25 (3) pp.258-278 <http://heb.sagepub.com/content/25/3/258.short>
[Accessed 12 June 2012].
- Guide to Elder-friendly Community Building (2004) *Cuyahoga County Planning Commission in partnership with the Cleveland Foundation*
<http://planning.co.cuyahoga.oh.us/documents/pdf/elderfriendly.pdf> [Accessed 2 July 2012].
- Hao., F, (2011) Social capital, solidarity, and cohort effect-analysis of the production of social capital among union miners in Harlan county.*University of Kentucky*.
- Hawkins, R., L., & Maurer, K.(2009) Bonding, Bridging and Linking: How Social Capital Operated in New Orleans following Hurricane Katrina. *British Journal of Social Work* 40 (6), pp.1777-1793.
<http://bjsw.oxfordjournals.org/content/40/6/1777.%20%20abstract?sid=1ed52e7e-f806-4740-983a-03d6a3711fce> [Accessed 6 July 2012].
- Hawkins, R., L., & Maurer, K.(2011) Unravelling Social Capital: Disentangling a Concept for Social Work. *British Journal of Social Work* 42(2), pp. 353-370

<http://bjsw.oxfordjournals.org/content/42/2/353.abstract?sid=d252de27-652f-4896-8335-0a74fee6b225> [Accessed 5 July 2012].

- Healy, K. & Hampshire A. (2002) «Social capital: a useful concept for social work?». *Australian Social Work* 55(3),pp 227–238
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1046/j.0312-407X.2002.00031.x/abstract;jsessionid=905B5DAD7236EB45BE7ADB1DD1E5E4B5.d01t04?deniedAccessCustomisedMessage=&userIsAuthenticated=false> [Accessed 4 August 2012].
- Hooghe, M. (2007) Social Capital and Diversity Generalized Trust, Social Cohesion and Regimes of Diversity. *Canadian Journal of Political Science* 40(3) pp. 709-732.
<http://journals.cambridge.org/action/displayAbstract;jsessionid=EA3B111B753F6CC8987BF19C5613E704.journals?fromPage=online&aid=1324272> [Accessed 9 June 2012].
- Isuma (2001) ‘Social capital editorial’.
<http://www.rwbsocialplanners.com.au/spt2006/Social%20Capital/Canadian%20Jnl%20of%20Policy%20Research%20-%20Social%20Capital%20-%20editorial.pdf>
[Accessed 9 June 2012].
- Institute of Health Care Administration, (2007) *Does social participation by the elderly reduce mortality and cognitive impairment?* 11(6), pp .699-707
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18074257> [Accessed 10 June 2012].
- Jones, N., Malesios, C., Iosifides, T., Sophoulis, C.(2008) «Social Capital in Greece: Measurement and Comparative Perspectives» *South European Society & Politics*, Volume 13, Number 2, June 2008 , pp. 175-193(19)
<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13608740802156687> [Accessed 10 Dec 2012].
- Gilbertson, J & Manning, J. (2006). ‘Social participation and social capital in South Yorkshire Coalfield Communities’. *Voluntary action*, Sheffield Hallam University Research Archive 8 (1), pp. 22-38. <http://shura.shu.ac.uk/830/1/fulltext.pdf> [Accessed 9 June 2012].
- Grootaert, C., & Bastelaer V., T. (2002) *Understanding and Measuring Social Capital: A Multidisciplinary Tool for Practitioners*. Washington: *The World Bank*
- Kaldi, R., A. (2003) “A Study on Physical, Social and Mental Problems of Elderly in District 13 of Tehran”, *Age & Ageing Journal*, Oxford University Press, 33 (3): 322

<http://ageing.oxfordjournals.org/content/33/3/322.full.pdf+html?sid=f28b5be1-e225-4df0-8679-18c7fa6f4741>[Accessed 9 June 2012].

- Kritsotakis, G., Koutis, A., Alegakis, A., & Philalithis, A., (2008) ‘Development of the Social Capital Questionnaire in Greece’ *Research in Nursing & Health*31(3),pp.217-225. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/nur.20250/abstract> [Accessed 9 June 2012].
- Kwok, J. (2003) «*Social welfare, social capital and social work: personal reflection of a Hong Kong Social Worker*». http://www.fhb.gov.hk/download/services/events/040411_wel_forum/16_joseph_kwok_paper.pdf [Accessed 10 August 2012] Paper submitted to the Journal of Social Policy and Social Work, Japan College of Social Work.
- Landry R., Amara N., & Lamari M. (2001) ‘Social Capital, Innovation and Public Policy’. *mendeley* 2(1), pp. 73-79 <http://www.mendeley.com/research/socialcapital-innovation-and-public-policy> [Accessed 9 June 2012].
- Landhäuser, S. & Ziegler, H. (2006) «Social Capital». *Social Work and Society International Online Journal*, 4(1), pp.205-208 <http://www.socwork.net/sws/article/%20view/187> [Accessed 3 August 2012].
- Liu, Q., A., & Besser, T. (2009) ‘Social Capital and Participation in Community Improvement Activities by Elderly Residents in Small Towns and Rural Communities’ *Rural Sociology*, 68(3), pp.343-365 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1549-0831.2003.tb00141.x/abstract> [Accessed 9 June 2012].
- Lui C.,W., Everingham, J.,A., Warburton, J., Cuthill, M., & Bartlett H. (2009) ‘What makes a community age-friendly: A review of international literature’. *Australasian Journal on Ageing*. 28 (3), pp.116–121, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1741-6612.2009.00355.x/full> [Accessed 16 June 2012] .
- Lusk, M.W. (1997) ‘Should social work celebrate unity or diversity? Unity!’. *Journal of Social Work Education*, 33 (2), pp. 225-30 [Accessed 9 June 2012].
- Melbourne Town Hall Administration (2010) *Υπηρεσίες για Ηλικιωμένους και Άτομα με Αναπηρία*. http://www.melbourne.vic.gov.au/CommunityServices/ForSeniors/Documents/agedanddisability_greek.pdf [Accessed 10 August 2012].

- Michigan Community for a Lifetime Elder Friendly Community Recognition Program History and Project Development Report Michigan Vital Aging Think Tank (2004) *History and Project Development Report. Developed for the Michigan Commission on Services to the Aging .*
- Minnesota Department of Health (2006) Creating Healthy Communities for an Aging Population: A report of a Joint Rural Health Advisory Committee and State Community Health Services Advisory Committee Work Group. <http://www.health.state.mn.us/divs/orhpc/pubs/healthyaging/hareportnofs.pdf> [Accessed 12 June 2012].
- Munton T., & Zurawan A.(2003) Active Communities: Headline Findings from the Home Office Citizenship Survey <http://image.guardian.co.uk/sys-files/Society/documents/2004/07/15/activecommunitiesreport.pdf> [Accessed 10 June 2012].
- Paxton, P. (1999) ‘Is Social Capital Declining in the United States? A Multiple Indicator Assessment’. *American Journal of Sociology*. 105(1), pp.88-127. <http://www.jstor.org/discover/10.1086/210268?uid=3738128&uid=2&uid=4&sid=21101204584577> [Accessed 17 June 2012].
- Pichler, F. & Wallace, C. (2007) ‘Patterns of Formal and Informal Social Capital in Europe’ *Oxford Journals, Social Sciences, European Sociological Review*. 23 (4), pp.423-435 <http://esr.oxfordjournals.org/content/23/4/423.abstract> [Accessed 17 June 2012].
- Pollak,P. (1999) *Livable communities: An evaluation Guide*. http://assets.aarp.org/rgcenter/consume/d16905_communities.pdf. [Accessed 12 June 2012] Prepared for the AARP Public Policy Institute.
- Policy Research Initiative. PRI (2005) Social Capital as a Public Policy Tool: Project Report http://www.horizons.gc.ca/doclib/SC_Synthesis_E.pdf [Accessed 13 June 2012] .
- Putnam, R. (2000) *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*, New York, Simon & Schuster.
- Qianhong, F. (2004) Trust, Social Capital, and Organizational Effectiveness. *Blacksburg, VA* <http://www.ipg.vt.edu/papers/qhfumajorpaper.pdf> [Accessed 21 May 2012].

- Rigoglioso, L.,R. (2003) «*Best Practices Lessons for Communities. In Supporting the Health, Well-Being, and Independence of Older People*». Center for Home Care Policy and Research, Visiting Nurse Service of New York. http://www.vnsny.org/advantage/tools/advantage_best.pdf [Accessed 9 June 2012].
- Rubio, E., Lázaro, A., & Sánchez-Sánchez, A. (2009) 'Social participation and independence in activities of daily living: a cross sectional study'. (9) 26 US National Library of Medicine National Institutes of Health <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/sites/entrez/19583855?dopt=Abstract&holding=f1000,f1000m,isrcn> [Accessed 9 June 2012].
- Seniors Corps Helping Seniors help America Organization, (χ.χ.) *12 Great Reasons to Become a Senior Volunteer*.
- Scharlach, A. (2011) CSWE Gero-Ed Center Home *National Center for Gerontological Social Work Education*. Creating Aging-Friendly Communities. <http://www.cswe.org/CentersInitiatives/GeroEdCenter/GECPublications/agingtimes/47004/54995/55002.aspx> [Accessed 19 June 2012].
- Schiff, M. (1998) 'Restorative Justice Interventions for Juvenile Offenders: A Research Agenda for the Next Decade'. *Western Criminology Review* 1 (1), pp 1-20. NY: Criminal Justice Press <http://wcr.sonoma.edu/v1n1/schiff.html> [Accessed 10 June 2012].
- Shaw, M. (2008) 'Community development and the politics of community'. *Oxford University Press and Community Development Journal*. 43 (1), pp. 24-36. <http://cdj.oxfordjournals.org/content/43/1/24.short?rss=1&ssource=mfc> {Accessed 12 June 2012} .
- Smith, M. K. (2000) 'Social capital', the encyclopedia of informal education, http://www.infed.org/biblio/social_capital.htm [Accessed 10 June 2012].
- Social Capital Research. (2004) '*A Comprehensive Resource on Social Capital and Its Research. Disadvantages, Downsides of Social Capital*' <http://www.socialcapitalresearch.com/downsides.html> [Accessed 8 June 2012].
- Somerville P. (2005) 'Securing the Urban Renaissance: Policing, Community and Disorder'. *Community Order Glasgow* pp.1-12 http://www.gla.ac.uk/media/media_7510_en.pdf [Accessed 10 June 2012].
- Tang, F., & Pickard, G.,J (2008) 'Aging in Place or Relocation: Perceived Awareness of Community-Based Long-Term Care and Services'. *Journal of Housing For the*

Elderly. 18; 22 (4), pp. 404-422.

<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02763890802458429> [Accessed 17 June 2012].

- *The Elder Friendly Communities EFC Project (χ.χ.) Understanding Community Development and Service Coordination to Enhance Seniors' Quality of Life Final Report*
<http://www.ucalgary.ca/fswresearch/files/fswresearch/EFC%20FINAL%20REPORT.pdf> [Accessed 20 May 2012] .
- Willigen, M.(2000) «Differential Benefits of Volunteering Across the Life Course Received» *The Journals of Gerontology*. Series B 55 (5), pp. 308-318.
<http://psychogerontology.oxfordjournals.org/content/55/5/S308.abstract> [Accessed 9 June 2012].
- World Health Organization (2007). *Global Age-Friendly Cities: A Guide*.
http://whqlibdoc.who.int/publications/2007/9789241547307_eng.pdf
- World Health Organization Regional office for Africa (2012). *World health day 2012 Ageing and health Fighting stereotypes*.
- World Bank, (2011) *Social Capital*.
- Zolot N. (2012) «Report: Marblehead has work to do to be 'elder friendly'». *Wicked Local*.
<http://www.wickedlocal.com/marblehead/news/x1826354443/Report-Marblehead-has-work-to-do-to-be-elder-friendly#axzz2F6h5EpSZ> [Accessed 10 Dec 2012].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ:

Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους.

A.A.E. I_I_I_I

Επιβλέπουσα έρευνας: Κούτρα Κλειώ

Υπεύθυνες έρευνας: Καλούλη Κωνσταντία

Κιόττου Τσαμπίκα – Ειρήνη- Χρυσοβαλάντη

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ, 2012

Αγαπητέ/ ή Κύριε, Κυρία

Σκοπός της έρευνας μας είναι να καταγράψουμε τις απόψεις των κατοίκων της κοινότητας της Έδεσσας με θέμα «Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους». Με αυτήν την έρευνα θέλουμε να διαπιστώσουμε τον τρόπο που αντιμετωπίζονται από την κοινωνία τα ηλικιωμένα άτομα και τον ρόλο που έχουν μέσα σε αυτήν. Δηλαδή, να διερευνήσουμε τις εκτιμήσεις των μελών της κοινότητας της Έδεσσας σχετικά με τον βαθμό φιλικότητας από τους κατοίκους της κοινότητας προς τους ηλικιωμένους.

Για την υλοποίηση της πτυχιακής μας εργασίας, διαιρέσαμε την πόλη της Έδεσσας σε 4 μέρη. Από το κάθε μέρος θα κάνουμε μια τυχαία επιλογή ενός δείγματος 50 ατόμων, ηλικίας από 20 έως 40 ετών (Στρωματοποιημένη δειγματοληψία), τα οποία θα πρέπει να είναι μόνιμοι κάτοικοι της πόλης της Έδεσσας.

Η βοήθεια σας είναι πολύτιμη και θα συμβάλει για την διερεύνηση του θέματος και την ολοκλήρωση της έρευνας μας.

Σας γνωστοποιούμε ότι όλες οι πληροφορίες του ερωτηματολογίου είναι ανώνυμες και θα προστατευθούν με απόλυτη εχεμύθεια. Επιπλέον να γνωρίζετε ότι η συμμετοχή σας στην έρευνα, δεν είναι υποχρεωτική.

Αν χρειάζεστε διευκρίνιση σε κάποια ερώτηση μπορείτε να απευθυνθείτε σε εμάς.

Για να υπάρξει ένα αξιόπιστο αποτέλεσμα θα σας παρακαλούσαμε να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις.

Με εκτίμηση

Η καθηγήτρια: Κούτρα Κλειώ

Οι σπουδάστριες: Καλούλη Κωνσταντία

Κιόττου Τσαμπίκα-Ειρήνη-Χρυσοβαλάντη

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

A. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΦΙΛ

A.1. ΦΥΛΟ

- Άνδρας
- Γυναίκα

A.2. ΗΛΙΚΙΑ (σε έτη):

- 20-30
- 30-40

A.3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Έγγαμος /η
- Άγαμος /η
- Διαζευγμένος /η
- Χήρος /α
- Άλλο.....

A.4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Αναλφάβητος
- Απόφοιτος δημοτικού
- Απόφοιτος Γυμνασίου
- Απόφοιτος Λυκείου
- Απόφοιτος Τ.Ε.Ι
- Απόφοιτος Α.Ε.Ι
- Μεταπτυχιακές Σπουδές
- Άλλο

A.5. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Ποιο είναι το επάγγελμα σας;

.....
.....
.....
.....

B. Ο βαθμός φιλικότητας της κοινότητας της Έδεσσας απέναντι στους ηλικιωμένους

	1	2	3	4
Στέγαση				
B.1 Πιστεύετε ότι οι κατοικημένες περιοχές είναι ασφαλείς και κοντά στις απαραίτητες υπηρεσίες;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.2 Υπάρχει ποικιλία σπιτιών σε λογική τιμή στην πόλη της Έδεσσας;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.3 Υπάρχουν διαθέσιμοι χώροι στέγασης για τους ηλικιωμένους;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.4 Υπάρχουν διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης για να κάνουν την διαβίωση τους πιο εύκολη;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.5 Υπάρχουν καλής ποιότητας οίκοι ευγηρίας ή φιλοξενίας για τους ηλικιωμένους;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Μεταφορά				
B.6 Οι ηλικιωμένοι μπορούν εύκολα να μετακινηθούν όποτε το χρειάζονται;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.7 Οι ηλικιωμένοι μπορούν εύκολα να μετακινηθούν σε δραστηριότητες που έχουν επιλέξει να συμμετέχουν καθώς και σε ιατρικά ραντεβού;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.8 Υπάρχει προσβασιμότητα στα μέσα μαζικής μεταφοράς στους αναπήρους ηλικιωμένους;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.9 Η μετακίνηση είναι για τους ηλικιωμένους οικονομικά εφικτή;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.10 Υπάρχει υπηρεσία υποστήριξης-υποβοήθησης στην μετακίνηση των ηλικιωμένων που την χρειάζονται;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Προσβασιμότητα				
B.11 Υπάρχουν αρκετοί ασφαλείς υπαίθριοι χώροι;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.12 Υπάρχουν αρκετά κατάλληλα μέρη για να	☐	☐	☐	☐

καθίσει κάποιος;	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.13 Οι πινακίδες και οι οδοί των δρόμων της πόλης είναι γραμμένες ώστε να διαβάζονται εύκολα;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.14 Υπάρχουν φανάρια με χρονοδιακόπτη που επιτρέπουν τους ηλικιωμένους να διασχίσουν το δρόμο;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.15 Τα πεζοδρόμια θεωρείται ότι είναι μεγάλα και καλοδιατηρημένα;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.16 Τα κράσπεδα των πεζοδρομίων είναι χαμηλά και εύκολα προσπελάσιμα;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.17 Υπάρχουν αρκετοί χώροι στάθμευσης κοντά σε καταστήματα, εκκλησίες και άλλα;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.18 Υπάρχουν επαρκείς και καλά τοποθετημένοι χώροι στάθμευσης για αναπήρους;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Υπηρεσίες				
B.19 Υπάρχουν διαθέσιμες και εύκολα προσβάσιμες πληροφορίες που αφορούν τις υπηρεσίες;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.20 Υπάρχει νοσοκομείο ή κλινική στην πόλη της Έδεσσας;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.21 Παρέχονται οικονομικά εφικτές υπηρεσίες εργασιών για το σπίτι;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.22 Υπάρχουν διαθέσιμες υπηρεσίες μεταφοράς γευμάτων στο σπίτι ή συσσίτια;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.23 Υπάρχουν φιλικές επισκέψεις ή τηλεφωνήματα;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.24 Υπάρχει κατ' οίκον υπηρεσία φροντίδας;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.25 Παρέχεται ενημέρωση και εκπαίδευση στα άτομα που φροντίζουν τους ηλικιωμένους (φροντιστές);	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.26 Υπάρχουν υπηρεσίες	☐	☐	☐	☐

όπου προσφέρουν ψυχαγωγία στους φροντιστές;	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.27 Υπάρχουν ομάδες υποστήριξης των φροντιστών;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Εργασία				
B.28 Υπάρχουν ευκαιρίες εργασίας και απασχόλησης για τα ηλικιωμένα άτομα;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.29 Δίνονται στους ηλικιωμένους ευκαιρίες να προσφέρουν εθελοντική βοήθεια;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.30 Υπάρχουν ευκαιρίες παροχής συμβουλών (συμβουλευτικής) για ηλικιωμένους;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Αγορά				
B.31 Υπάρχει προσβάσιμο παντοπωλείο στην πόλη;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.32 Υπάρχει φαρμακείο στην πόλη;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.33 Τα καταστήματα είναι κοντά στις ανάγκες των ηλικιωμένων;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.34 Υπάρχει διαθέσιμη διανομή στο σπίτι ειδών παντοπωλείου, καλλυντικών και φαρμάκων;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.35 Τα καταστήματα είναι προσβάσιμα στους αναπήρους;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Κοινωνικά/πολιτιστικά				
B.36 Υπάρχουν μέρη για να φάνε και να κάνουν παρέα οι ηλικιωμένοι;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.37 Υπάρχουν πολλά ηλικιωμένα άτομα στην πόλη της Έδεσσας;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.38 Πιστεύεται ότι υπάρχει καλή ισορροπία μεταξύ των ηλικιακών ομάδων στην πόλη;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.39 Υπάρχουν ευκαιρίες μόρφωσης/δια βίου μάθησης για τους ηλικιωμένους;	☐	☐	☐	☐
	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.40 Υπάρχουν πολιτιστικά/κοινωνικά γεγονότα που οι ηλικιωμένοι	☐	☐	☐	☐

μπορούν να απολαύσουν;	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
B.41 Τα πολιτιστικά/κοινωνικά γεγονότα σχεδιάζονται λαμβάνοντας υπόψη τους ηλικιωμένους;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.42 Υπάρχουν ευκαιρίες για άσκηση και αναψυχή σε ασφαλές περιβάλλον;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.43 Υπάρχει ενεργή συμμετοχή των κατοίκων στις εκκλησίες της πόλης;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.44 Υπάρχει δραστήριο κέντρο ηλικιωμένων στην πόλη;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Αξίες				
B.45 Οι ηλικιωμένοι αντιμετωπίζονται με φιλικότητα και σεβασμό;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.46 Οι ηλικιωμένοι θεωρούνται πολύτιμο δυναμικό για την πόλη;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.47 Πιστεύεται ότι η πόλη της Έδεσσας εκτιμά την ιστορία του τόπου της;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.48 Υπάρχουν ευκαιρίες για την ενεργή συμμετοχή των ηλικιωμένων;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
B.49 Οι άνθρωποι της πόλης θα ήθελαν να ενημερωθούν για τις ανάγκες και τα προβλήματα των ηλικιωμένων ατόμων;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ

Γ. Κοινωνικό κεφάλαιο

Γ.1 Αισθάνεστε καταξιωμένος/η στην κοινωνία;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.2 Αν η ζωή σας τελείωνε αύριο, θα ήσασταν ευχαριστημένοι με τη ζωή που ζήσατε;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.3 Έχετε μαζέψει ποτέ σκουπιδάκια άλλων σε κάποιο δημόσιο χώρο;	☐ Ποτέ	☐ Μερικές Φορές	☐ Συχνά	☐ Πολύ συχνά
Γ.4 Μερικοί υποστηρίζουν ότι βοηθώντας τους άλλους τελικά βοηθάς τον εαυτό σου.	☐	☐	☐	☐

Συμφωνείτε με αυτήν την άποψη;	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Γ.5 Προσφέρετε εθελοντική εργασία σε κάποιο τοπικό σύλλογο, ομάδα ή οργάνωση;	☐ Όχι Ποτέ	☐ Σπάνια	☐ 1 φορά το μήνα	☐ 1 φορά την εβδομάδα
Γ.6 Νοιώθετε ασφαλής να περπατάτε στην γειτονιά σας όταν νυχτώσει;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.7 Συμφωνείται με την άποψη ότι οι περισσότεροι άνθρωποι είναι άξιοι εμπιστοσύνης;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.8 Εάν χαλάσει κάποιο αυτοκίνητο έξω από το σπίτι σας, θα προσκαλούσατε τον/την οδηγό <u>μέσα στο σπίτι</u> για να χρησιμοποιήσει το τηλέφωνο;	☐ Όχι δεν υπάρχει περίπτωση	☐ Μάλλον όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Ναι, οπωσδήποτε
Γ.9 Έχετε βοήθεια από τους φίλους σας όταν την χρειάζεστε;	☐ Όχι	☐ Μάλλον όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Ναι, οπωσδήποτε
Γ.10 Θεωρείται η περιοχή που μένετε ασφαλής;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.11 Αν προσέχατε κάποιο παιδάκι και χρειαζόταν να βγείτε έξω για λίγο, θα ζητούσατε από κάποιον γείτονα να το κρατήσει;	☐ Όχι δεν υπάρχει περίπτωση	☐ Μάλλον όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Ναι, οπωσδήποτε
Γ.12 Επισκεφτήκατε κάποιον γείτονα την τελευταία εβδομάδα;	☐ Όχι, ούτε 1 φορά	☐ 1-2 φορές	☐ 3-4 φορές	☐ Αρκετά συχνά
Γ.13 Έχετε πάει σε κάποια εκδήλωση στην περιοχή που μένετε τους τελευταίους 6 μήνες; (πχ, εκκλησιαστική πανήγυρη, σχολική εορτή, έκθεση χειροτεχνίας κάποιας ομάδας);	☐ Όχι, ούτε 1 φορά	☐ 1 φορά	☐ 2 φορές	☐ 3 φορές
Γ.14 Συμμετέχετε ενεργά σε κάποιο τοπικό σύλλογο (αθλητικό, κοινωνικό, πολιτικό);	☐ Καθόλου	☐ Σπάνια	☐ Μερικές φορές	☐ Πολύ ενεργά
Γ.15 Νοιώθετε ότι εκεί που ζείτε είναι «σαν το σπίτι σας»;	☐	☐	☐	☐

	Καθόλου	Λίγο	Πολύ	Πάρα πολύ
Γ.16 Πόσες φορές μιλήσατε με φίλους στο τηλέφωνο την τελευταία εβδομάδα;	☐ Καμία	1-3 φορές	4-5 φορές	☐ Πάνω από 6 φορές
Γ.17 Με πόσα άτομα μιλήσατε εχθές;	☐ Κανέναν	1-5 άτομα	6-10 άτομα	☐ Πάνω από 10 άτομα
Γ.18 Συνηθίζετε να τρώτε τα Σαββατοκύριακα με φίλους κάπου εκτός σπιτιού;	☐ Όχι πολύ συχνά	Μερικές φορές	Πολύ συχνά	☐ Σχεδόν πάντα
Γ.19 Επισκέπτεστε μέλη της οικογένειάς σας που μένουν σε άλλη περιοχή από αυτή που μένετε εσείς;	☐ Όχι πολύ συχνά	Μερικές φορές	Αρκετά συχνά	☐ Πολύ συχνά
Γ.20 Όταν πηγαίνετε για ψώνια στην περιοχή σας συνήθως συναντάτε γνωστούς και φίλους;	☐ Όχι πολύ συχνά	Μερικές φορές	Πολύ συχνά	☐ Σχεδόν πάντα
Γ.21 Εάν χρειαστεί να πάρετε μια πολύ σημαντική απόφαση για τη ζωή σας, ξέρετε που να βρείτε τις απαραίτητες πληροφορίες;	☐ Όχι, δεν ξέρω	Μάλλον όχι	Μάλλον ναι	☐ Ξέρω σίγουρα
Γ.22 Τους τελευταίους έξι μήνες έτυχε να βοηθήσετε κάποιον γείτονα σας που αρρώστησε;	☐ Όχι ούτε 1 φορά	1-2 φορές	3-4 φορές	☐ Τουλάχιστον 5 φορές
Γ.23 Ανήκετε στο διοικητικό συμβούλιο κάποιου συλλόγου, ομάδας ή οργάνωσης της περιοχής σας;	☐ Όχι, σε κανέναν	Σε 1	Σε 2	☐ Πάνω από 3
Γ.24 Τα τελευταία 3 χρόνια, συνεργαστήκατε με άλλα άτομα για να αντιμετωπίσετε μια έκτακτη ανάγκη στην περιοχή σας;(βαρυχειμωνιά, φωτιά, πλημμύρα);	☐ Όχι ούτε 1 φορά	1-2 φορές	3-4 φορές	☐ Τουλάχιστον 5 φορές
Γ.25 Τα τελευταία 3 χρόνια πήρατε μέρος σε κάποια δραστηριότητα που γίνεται στην περιοχή σας; (δενδροφύτευση, καθαρισμός παραλιών, προστασία δάσους κλπ);	☐ Όχι, ούτε 1 φορά	Σπάνια	Μερικές φορές	☐ Ναι συχνά
Γ.26 Έχετε πάρει την πρωτοβουλία να οργανώσετε κάποιο καινούριο σύλλογο				

στην περιοχή σας; (εθελοντικής αιμοδοσίας, κατηχητικό, σύλλογο για ηλικιωμένους κλπ)	☐ Όχι, ποτέ	☐ 1 φορά	☐ 2 φορές	☐ Τουλάχιστον 3 φορές
Γ.27 Εάν διαφωνείτε σε κάτι με το οποίο όλοι οι υπόλοιποι έχουν συμφωνήσει, νοιώθετε άνετα να εκφράσετε την διαφωνία σας;	☐ Όχι δεν υπάρχει περίπτωση	☐ Μάλλον όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Ναι, οπωσδήποτε
Γ.28 Αν έχετε διαφορές με τους γείτονές σας (πχ για το όριο των οικοπέδων ή για τα κατοικίδια τους) είστε πρόθυμος/η να προσπαθήσετε να τα βρείτε;	☐ Όχι δεν υπάρχει περίπτωση	☐ Μάλλον όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Ναι, οπωσδήποτε
Γ.29 Πιστεύετε ότι το να ζουν στην περιοχή σας άτομα από διαφορετικά μέρη κάνει την ζωή σας καλύτερη;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.30 Σας αρέσει να ζείτε μεταξύ ατόμων με διαφορετικό τρόπο ζωής από τον δικό σας;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.31 Εάν κάποιοι άγνωστοι, κάποιοι με διαφορετικές συνήθειες, μετακομίσουν στη γειτονιά σας, θα γίνουν αποδεκτοί από τους γείτονες;	☐ Όχι δεν υπάρχει περίπτωση	☐ Μάλλον όχι	☐ Μάλλον ναι	☐ Ναι, οπωσδήποτε
Γ.32 Νοιώθετε ότι είστε μέλος της κοινότητας στην περιοχή που εργάζεστε;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.33 Είναι οι συνάδελφοί σας φίλοι σας;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.34 Νοιώθετε ότι είστε μέλος μιας ομάδας στη δουλειά σας;	☐ Καθόλου	☐ Λίγο	☐ Πολύ	☐ Πάρα πολύ
Γ.35 Την δουλειά σας, αναλαμβάνετε την πρωτοβουλία να κάνετε κάτι που χρειάζεται να γίνει ακόμη και αν δεν σας το έχει ζητήσει κανείς;	☐ Ποτέ	☐ Μερικές Φορές	☐ Συχνά	☐ Πολύ συχνά
Γ.36 Κατά την διάρκεια της τελευταίας εβδομάδας, βοηθήσατε κάποιον συνάδελφο στην δουλειά του, ενώ δεν ήταν δική σας ευθύνη ή υποχρέωση;	☐ Όχι, ούτε μια φορά	☐ 1-2 φορές	☐ 3-4 φορές	☐ Τουλάχιστον 5 φορές

Ευχαριστούμε για τη βοήθειά σας.